

Yhdysvaltain näkemykset Kiinan sisällissodasta 1924–1928

Oulun yliopisto Historiatieteet

Historian pro gradu -tutkielma

29.5.2022

Joona Kukkonen

Sisällysluettelo

Johdanto	3
1. ”Kiina on liian laaja, epäjärjestelmällinen sekä kaoottinen ihmisen johdettavaksi”	12
1.1 Vuosia kestänyt kaaos – Tilanne vuonna 1924	12
1.2 Uusi suurlähettiläs ja ulkoministeri – Kiinan politiikan kaksi suuntausta	19
1.3 Yhdysvallat suojaamaan boksariprotokollaa	30
Yhteenveto	34
2. Kiihtyvän sisällissodan haasteet Yhdysvaltain puolueettomuudelle.....	36
2.1 Pohjoinen sotaretki haastaa vakiintuneen tilanteen	36
2.2 Syvenevä kuilu edustustojen ja ulkoministeriön välillä – Mikä hallitus tunnustaa?	41
2.3 Shanghain ja Nanjingin valtaukset repivät ulkoasianhallintoa	47
2.4 Kuomintangin vasemmiston tuho ja hyväksyttävän maltillisuuden nousu	58
2.5 Sotaherrojen kauden päättyminen ratkaisee hallituksen tunnustamisongelman	62
Yhteenveto	72
Loppulause	73
LÄHTEET JA TUTKIMUSKIRJALLISUUS	78
Liitteet	81

Johdanto

Kiinalainen kansalliseepos Kolmen kuningaskunnan kertomus alkaa virkkeellä 话说天下大势，分久必合，合久必分, joka vapaasti suomennettuna tarkoittaa: “Pitkään hajaannuksessa olleen valtakunnan on yhdistyttävä ja yhdistyneen valtakunnan hajottava, sillä niin historia kulkee”. Lause kuvaa hyvin kiinalaisten perinteistä näkemystä syklisestä historiastaan, jolloin jokaista hallinnutta dynastiaa on edeltänyt ja seurannut kaaoksen aika. Tutkimukseni aiheena on Yhdysvaltain näkemykset viimeisimmästä hajaannuksen ajasta Kiinassa vuosina 1924–1928. Kiina oli näinä vuosina niin kutsutussa sotaherrojen kaudessa. Sotaherrojen kaudeksi kutsutaan aikaa Yuan Shikain kuolemasta 1916 vuoteen 1928, jolloin Chiang Kai-Shekin johtama nationalistinen Kuomintang-puolue yhdisti Kiinan nimellisesti saman lipun alle. Sotaherrojen kaudelle leimallista oli lähestulkoon päättymätön sotiminen ja ainaiset puolenvaihdokset johtavien kenraalien välillä. Tutkimukseni ei käsittele siis koko sotaherrojen kautta vaan keskittyy kauden päättymiseen ja pohjoisena sotaretkenä tunnettuun yhdistymissotaan.

Yhdysvaltain suhde Kiinaan 1900-luvun alkuvuosikymmeninä oli kahtiajakoinen. Yhdysvaltain aatteet anti-imperialismista ja kansojen itsemääräämisoikeudesta, sekä toisaalta taloudellisten etujen hakeminen ja poliittiset realiteetit törmäsivät Kiinassa luultavasti vahvemmin kuin missään muualla. Periaatteessa Yhdysvallat kannattivat ulkomaiden Kiinassa viimeisen vuosisadan aikana saamien erioikeuksien purkua, mutta toisaalta he halusivat osansa Kiinan talouden valtavasta kakusta. Tämä teki Yhdysvaltain Kiinan politiikasta hyvin pidättäytyvän. Yhdysvallat tekivät moraalisia julistuksia Kiinan tueksi, mutta sanat eivät missään vaiheessa muuttuneet teoiksi. Konkreettisia tekoja pyrittiin välttämään viimeiseen asti.¹ Tämä tuli erityisesti esille ensimmäisen maailmansodan jälkeen Versailles’n rauhaa sopiessa, kun Yhdysvallat jättäytyivät tukemasta Kiinaa Shangdongin kysymyksessä, jolloin Japani otti haltuunsa Saksan Kiinassa sijaitsevat siirtomaat, vaikka Wilson oli julistanut kansojen itsemääräämisen puolesta. Tämä ”petos” nosti Kiinassa kansannousun ja sai aikaan

¹ Fairbank 1983, 314-319

pitkäkantoisen seurauksen synnyttäessään Toukokuun neljännen päivän liikkeen, josta myöhemmin muodostui kommunistisen puolue.²

1900-luvulle tultaessa lähes 300-vuotta hallinnut mantšuväestön johtama Qing-dynastia oli hajoamispisteessä. Lähes sata vuotta nöyryytykseksi koettuja tapahtumia toisensa perään kokenut valtio oli menettänyt otteensa kansastaan ja vallankumouksellisia ryhmittymiä syntyi joka puolella maata. Viimein vuonna 1911 yksi useista kansannousuista onnistui Wuchangin kaupungissa keski-Kiinassa. Tämä sai aikaan kansannousujen lumivyöryn ympäri maata. Vallankumouksen johtajaksi nousi Sun Yat-sen.³ Alun perin lääkärin koulutuksen saanut Sun Yat-sen oli pitkän linjan vallankumouksellinen ja tasavalta-aatteen kehittäjä Kiinassa, joka oli pyrkinyt kaatamaan keisarivaltaa jo yli kaksikymmentä vuotta. Kiinan vallankumouksenaate henkilöityi häneen monien länsimaalaisten mielissä, sillä hän oli ahkerasti pyrkinyt keräämään varoja Yhdysvalloissa ja Euroopassa.⁴ Nopeasti sisällissodaksi kehkeytynyt kansannousu kääntyi ratkaisevasti vallankumouksellisten puolelle, kun Qing-dynastian johtava kenraali Yuan Shikai siirtyi vallankumouksellisten puolelle sillä ehdolla, että hänestä tehtäisiin tulevan Kiinan tasavallan presidentti. Puolenvaihdon jälkeen Yuan Shikai pakotti kolmevuotiaan keisari Pu yin luopumaan vallasta, jonka seurauksena Kiinan yli kaksituhatuotinen keisarivallan kausi päättyi ja Kiinasta tuli ensimmäinen tasavalta Itä-Aasiassa.⁵

Presidentiksi noussut Yuan Shikai ei kuitenkaan jakanut vallankumouksellisten arvoja ja nopeasti nosti itsensä diktatuurin asemaan pakottaen vallankumouksellisten johdon Sun Yat-sen mukaan lukien jälleen maanpakoon. Yuanin vallankeskitys huipentui lopulta hänen yritykseensä perustaa uusi kiinalainen keisaridynastia alkaen hänestä itsestään. Keisarilliset haaveet eivät saaneet kannatusta keneltäkään ja useiden kenraalien noustessa kapinaan Yuan hautasi unelmansa ja hän kuolikin pian sen jälkeen vuonna 1916.⁶

Yuan Shikain kuolema synnytti valtatyhjiön, jollaista yksikään hänen seuraajistaan, eli niin kutsutuista Beiyang-kliikin kenraaleista ei kyennyt täyttämään. Kiinan tasavallasta tuli tyhjä kuori vallan jakautuessa laajenevalle määrälle kenraaleita, Kiina itsessäänkin

² Spence 1990, 293-294, 310-311

³ Lary 2007, 42

⁴ Lary 2007, 21-22

⁵ Spence 1990, 265-268

⁶ Lary 2007, 51-52

jakautui eri klikkeihin ja käytännössä katsoen itsenäisiin kuvernööreihin.⁷ Näistä merkittävimpiä olivat Anhui, Zhili ja Fengtian klikit, jotka pysyivät merkittävänä vallasta kamppailijoina aina Kuomintangin pohjoiseen sotaretkeen asti. Näitä kenraaleita alettiin sittemmin kutsua nimityksellä 军阀, junfa, termi, joka tarkoittaa sotaherraa. Termi kehittyi kuvaamaan käytännössä katsoen itsenäisesti joukkoja hallinnoivia kenraaleja, vaikka sen merkityksestä oli useampia näkemyksiä⁸. Eräiden näkemysten mukaan termiä sotaherra käytettiin negatiivisena haukkumasanana ja tästä syystä termi militaristi olisi sopivampi⁹. Sotaherrojen kauden aikana Kiinan ulkopuolelle näkyvä hallitus oli se liittouma, joka piti kyseisellä hetkellä hallussaan Pekingiä. Pekingin hallinta merkitsi tuloja tullimaksuista, sekä ennen kaikkea ulkomaista tunnustusta ja lainoja. Pekingistä muodostui jokaisen merkittävän klikin pääkohde ja sen hallinta vaihtui joukolta toiselle useita kertoja, jota kuvaa parhaiten se, että Kiinan tasavallan johtaja vaihtui lähes kymmenen kertaa vuosina 1916–1928. Tämän lisäksi eri hallituksia oli useita kymmeniä.¹⁰

Kiinan ja Yhdysvaltain välit ovat maailmanpolitiikan kannalta olleet erittäin merkittävä kysymys viime vuosisadalta lähtien. Maiden taloudet ovat kaksi maailman suurinta taloutta, ollen erittäin merkittäviä markkinoita koko maailman kannalta. Poliittisesti maat myös omaavat suuren vaikutusvallan lähialueillaan, sekä globaalisti. Voimatasapaino on myös ollut muutoksessa viimeiset vuosikymmenet Kiinan poliittisen ja taloudellisen voiman kasvaessa kovaa vauhtia, sekä maiden kahdenvälisen suhteiden heikentyessä tasaisesti. Kiinalaisessa poliittisessa puheessa erityisesti nykyisen nationalistisen trendin aikana puhutaan nöyryytysten vuosisadasta, jolloin ulkovallat käyttivät Kiinaa hyväkseen. Tästä nöyryytysten vuosisadasta tunnetaan hyvin Qing-dynastian aikana tapahtuneet asiat. Myöhemmät tapahtumat ovat kuitenkin jääneet tutkimuksessa ja yleisessä tietämyksessä varjoon. Yksi syy tähän on tutkimuksen keskittyminen Kiinan kommunistisen puolueen historiaan näinä vuosina. On kuitenkin tärkeää ymmärtää millä tavalla erityisesti Yhdysvallat suhtautuivat tai näkivät Kiinan näinä imperialismin ajan viimeisinä vuosikymmeninä ennen toista maailmansotaa, jolloin Kiina muuttui liittolaiseksi taistelussa Japania vastaan. Tärkeää on myös tutkia miten yhdysvaltalaiset toimijat Kiinassa luovivat

⁷ Phillips 1996, 27-28

⁸ Waldron 1991, 1080-1081

⁹ van de Ven 2003, 72

¹⁰ Fairbank 1983, 307-308

toisaalta amerikkalaisen ideologisen anti-imperialismin, sekä konkreettisten taloudellisten intressien välillä. Kuinka tämä politiikka vaikutti Kiinan kehitykseen sellaiseksi kuin se lopulta muodostui, ja miksi Yhdysvallat eivät onnistuneet luomaan vahvaa liittolaisvaltiota Kiinaan.

Johtuen klikkien ja eri sotaherrojen suuresta määrästä, olen koostanut tutkielman liitteeksi lyhyen tiivistelmän osapuolista ja klikeistä, sekä niiden merkittävimmistä henkilöistä. Tämän tiivistelmän tarkoituksena on tarjota kätevä keino pysyä perässä tutkimuksessa esiintyvissä henkilöistä, sekä niiden yhteyksistä suurempaan kuvaan sotaherrojen kaudella.

Länsimaiseen kiinalaisen historian tutkimukseen tuo oman erityispiirteensä Kiinan käyttämä merkkikirjoitusjärjestelmä ja sen kääntäminen. Kansainvälinen latinisaatiojärjestelmä on suhteellisen uusi ja sen takia lähdemateriaalissa esiintyvät kiinalaiset nimet ovat usein kirjoitettu vaihtelevilla latinisaatiomuodoilla. Käytän tutkimuksessani pääasiassa kaikkiin nimiin nykyistä pinyin-latinisaatiojärjestelmää, joka on lähestulkoon kokonaan korvannut sitä edeltäneen Wade-Giles järjestelmän. Kuitenkin joissain nimissä käytän eriävää latinisaatiomuotoa sen tunnettavuuden ja yleisyyden takia, kuten esimerkiksi Kuomintang ja Sun Yat-sen, jotka pinyinjärjestelmässä olisivat Guomindang ja Sun Zhongshan.

Tutkimustehtävä

Pääasiallisena tutkimustehtävänä on tarkastella Yhdysvaltain näkemyksiä ja suhtautumista Kiinan sisäpoliittiseen tilanteeseen niin kutsutun sotaherrojen kauden loppupuoliskolla vuodesta 1924 vuoteen 1928, jolloin hajautunut Kiinan tasavalta korvautui Kuomintangin johtamalla tasavallalla. Tavoitteena on pyrkiä selvittämään vaikuttivatko tai olivatko Yhdysvallat halukkaita vaikuttamaan toimillaan Kiinan poliittiseen muovautumiseen ja miten Yhdysvaltain poliittinen ideologia sopi yhteen sen realismin kanssa, mitä Kiinan kaoottinen tilanne aiheutti. Merkittävänä kysymyksenä tässä tutkimustehtävässä on myös selvittää miksi Yhdysvaltain politiikka, ja amerikkalaisten toimijoiden näkemykset muovautuivat sellaisiksi kuin lopulta kävi.

Keskityn tarkastelemaan näitä kysymyksiä Yhdysvaltain Kiinan lähetystöjen, ja ulkoministeriön välisen kirjeenvaihdon kautta pyrkimyksenä selvittää se, kuinka toimijat Kiinassa ja toisaalta ulkoministeriössä näkivät tilanteen, miksi heidän näkemyksensä olivat tietynlaisia ja oliko näiden näkemysten välillä eroja poliittisesti tai käytännöllisesti. Pyrin analysoimaan amerikkalaisten toimijoiden näkemyksiä ja ajatuksia poliittisten päätösten taustalla.

Toisaalta tutkimuksessa on myös tavoitteena tarkastella sisällissodan etenemistä ja Kiinan poliittisen kentän muovautumista sodan seurauksena amerikkalaisten näkemysten kautta, kuten minkälainen suhde amerikkalaisilla oli kiinalaisiin osapuoliin ja minkälaista politiikkaa Yhdysvallat harjoittivat kiinalaisten toimijoiden kanssa. Erityisesti tutkittavan ajanjakson edetessä Kuomintangin ja amerikkalaisten suhde, sekä amerikkalaisten suhtautuminen Kuomintangiin heidän vaikutusvaltansa kasvaessa tulee nousemaan tärkeäksi tutkimuskysymykseksi.

Tutkimus tulee jakautumaan kahteen päälukuun, jotka etenevät ajallisessa järjestyksessä. Pääluvut jakautuvat edelleen useampaan alalukuun. Ensimmäinen luku tulee käsittelemään vuodet 1924–1926, jolloin tutkimus keskittyy sotaherrojen väliseen valtakamppailuun pohjois-Kiinassa. Seuraava luku käsittelee Kuomintangin nousun ja pohjoisen sotaretken noin vuosina 1926–1928, jolloin painopiste Yhdysvaltain suhteissa alkaa siirtyä pohjoisesta etelään Kuomintangin valta-alueelle.

Aikarajauksen määrittäminen on sinällään haastavaa, sillä sotaherrojen kausi vuodesta 1916 vuoteen 1928 on erittäin sekava sekä sotaisa, jolloin alkupisteen rajaaminen tulee aina jonkun tilanteen keskelle. Päädyin rajaukseeni, sillä vuodesta 1924 Kuomintang alkaa vakavasti valmistautua Kiinan yhdistämiseen, jolloin sen voidaan katsoa olevan alku sotaherrojen kauden päättymiselle.

Tutkimustilanne

Historiantutkimus Kiinan tasavallan ja sotaherrojen kauden, kuten myös Yhdysvaltojen ja Kiinan välisten suhteiden historia tältä ajalta on jäänyt suhteellisen vähälle huomiolle modernissa historiantutkimuksessa. Kiinan modernin historian tutkimuksessa, sekä kansainvälisesti että Suomessa, on keskitytty pitkälti Kiinan kommunistisen puolueen historiaan sekä tasavaltaa seuranneen Kiinan

kansantasavallan historiaan. Peter Worthing muun muassa ottaa esille ongelman, joka on kehittynyt englanninkielisen tutkimuksen ja kiinankielisen tutkimuksen eriytyessä ajan kuluessa. Hänen mukaansa länsimainen tutkimus on pitkälti kehittynyt tiettyihin 1940–1980 välillä tehtyjen tutkimuksien luomiin raameihin. Nämä näkemykset maalaavat hänen mukaansa asenteellisen kuvan Kiinan tasavallan ajan historiasta, joka eroaa merkittävästi siitä kuvasta minkä kiinankielinen tutkimus ja lähdemateriaali antavat.¹¹ Hans van de Ven esittää samankaltaisen mielipiteen tuoden esiin käsitteen, jota hän kutsuu Stilwell-White paradigmaksi. Tällä paradigmalla van de Ven tarkoittaa, että eritoten länsimaalainen tutkimus on rakentunut tiettyjen lähteiden mukaan rakennetulle pohjalle, jota ei ole lähdetty myöhemmin haastamaan.¹² Kiinankielisestä laajempaa tutkimusta aikakaudesta on enemmän, mutta mahdollisen kääntämistyön vaativa aika tekee kyseisen tutkimuskirjallisuuden käytöstä epäkäytännöllisen.

Sotaherrojen aikakauteen keskittyviä tutkimuksia ei ole laajemmin olemassa. Yleensä aihetta on käsitelty tai lähinnä sivuttu Kiinan historian yleisteoksissa osana laajempaa kokonaisuutta. Tämän takia joudun käyttämään laajaa määrää eri tutkimuskirjallisuutta löytääkseni erillisiä tiedonpaloja useista eri tutkimusmateriaaleista. Aiheesta on syntynyt eniten tutkimusta 1960–1980-lukujen välisenä aikana. Kattavimmin aiheesta on kyseisenä aikana kirjoittanut John King Fairbank, jota voidaan kutsua yhdeksi merkittävimmistä Kiinan historian tutkijoista, jonka teokset luovat merkittävän pohjan koko tutkimusalalle. Fairbankin vuoden 1983 teos *The United States and China*, on yleiskuvaus Kiinan ja Yhdysvaltain suhteista aina Yhdysvaltain perustamisesta lähtien, ja kuvaa tarkasti myöskin tutkimaani ajanjaksoa, vaikka teos ei keskity siihen vaan tarkkailee aihetta yleisluonnollisesti. Fairbankin ja Dennis Twitchettin vuonna 1983 julkaistu *The Cambridge History of China, vol.12: Republican China 1912 - 1949 part 1*, sekä Fairbankin ja Albert Feuerwerkerin *the Cambridge History of China, vol.13: Republican China 1912 - 1949 part 2*, ovat laajimmat aikakaudesta julkaistut yleisteokset. Sotaherroista itseistään on myöskin jonkin verran aiempaa tutkimusta, jotka antavat hyvän, mutta tiukasti rajatun kuvan aikakaudesta. Esimerkkinä Donald G. Gillinin teos vuodelta 1967 *Warlord: Yen Hsi-Shan in Shansi Province, 1911–1949* kertoo pohjoisessa omaa Shanxin klikkiä hallinneesta sotaherra Yan Xishanista. Vaikka teos keskittyy yhteen sotaherraan,

¹¹ Worthing 2016, 2-7

¹² van de Ven 2003, 7-8

valaisee se kuitenkin erityisesti pohjoisen sotaretken ja sitä seuranneiden vuosien aikaa Yanin keskeisyydestä näissä tilanteissa johtuen.

Modernimpaa tutkimusta aiheesta edustaa muun muassa Diana Laryn vuonna 2007 julkaistu teos *China's Republic*. Diana Lary on luultavasti tämän hetken johtavia Kiinan tasavallan ajan tutkijoita, ja häneltä on ilmestynyt useita aikakauteen keskittyviä kirjoja, mutta edellä mainittu on luultavasti merkittävin hänen teoksistaan. Laryn kirja tutkii kokonaisuudessaan Kiinan tasavallan tarinan Qing-dynastian loppuajoista Taiwaniin pakenemiseen ja nykyaikaan. Tässäkään kirjassa ei erityisemmin keskitytä sotaherrojen kauteen, vaan kuten muissakin tutkimuksissa, se on vain yksi osio laajemmassa kokonaisuudessa. Kirja kuitenkin on hyvä yleisteos aiheeseen lähestymistä varten ja antaa tiivistetyn kuvan sotaherrojen kaudesta.

Myöskin modernimpaa tutkimusta edustavat Hans van de Venin *War and nationalism in China 1925–1945* ja Peter Worthingin *General He Yingqin: The Rise and Fall of the Nationalist China*, sekä myöskin Jay Taylorin *the Generalissimo: Chiang Kai-shek and the Struggle for Modern China*. Kaikki kolme teosta keskittyvät pitkälti nationalistien eli Kuomintang-puolueen historiaan. Taylorin teos vuodelta 2009 on merkittävä tutkimus Kuomintangia pohjoisesta sotaretkestä alkaen johtaneesta Chiang Kai-shekistä. Teos keskittyy pitkälti muuhun kuin tutkimusalueeseeni, mutta Chiang oli yksi merkittävimpiä, ellei merkittävin yksittäinen henkilö tutkimukseni aikarajauksen aikana, joten teos antaa kattavan kuvan yhdestä näkökulmasta tutkimusaiheeseen. Worthingin teos Chiang Kai-shekin tärkeimmästä kenraalista He Yingqinistä perustuu lähes samaan näkökulmaan kuin Taylorin teos, mutta osuus pohjoisesta sotaretkestä on enemmän sodankäynnillinen kuvaus vuosista. Hans van de Venin teos on toisaalta revisionistinen teos Kuomintangin historiasta, jonka painotus on erityisesti pohjoisen sotaretken jälkeisessä ajassa. Tutkimus kuitenkin käsittelee myös laajasti vuosien 1924–1928 välistä aikaa keskittyen yleisesti nationalisteihin edellä mainittujen henkilöihin keskittyneiden tutkimusten sijaan. Ongelma kaikissa kolmessa kuitenkin on oman tutkimukseni kannalta se, että ne keskittyvät vain yhteen merkittävään osapuoleen aikakauden kannalta. Suomenkielinen tutkimus aiheesta on jäänyt hyvin vähäiseksi tutkimuksen keskittyessä pääasiallisesti kommunistisen Kiinan aikakauteen. Suomenkielisen tutkimuksen puutetta aikakaudesta kuvaa se, että edellinen suomalainen tutkimus aiheesta on E. A. Aunon kirjoittama Punainen

hirmuvalta Kiinassa, joka julkaistiin vuonna 1930 ja on nimestäänkin päätellen selvän näkökannan omaava.

Lähteet ja metodit

Tutkimukseni pääasialliset lähdemateriaalit ovat Yhdysvaltain ulkoministeriön koostamat *Foreign Relations of the United States* – arkistokokoelmat vuodesta 1924 vuoteen 1928 asti. Arkistokokoelmat koostuvat Yhdysvaltain ulkoministeriön tärkeiksi luokitelluista dokumenteista, kuten kirjeenvaihdosta ja erilaisista selonteista. Tutkimuksessa käytettävät asiakirjakokoelmat sisältävät muun muassa yleisiä poliittisia raportteja Kiinan sisäpoliittisesta tilanteesta, Yhdysvaltain ja Kiinan välisistä suhteista, kaupankäyntiin liittyvistä raporteista, sekä yleisesti Yhdysvaltain kansalaisiin tai lähetystöihin liittyvistä raporteista sekä kirjeenvaihdosta. Toissijaisesti tukevana aineistona käytän myös Iso-Britannian koostamia samankaltaisia arkistokokoelmia *British documents on foreign affairs: reports and papers from the Foreign Office confidential print: Part 2, From the First to the Second World War*.

Lähdemateriaali aineisto on merkittävän laaja itsessään. Keskimäärin yhden vuoden asiakirjakokoelma sisältää noin 400 sivua lähdeaineistoa. Tämä kuvaa hyvin sitä miten merkittävä kohde Kiina oli Yhdysvaltain ulkopoliitikalle, suuri osa kokoelmista keskittyi Kiinan politiikkaan. Sivumäärä ei kuitenkaan ole koko totuus, sillä omaa tutkimustani, eli Kiinan sisäpolitiikkaa ja sisällissotaa ajatellen merkittäviä asiakirjoja ei kokonaismäärästä ole läheskään suurin osa. Tämäkin huomioon ottaen lähdemateriaalin määrä on kuitenkin vähintäänkin riittävä tutkimuskysymyksen kannalta. Yhtenä tärkeimmistä tehtävistäni on siis pyrkiä lajittelemaan suuresta sivumäärästä sen tiedon mikä on kysymyksen kannalta olennaista. Tutkimusmateriaali on näkemykseni mukaan pääasiassa luotettava lähde tutkimustani varten.

Lähdekriittisiä ongelmia yleisemmin on muun muassa se, että kyseiset asiakirja-aineistot ovat kokoelmiin erikseen valikoituja, jolloin ei voi olla täysin varma siitä mitä aineistosta on mahdollisesti jätetty pois ja mikä on ollut motiivina laittaa tietyt asiat kokoelmaan. Myös huomioitavaa on se, että lähteinä toimivat sähkeet voivat monesti olla irrallisia katkelmia, joista yhtenevän tarinan löytäminen voi olla hankalaa, eikä

viralliset sähkeet myöskään välttämättä kerro koko totuutta sen suhteen mitä päätöksiä tai keskusteluja on viestien takana käyty¹³.

Tässä tutkimuksessa käytettävässä lähteistössä on myöskin omia erityispiirteitään, joita on otettava huomioon. Tutkimuksessani keskitytään aikaan, jonka poliittinen tilanne oli hyvin sekava. Aineistossa itsessäänkin myönnetään usein tilanteen olevan epäselvä, ja mahdollisesti vääriksi myöhemmin osoittautuneita tietoja tulee vastaan ajoittain. Toinen huomioon otettava asia on se, milloin nämä lähteinä käytettävät asiakirjakokoelmat on koostettu. Lähteinäni käyttämät Yhdysvaltain asiakirjakokoelmat on koostettu vuosina 1939–1943, eli suurin piirtein toisen maailmansodan aikaan. Näihin aikoihin vuodesta 1941 eteenpäin Kiina oli Yhdysvaltain liittolainen sodassa Japania vastaan, joten on mahdollista, että kokoelmia koostaessa on haluttu nostaa esille maiden välien kannalta suotuisia asiakirjoja ja mahdollisesti voitu jättää poliittisesti arveluttavia asiakirjoja kokoelmien ulkopuolelle. Tutkimuksessa käytettävä metodi on perinteinen kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Pyrin analysoimaan lähdekritiikkiä käyttäen Yhdysvaltain näkemyksiä Kiinan sisäpoliittiseen tilanteeseen liittyen ja täten saamaan suhteellisen kattavan kuvan tutkimastani ilmiöstä.

¹³ Suvanto 1977, 63–64

1. ”Kiina on liian laaja, epäjärjestelmällinen sekä kaoottinen ihmisen johdettavaksi”

1.1 Vuosia kestänyt kaaos – Tilanne vuonna 1924

Vuoteen 1924 tultaessa Yhdysvaltojen Kiinan politiikkaa ohjasi kolme periaatetta, jotka ulkoministeri Charles Hughes esitti viestissään Iso-Britannian Kiinan suurlähettiläälle. Ensimmäisenä Yhdysvaltain tuli pysyä täysin neutraalina suhteessa Kiinan valtataisteluun. Hughesin näkemyksen mukaan Kiinan sen hetkinen tilanne oli epänormaali sekä väliaikainen. Hänen uskomuksensa mukaan Kiinan hallinto tulisi luonnollisella tavalla vakiintumaan ennemmin tai myöhemmin, ja on erittäin tärkeää, ettei tätä herkkää valtion muodostumisprosessia tulaisi häiritsemään. Toisena Yhdysvaltain, sekä muiden ulkovaltojen tuli antaa tukensa tälle vakiintuneelle hallinnolle heti kun tilanne olisi vakiintunut. Hughes ei kuitenkaan selventänyt missä vaiheessa hallinnon voidaan katsoa olevan vakiintunut ja valmis saamaan diplomaattista tukea. Kolmantena ja selvästi Hughesille sekä Yhdysvaltain ulkopoliitikalle tärkeimpänä oli taloudellisten etujen ylläpito. Hughes oli erittäin huolestunut siitä, että kiinalaiset pyrkivät irtautumaan näistä sopimuksista ja taloudellisista velvoitteistaan. Hän esitti myös huolensa siitä, että Kiina pyrki eroon näistä epätasa-arvoisista sopimuksista, kuten kiinalaiset niitä kutsuivat.¹⁴

Ulkoministeri Hughesin esittämät periaatteet tiivistivät Yhdysvaltain ensimmäisen maailmansodan jälkeisen ulkopoliitiikan suhteessa Kiinaan. Amerikkalainen ideologia entisenä siirtomaana kiinnitti erityisen paljon huomiota kansojen itsemääräämisoikeuteen ja yksilöiden vapauteen¹⁵. Nämä ylevät ulkopoliitiikan periaatteet eivät kuitenkaan tulisi konkretisoitumaan käytännön politiikkana varsinkaan, jos taloudelliset edut olisivat uhattuina tämän vuoksi. Tämä idealismin ja poliittisen käytännöllisyyden ristiriita oli Yhdysvaltain ulkopoliitiikan ydin suhteessa Kiinaan.

¹⁴ The Secretary of State to the Ambassador in Great Britain (Kellogg), 24.11.1924. FRUS 1924, Vol. I, 423

¹⁵ Fairbank 1983, 315-216

Kiinan sisäinen tilanne itsessään oli yhä sisällissodan hajauttama, kuten se oli ollut jo Yuan Shikain kuolemasta lähtien 1916, eikä näköpiirissä ollut muutoksia. Maa oli edelleen sotilaallisten klikkien hallitsema. Mahtavimpiin sotaherroihin kuuluivat Zhilin klikin johtaja Wu Peifu, jonka hallussa Pekingin virallinen hallitus oli. Anhuin klikki oli toiseksi merkittävin klikki, jonka johtohenkilöinä olivat Duan Qirui ja Lu Yongxiang. Pekingistä pohjoiseen Mantšuriassa aluetta hallitsi Zhang Zuolin ja hänen Fengtien klikkinsä. Näiden joukkojen välinen kitka oli hioutunut kuukausia elokuuhun 1924 mennessä. Yhdysvaltalaisten lähteiden mukaan oli odotettavissa, että tämä ruutitynnyri olisi piakkoin räjähtämässä. Shanghaita sivuavat Jiangsun, sekä Zhejiangin provinssit olivat valmistautumassa sotaan, tavoitteenaan saada Kiinan taloudellisen elämän tärkein kaupunki haltuunsa. Jiangsun provinssi oli Zhilin klikin hallussa. Zhejiang oli Anhuin klikin, jonka vaikutusvalta oli murentunut viimeisten vuosien ajan, viimeinen vahva tukialue¹⁶. Yhdysvaltain lähetystön näkemysten mukaan oli siis odotettavissa, että tämä mahdollinen taistelu laajenisi suuremmaksi konfliktiksi kaikkien klikkien välillä, eikä vain rajoittuisi Shanghaihin.¹⁷

Zhili-, sekä Anhuin klikit olivat suhteellisen saman vahvuisia. Brittien tietojen mukaan Zhilin armeijan miesvahvuus oli 208 000 miestä kun Anhuin vahvuus oli 174 000. Zhilin klikillä oli myös ylivoima laivaston suhteen. Heidän laivastonsa vahvuus oli noin kaksikymmentä eri mittaluokan alusta, kun taas Anhuilla oli kuusi. Zhilin asemia kuitenkin heikensi heitä pohjoisessa painostava Fengtienin klikki.¹⁸ Yhdysvaltojen intressejä huolestutti eniten näiden laivastojen mahdollinen yhteenotto Shanghaiin vesillä. Lähetystö sai lähteiltään tietoja, että molempien osapuolten laivastot siirsivät kalustoaan Shanghaita kohti. Tämä laivastojen keskittäminen Shanghaihin voisi merkitä suurta yhteenottoa, missä amerikkalaiset, sekä muut ulkomaalaiset jäisivät välikäteen. Tästä johtuen Yhdysvaltain Kiinan asiantuntija pyysi laivastoa tuomaan kaksi taistelualusta Shanghaiin suojaamaan ihmishenkiä sekä amerikkalaisten omaisuutta. Ulkoministeriössä ei nähty asiaa yhtä vakavana kuin lähetystössä. Ulkoministeri Hughes hyväksyi laivaston käytön pitämään meriliikenteen avoinna ja muutti tehtävän muotoon ”amerikkalaisten henkien sekä omaisuuden” suojeleksi.¹⁹

¹⁶ British documents on foreign affairs 1994 Vol 28, s.241-242

¹⁷ The Chargé in China (Bell) to the Secretary of State, 26.8.1924. FRUS 1924, Vol. I, 361

¹⁸ British documents on foreign affairs 1994, Vol 28, 242

¹⁹The Secretary of State to the Chargé in China (Bell), 6.9.1924. FRUS 1924, Vol. I, 367

Taistelu Shanghaista alkoi virallisella presidentillisellä määräyksellä kukistaa Zhejiangin provinssin kapinalliset. Kiinan presidentti Cao Kun oli Pekingiä hallitsevan Zhilin klikin käskynukke. Hänellä ei siis ollut mitään oikeaa valtaa, vaan hän toimi Zhilin klikin käskyjen mukaan. Presidentiksi noustessaan vuonna 1923 Cao Kun oli käytännössä onnistunut tuhoamaan Pekingin hallinnon viimeisetkin uskottavuuden rippeet. Cao Kun käytännössä osti itselleen presidentin viran lähes julkisesti lahjomalla häntä äänestävät parlamentin jäsenet 5000 dollarin lahjuksilla²⁰.

Elokuun edetessä taistelut kuitenkin ajautuivat umpikujaan, eikä kumpikaan osapuoli onnistunut saamaan Shanghaita hallintaansa. Yhdysvallat onnistuivat tavoitteessaan pitää itse Shanghai taisteluiden ulkopuolella. Taistelevien osapuolten laivastojen päälliköt lupasivat pitää Shanghain vedet neutraalina²¹. Amerikkalaisten diplomaattilähteiden pelot konfliktin leviämisestä kävivät toteen 17. syyskuuta kun Fengtienin klikki hyökkäsi kohti Pekingiä käyttäen apunaan ilmapommituksia.²² Hyökkäys kuitenkin ajautui nopeasti umpikujaan, eivätkä Fengtienin joukot päässeet etenemään seuraavien päivien aikana. Shanghain tilanne muuttui yllättäen johtuen Anhuin kenraalien raportoidusta paosta. Anhuin joukkoja johtavat kenraalit nähtävästi pakenivat päämajastaan 13. lokakuuta kolmelta aamuyöstä nousten Japaniin lähtevään alukseen käytännössä jättäen koko armeijan komennon tyhjäksi.²³ Tästä luonnollisena seurauksena Anhuin rintamalinja romahti totaalisesti ja Zhilin klikin joukot miehittävät Shanghain taisteluitta.

Ajan kiinalaiselle politiikalle tyypillisesti tämä Zhilin klikin voitonriemu ei kestänyt kauaa. Lokakuun 23. päivä tuli tieto Pekingistä, että kenraali Feng Yuxiang, jonka oli uskottu olevan lojaali Zhilin johdolle, oli ottanut kaupungin haltuunsa vallankaappauksessa. Feng julisti haluavansa neuvotella rauhan Kiinaan ja kutsuvansa Kiinan johtohenkilöitä kuten Zhang Zuolinin, Sun Yat-senin, sekä Duan Qiruin Pekingiin neuvottelemaan Kiinan yhdistymisestä. On epäselvää, mitkä tekijät olivat tämän vallankaappauksen taustalla, sillä kaappaus on vaikuttanut tulevan yllätyksenä kaikille. Eräiden teorioiden mukaan olisi ollut viitteitä siitä, että japanilaiset olisivat lahjoneet hänet suorittamaan vallankaappauksen²⁴ Amerikkalaisten lähteiden mukaan

²⁰ Fairbank 1982, 281

²¹ The Chargé in China (Bell) to the Secretary of State, 11.9.1924. FRUS 1924, Vol. I, 373

²² The Chargé in China (Bell) to the Secretary of State, 18.9.1924. FRUS 1924, Vol. I, 378-379

²³ The Consul General at Shanghai (Cunningham) to the Secretary of State, 13.10.1924. FRUS 1924, Vol. I, 381

²⁴ Fairbank 1983, 306

kaappauksen toteutti Feng kahden muun kenraalin tukemana. Amerikkalaisilla ei kuitenkaan ollut tietoa vallankaappauksen syistä tai motiiveista. Nähtävästi myöskään yksikään suurimpien klikkien johtajista ei ollut asiasta tietoinen. Vallankaappauksen aikaan pääministerinä toiminut W.W. Yen kertoi Yhdysvaltain Kiinan asiainhoitajalle yksityisesti, ettei hänellä ollut mitään aavistusta mahdollisesta vallankaappauksesta ennen kuin asia oli tapahtunut.²⁵

Uuden hallinnon armeijan johtoon nimettiin Anhuin klikin Duan Qirui, jonka viimeinen valta-asema Zhejiangissa oli juuri kuukautta aiemmin vallattu. Myöskin Zhang Zuolin ilmoitti matkustavansa Pekingiin pikimmiten. Zhilin klikin johtaja Wu Peifu näki asemansa romahtaneen entisen alaisensa vallankaappauksessa ja siirsi joukkojensa rippeet valmistautumaan Pekingin takaisinkaappaukseen Tianjinin kaupunkiin.²⁶ Wun tilanne oli kuitenkin kestämaton ja hänen viimeinen rintamansa romahti marraskuun ensimmäinen päivä Wun itsensä paetessa laivalla pois Kiinasta²⁷.

Uusi hallitus koostui Anhuin ja Fengtienin klikin miehistä sekä muutamista Kuomintangin jäsenistä. Fengillä kuten Sun Yat-senin Kuomintangilla molemmilla oli vahvat suhteet Neuvostoliittoon, joten Kuomintangin ottaminen mukaan hallitukseen nähtiin huolestuttavana merkinä kommunistien kasvavasta vallasta Pekingissä. Yhdysvaltain Kiinan asiainhoitaja Mayer ei kuitenkaan uskonut hallituksella olevan minkäänlaista mahdollisuutta yhteistyöhön tai varsinkaan Kiinan yhdistämiseen.²⁸ Yksi merkittävimpiä asioita mitä tämä uusi hallitus sai aikaan, oli kuitenkin Kiinan viimeisen keisarin Pu Yin häätäminen Kielletystä kaupungista ”aidon tasavallan” nimissä. Kiinan vallankumouksen aikaan Yuan Shikai oli sallinut keisarin jäädä eräänlaiseen maanpakoon kielletyn kaupungin alueelle. Nyt uusi hallitus kuitenkin purki tämän sopimuksen. Brittien, Alankomaiden, sekä Japanin lähetystöt vastustivat Kiinan hallinnon toimia voimakkaasti. Yhdysvallat pysyivät neutraalisuuspolitiikkansa vuoksi irti asiasta, mutta selonteossaan ulkoministeriölle ilmoitti asian taustalla olevan Kuomintang ja bolsevikkien juonittelut.²⁹

Tilanne Pekingissä pysyi sotaherrojen kaudelle tyypillisen epäselvänä. Amerikkalaisten tietojen mukaan tärkeimmät sotaherrat Feng Yuxiang, Duan Qirui

²⁵ The Chargé in China (Bell) to the Secretary of State, 24.10.1924. FRUS 1924, Vol. I, 384-385

²⁶ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 29.10.1924. FRUS 1924, Vol. I, 386

²⁷ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 3.11.1924. FRUS 1924, Vol. I, 388

²⁸ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 1.11.1924. FRUS 1924, Vol. I, 387

²⁹ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 6.11.1924. FRUS 1924, Vol. I, 390-391

sekä Zhang Zuolin olivat Tianjinissa, jonne Zhang oli tuonut suojakseen 40 000 miehen vahvuisen joukon. Oli myös tiedossa, että Kuomingtangin johtaja Sun Yat-sen oli päättänyt tulla neuvotteluihin Pekingiin marraskuun jälkipuoliskolla.³⁰ Yhdysvaltain lähetystössä tämä tilanteen kehitys herätti huolta. Asiainhoitaja Mayer sähköissään ulkoministeriölle ilmoitti huolestuttavista havainnoistaan. Hänen näkemyksensä mukaan nykyisessä hallituksessa on hyvin vahva neuvostovaikutus Kuomingtangin kautta ja on olemassa uhka, että nykyinen hallitus tulee vaatimaan ulkomaita perumaan erityisoikeutensa Kiinassa. Mayerin uskoo hallituksen olevan nyt vaakalaudalla. Duan Qiruin ja Zhang Zuolinin valmiudet lähteä Kuomingtangin kelkkaan voi kaataa koko Kiinan hallituksen Neuvostoliiton syyiin.³¹ Yhdysvaltain hallituksessa ei niinkään pelätty mahdollista kommunismin leviämistä Kiinaan, vaan suurempana uhkakuvana heille oli näiden erityisoikeuksien purkaminen, joka olisi tarkoittanut suuria taloudellisia tappioita.

Marraskuussa 1924 Duan Qirui nimettiin uuden hallinnon johtoon. Yhdysvaltain lähetystö uskoi tämän tarkoittavan, että Kiina on nyt Duanin hallussa. Asiainhoitaja Mayer sähköissään ulkoministeriölle kertoi, että niin yleinen kuin hänen henkilökohtainenkin mielipiteensä oli se, että Duan Qirui olisi ainoa kykenevä henkilö yhdistämään keskenään taistelevat sotaherrat ja liittoumat. Tämä oli myös ulkoministeri Hughesin näkemys asiasta ja Mayer sai oikeudet luoda *de facto* suhteet uuden hallinnon kanssa.³² Yhdysvaltain hallinto oli myös huomattavasti halukkaampi toimimaan Duan Qiruin kanssa, koska tällöin heidän taloudelliset etunsa olisivat turvattuja. Duan vakuutti Mayerin puhelimitse käydyssä keskustelussa, että hän olisi valmis neuvottelemaan kaikkien osapuolten kanssa, mukaan lukien hävinneen Zhilin klikin Wu Peifun kanssa maan yhdistämistä varten. Hän myös painotti olevansa Kiinan johtajana vain väliaikaisesti, kunnes maa on vakautettu.

Epäselvänä tekijänä kuitenkin pysyi Zhang Zuolin, joka myöskin oli yhteyksissä Mayeriin. Zhangin ja Mayerin keskustelu keskittyi laajalti bolsevismiin. Zhang kertoi käymistään keskusteluista Neuvostoliiton yhteismiehen Lev Karakhanin kanssa, joista hän mainitsi vain sen, ettei koe kohteliaaksi toistaa Karakhanin puheita Yhdysvalloista. Zhang puhui pitkästi siitä, kuinka bolsevismi luo uhan, ei vain Kiinalle

³⁰ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 11.11.1924. FRUS 1924, Vol. I, 393-394

³¹ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 11.11.1924. FRUS 1924, Vol. I, 394-395

³² The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 25.11.1924. FRUS 1924, Vol. I, 400-401

vaan myös Kiinassa oleville ulkomaalaisille, mutta ennen kaikkea ulkomaalaisten nauttimille erioikeuksille Kiinassa. Zhang myös mainitsi, kuinka Sun Yat-senin läheiset suhteet Neuvostoliittoon tekee mahdottomaksi hänen pysymisensä Pekingissä, jos Sun saapuu sinne suunnitellusti.³³ Zhang pyrki saamaan Yhdysvallat puolelleen maalaamalla uhkakuvia ainoasta asiasta, minkä vuoksi amerikkalaiset olisivat voineet puuttua Kiinan sisällissotaan – erioikeuksista. Hän taitavasti kertoi, kuinka hänen olisi mahdotonta suojella näitä oikeuksia, jos Sun Yat-sen ja bolsevikit pystyisivät levittämään soraääniä Pekingissä. Zhangin puhe ei kuitenkaan saanut Yhdysvaltoja toimiin. Ulkoministeri Hughes vastasi sähköellä edustustolle, että bolsevismin uhka on Kiinan sisäinen asia, johon he eivät puutu, ellei amerikkalaisten edut ole suoraan uhattuna. Hughes kuitenkin piti Sun Yat-senin ja bolsevikkien propagandaa erioikeuksien purkamisesta erittäin huolestuttavana.³⁴

Yhdysvaltain suhtautuminen Sun Yat-seniin ja hänen Kuomintang puolueeseensa konkretisoi Yhdysvaltain Kiinan politiikan ristiriidan idealismin ja taloudellisen edun välillä. Toisaalta on Kiinan sisäinen asia kuka lopulta yhdistää maan ja on Yhdysvaltain ideologinen tehtävä tukea tätä prosessia. Toisaalta riskinä oli, että tämän prosessin myötä Yhdysvaltain taloudelliset erioikeudet olisivat uhattuina. Olennaista kuitenkin Yhdysvaltain Itä-Aasian politiikalle oli pysyttäytyä erossa sotilaallisesta toiminnasta tilanteesta riippumatta³⁵. Riippumatta taloudellisesta riskistä mitä amerikkalaisten näkökulmasta vääränlainen tilanteen kehittyminen loi, Yhdysvallat eivät olleet valmiita puolustamaan etujaan voimakeinoin.

Zhang Zuolin ei saanut haluamaansa tukea ja poistui Pekingistä yllättäen joulukuun toisen päivän aamuna. Yhdysvaltalaisien näkemysten mukaan Zhangin paon voi selittää neuvostomyönteisen Feng Yuxiangin joukkojen vahva läsnäolo, sekä Sun Yat-senin saapumisen lähestyminen, jonka takia Zhang on mahdollisesti uskonut henkensä olevan uhattuna. Zhang siirtyi joukkoineen Tianjiniin, jossa hänen asemansa oli huomattavasti vahvempi. Asiainhoitaja Mayer tuo esille muutamia näkemyksiään selvityksessään ulkoministeriölle osuvasti kuvaillen tietojen keruuta sanoin: ”paljon huhuja, erittäin vähän faktoja”. Mayerin mukaan vaikutti erittäin huolestuttavasti siltä, että Neuvostoliitto ja bolsevikit ovat Pekingissä vallassa. Tätä näkemystä hänen

³³ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 29.11.1924. FRUS 1924, Vol. I, 402-404

³⁴ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 3.12.1924. FRUS 1924, Vol. I, 407

³⁵ Fairbank 1983, 315-316

mukaansa todistivat Zhangin yllättävä pako, entisen keisarin häätäminen Kielletystä kaupungista, sekä Sun Yat-senin saapuminen Pekingiin. Tämän näkemyksen hänen kanssaan jakoi myös Iso-Britannian lähettiläs, joka ehdotti Washingtonin konferenssin allekirjoittajamaiden yhteistä kokousta, jossa valmisteltaisiin Kiinan vakauttamista ja sopimusten kunnioittamista vaativaa julkilausumaa. Kaiken kaikkiaan Mayerin mukaan tilanne Pekingissä vaikutti erittäin synkältä.³⁶

Vuoden 1924 loppuun tultaessa Kiinan sisällissota jatkoi samoilla raiteillaan, millä se oli ollut jo lähes vuosikymmenen. Peking oli vaihtanut hallitsijaa, mutta valta-asetelma oli edelleen sama kuin ennenkin. Kuvaavinta asioiden pysyvyydestä tässä sekasorrossa oli se, että tämän vallanvaihdoksen aikaansaanut selkkaus Shanghaissa päättyi käytännössä samoin kuin se oli alkanut. Anhuin klikin kenraali Lu, joka oli paennut päämajastaan ja romahduttanut Anhuin rintaman, oli nyt nimetty takaisin asemaansa ja sai tehtäväkseen miehittää Zhilin klikin hallussa pitämä Shanghai. Vaikka pohjoisessa Kiinassa sisällissodalle ei näkynyt loppua, Peking oli syönyt Duan Qiruin vallan. Tärkeimmät osapuolet olivat nyt Zhang Zuolinin Fengtienin klikki, sekä Feng Yuxiangin joukot, jotka käytännössä hallitsivat Pekingiä.

Kiinan tilanteen pysyvyyttä kuvasi myös amerikkalaisen raportoinnin kuiva sävy. Vaikka vuoden 1924 aikana Kiinan tärkeimmät kaupungit Peking ja Shanghai vaihtoivat hallitsijaa, ei tämän kuitenkaan nähty olevan millään tavalla dramaattista tai sisällissotaa mahdollisesti muuttavaa. Ulkoasiainhallinnossa ei uskottu jo yli kymmenen vuotta kestäneen kaaoksen olevan muuttumassa miksiäkään. Äkilliset käänteet Kiinan hallituksessa ilman merkittävää vaikutusta yleiseen poliittiseen tilanteeseen katsottiin olevan jo käytännössä normaalia elämää.

Tilanne Pekingissä vuoden alussa oli kireä. Zhang Zuolin oli paennut kaupungista tarkoituksenaan siirtyä takaisin omaan tukikohtaansa Mantšuriassa, jonne hän siirtyi 12. tammikuuta. Uusi presidentti Duan Qirui löysi itsensä piiritystilanteesta ilman tukijoukkoja. Pekingin oikea hallitsija tällä hetkellä oli Feng Yuxiang, jolla oli Yhdysvaltalaislähteiden mukaan 60 000 miehen armeija tukenaan. Feng pyrki rauhoittamaan tilannetta lähettämällä eroanomuksia hallinnolle.³⁷ Tämä eroanomusten

³⁶ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 3.12.1924. FRUS 1924, Vol. I, 405-406

³⁷ The Minister in China (Schurman) to the Secretary of State, 2.1.1925. FRUS 1925, Vol. I, 588

julkistaminen oli tyypillinen peliliike sen ajan kiinalaisessa valtapelissä. Tällä tavoin pyrittiin kiillottamaan omaa asemaansa esittämällä haluttomuutta valtaa kohtaan.

Nämä eroamiset eivät kuitenkaan tarkoittaneet tosiasiallisesti mitään. Syövän väsyttämä Sun Yat-sen saapui Pekingiin 31. joulukuuta 1924 tarkoituksenaan tulla neuvottelemaan Kiinan jälleenyhdistymisestä. Sunin odotettiin tapaavan syksyn vallankaappaukseen liittyvät henkilöt, sekä myös Neuvostoliiton lähettilään Lev Karakhanin. Eniten Yhdysvaltain lähetystyä kuitenkin huolestutti ympäri Kiinaa kasvanut kristinuskon vastainen kampanjointi, jonka katsottiin olevan neuvostopropagandan aiheuttamaa.³⁸

1.2 Uusi suurlähettiläs ja ulkoministeri – Kiinan politiikan kaksi suuntausta

Myöhemmin vuonna 1925 Kiinaan saapuva uusi suurlähettiläs MacMurray avasi mielteitään näistä huolista, mitä Kiinan tapahtumat ja liikehdintä hänessä herättivät. MacMurray oli tunnettu jo suurlähettilään virkaan astuessaan Yhdysvaltain ulkoministeriössä pitkän linjan Kiinan asiantuntijana. Hän oli ollut sijoitettuna ensimmäisen kerran Kiinaan jo 1910-luvulla, ja uskoi vahvasti, että ulkovaltojen kansainvälinen yhteistyö, joka sisältää Kiinan kanssa tehtyjen sopimusten voimassapidon, suhteessa Kiinaan on ratkaisu tuomaan tasapainon Aasiaan.³⁹ MacMurray uskoi, että Kiinassa oli alkamassa liikehdintä ulkovaltoja vastaan. Tällaista hän ei ollut nähnyt sitten boksarikapinan. Vaikka Neuvostoliitolla oli merkittävä rooli tässä anti-imperialistisessa heräämisessä, MacMurray kuitenkin näki ongelman kumpuavan kiinalaisten psykologisesta alemmuuskompleksista, joka on alkanut ilmenemään itsetietoisuutena ja valkoisen rodun ylivaltaa vastustavana.

Sähkeessään hän pahoitteli, kuinka ystävällisistä kiinalaisista oli tullut suvaitsemattomia. Ennen arvostettuja hyveitä, kuten totuutta ja vastuuta ei enää kunnioitettu. Kiinalaiselle rodulle kuuluvasti he eivät näe omia virheitään vaan sälyttävät ne muiden syyksi, josta syystä MacMurray uskoi kiinalaisten nyt niin vahvasti olevan alttiita propagandalle, jossa mainittiin iskulauseita kuten imperialismi ja epätasa-arvoiset sopimukset. Jopa kaikkein selvämielisimmät kiinalaiset olivat

³⁸ The Minister in China (Schurman) to the Secretary of State, 2.1.1925. FRUS 1925, Vol. I, 590

³⁹ Waldron 1992, 12–1, 15-16

olleet alttiita tallaisille ajatuksille. MacMurrayn rodullisesti värityneet puheet kuvaavat amerikkalaisten suhtautumista kiinalaisiin ja Kiinan politiikkaan tavalla, jota ei usein tule sähkeissä ilmi.

Vaikka tunnustettiin, että ulkomaalaisten erioikeudet Kiinassa aiheuttivat vastarintaa, katsottiin sen olevan irrationaalista kiinalaiselle rodulle kuuluvaa turhautumisen purkamista. Erioikeuksien ei katsota olevan huono asia, vaan mahdollistavan Kiinan talouden kasvun ja normalisoinnin. MacMurrayn näkemyksen mukaan kiinalaiset eivät oikeastaan edes tietäneet mitä he tarkoittivat epätasa-arvoisten sopimusten purkamisella, mutta he olivat vain joutuneet iskulauseiden vietäväksi. Vaikka MacMurray ei erityisemmin antanut ymmärrystä nationalismin kasvuksi Kiinassa, hän kuitenkin ymmärsi sen olevan merkittävä voima, jota ei tulisi väheksyä. Tästä syystä hän suositteli, että tämä otettaisiin Yhdysvaltain poliittisessa päätöksenteossa huomioon ja päätöksiä sopimusten suhteen harkittaisiin vakavasti.⁴⁰

Tulevaan suurlähettiläs MacMurrayhin lähes täydellisenä vastakohtana oli vuonna 1925 virkaan astuva uusi ulkoministeri Frank B. Kellogg. Kellogg ei uskonut samanlaiseen maailmanjärjestykseen kuin MacMurray. Hän ei myöskään lähteaineiston perusteella jakanut samanlaista rotuihin perustuvaa maailmankuvaa MacMurrayn kanssa. Ulkoministeri Kellogg oli amerikkalainen idealisti, joka uskoi vahvasti anti-imperialismiin ja kansojen itsemääräämisoikeuteen. Kiinan suhteen tämä tarkoitti epätasa-arvoisten sopimusten purkamista ja Kiinan itsenäisyyden turvaamista.⁴¹ Itsenäisyys tulisi turvata aktiivisella puolueettomuudella. Yhdysvaltojen ei tulisi olla osallisena Kiinan sisäpoliittisessa liikkeessä siinäkin tilanteessa, jossa Yhdysvaltain edut olisivat uhattuina. Macmurrayn paternalistiset näkemykset ja Kelloggin anti-imperialistisen katsomuksen yhteentörmäykset tulivat ohjaamaan Yhdysvaltain ulkopoliittikkaa Kiinan suhteen sotaherrojen kauden päättymiseen asti.

Yhdysvaltain suurlähettiläs Jacob Schurman pyrki saamaan selkoa alkuvuoden 1925 tilanteesta järjestämällä tapaamisia Pekingin johdossa olevien henkilöiden kanssa. Schurman pääsi keskustelemaan Duan Qiruin kanssa nykytilanteesta. Duan esiintyi hyvin itsevarmana Schurmanille kertoen, kuinka 19 provinssia kaikkiaan 22:sta olivat

⁴⁰ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 28.7.1925. FRUS 1925, Vol. I, 799-804

⁴¹ Fairbank 1983, 325

lupanneet osallistua hänen maanparannus –konferenssiin. Duan oli myös täysin varma, ettei Jangtse joen ympäristössä tulnaisi enää taistelemaan.⁴² Kuitenkin vielä saman kuun aikaan jännitteet kiinalaisten joukkojen välillä Shanghain ympäristössä olivat korkealla, josta syystä Yhdysvallat muiden ulkovaltojen mukana toivat omia joukkojaan suojaamaan Shanghain ulkomaalaiskortteleita. Tammikuun lopussa Zhang Zuolinin liittolainen Zhang Zongchang⁴³ miehitti Shanghain 10 000 miehen vahvuisen joukon kanssa todistaen Duan Qiruin itseluottamuksen rauhasta perusteettomaksi.⁴⁴

Schurman kävi myös keskusteluja Kuomingtangin johtohenkilöiden kanssa. Yksi Sun Yat-senin ystävästä kertoi olevansa vakuuttunut siitä, että Sun ottaisi pian presidentin paikan. Duan Qiruin asema maan johdossa sen sijaan on täysin kestävä. Lähteen kuvailemana Duan ”istuu tulivuoren päällä, muttei hän huomaa sitä.” Vaikka lähteen mukaan Sun tulisi presidentiksi, ei hän pystyisi hallitsemaan Kiinaa, koska ”Kiina on liian laaja, epäjärjestelmällinen sekä kaoottinen ihmisen johdettavaksi”, kiinalainen älymystö katsoo Kiinan kehitystä mahdottomana. Schurman ei kuitenkaan itse sähköissään allekirjoittanut näitä keskustelujen aikana saatuna näkemyksiä. Schurman katsoi Kiinan kehittyneen huomasti siitä, minkälainen Kiina oli, kun hän oli siellä vuosisadan vaiheessa käynyt ensimmäisen kerran. Tästä kehityksestä oli osaksi kiittäminen ulkomaista apua.⁴⁵

Sun Yat-sen ei kuitenkaan tullut ottamaan jälleen presidentin virkaa, jota hän viimeksi piti hallussaan vuonna 1912 kaadettuaan keisarinvallan, vaan hän kuoli syövän väsyttämänä maaliskuun 12. päivä. Sunin kuolema kuitattiin hyvin lyhyellä sähköllä ulkoministeriöön, jossa hänen kerrottiin kuolleen aamulla kello 9.30⁴⁶. Sun Yat-senin kuolema hajotti Kiinan politiikan sekaisin olevan pakan entisestään vieden Feng Yuxiangilta liittolaisen ja legitiimin perusteen Pekingin hallintaan. Vaikka Sunilla ei ollut paljon valtaa verrattuna pohjoisen sotaherroihin, hän oli silti erittäin arvostettu henkilö kansan parissa johtuen roolistaan Kiinan tasavallan perustamisessa, häntä vastaan suoraan asettuminen olisi ollut vaikeaa kaikille sotaherroille.

⁴² The Minister in China (Schurman) to the Secretary of State, 15.1.1925. FRUS 1925, Vol. I, 591

⁴³ Samasta sukunimestä huolimatta Zhang Zongchang ja Zhang Zuolin eivät olleet sukua toisilleen

⁴⁴ The Minister in China (Schurman) to the Secretary of State, 18.1.1925. FRUS 1925, Vol. I, 592-595

⁴⁵ The Minister in China (Schurman) to the Secretary of State, 15.1.1925. FRUS 1925, Vol. I, 591-592

⁴⁶ The Minister in China (Schurman) to the Secretary of State, 12.3.1925. FRUS 1925, Vol. I, 600

Zhang Zuolin ryhtyi nopeasti toimiin Sunin kuoleman jälkeen kutsuen Brittien sekä Yhdysvaltain Mukdenin konsulit keskusteluun⁴⁷. Zhang ilmoitti selvästi aikovansa ensiksi tehdä selvää Feng Yuxiangista, toiseksi hän ilmoitti olevansa mitä erinomaisimmissa väleissä Wu Peifun kanssa, jonka kanssa hän soti kuukausia aiemmin, ja kolmantena hän ilmoitti astuvansa seuraavan Kiinan hallituksen johtoon, kunhan Peking olisi vallattu. Tämän ilmoituksen syynä oli selvästi pyrkiä saamaan amerikkalaista ja brittiläisten tuki hänen hallinnolleen ja varmistaa hänen mahdollisen hallintonsa saama tunnustus ulkovalloilta. Zhang vaikutti olevan melkoisen itsevarma amerikkalaisten tuesta, sillä hän itse uskoi olevansa eräänlaisella ristiretkellä bolsevismia vastaan.⁴⁸ Tätä hänen itsejulistamaansa asemaa bolsevismin vastaisena kilpenä hän käytti lähes koko hallintonsa ajan aina kun hän pyrki saamaan amerikkalaisilta tukea. Yhdysvallat eikä Iso-Britannia kuitenkaan suostuneet lupaamaan minkäänlaisia konkreettisia toimia Zhangin tueksi, vaan Zhang jäi pitkälti japanilaisten tukijoidensa varaan.

Sun Yat-senin kuolema vaikutti erityisesti Kuomintangin hallitsemalla alueella eteläisessä Kiinassa. Sun oli luonut Kuomintangiin hyvin herkän liittouman kansallismielisen oikeiston, sekä bolsevikkien tukeman vasemmiston välille. Kommunistien ottaminen mukaan puolueeseen oli kompromissi, jolla Sun sai varmistettua Neuvostoliiton tuen itselleen. Tämä tuki oli tarpeen, sillä muut ulkomaat eivät suostuneet tukeaan antamaan. Tästä syystä hänet nähtiin bolsevikkien nukkena ja kommunistina Yhdysvaltain silmissä. Kuomintangilla oli laaja kannatus ympäri maata erityisesti koulutettujen kiinalaisten keskuudessa, joille Kiinan sirpaleisuus ja voimattomuus ulkovaltojen edessä oli huomattava kipukohta⁴⁹. Sun Yat-senin luomalle ideologialle ja puolueelle kulmakivenä oli kansallismielisen Kiinan nousu ja epätasa-arvoisista sopimuksista eroon pääseminen. Erityisesti tästä syystä ulkovaltojen ja Yhdysvaltain suhde Kuomintangiin oli vähintäänkin vastahankainen.

Sun Yat-senin kuoleman jälkeen valta jäi viiden hengen komitealle, joka johti kenraali Hu Hanmin. Heidän tehtävänsä oli määritelty Sun Yat-senin testamentissa pääpiirteisiin, joita olivat yhteistyö ystävällisten maiden kanssa (käytännössä

⁴⁷ Mukden, nyk. Shengyang, oli Fengtienin klikin hallinnon pääkaupunki, joka sijaitsi Mantšuriassa, nyk. Liaoningin provinssissa.

⁴⁸ The Minister in China (Schurman) to the Secretary of State, 21.3.1925. FRUS 1925, Vol. I, 600–601

⁴⁹ Lary 2006, 63-64

Neuvostoliitto), kiinalaisten vapauden ja tasa-arvon varmistaminen muiden maiden joukossa ja pyrkimys purkaa epätasa-arvoiset sopimukset mahdollisimman pian⁵⁰.

Kuomintangiin jäi myös paljon neuvostoliittolaisia neuvonantajia tärkeille paikoille. Näistä neuvonantajista merkittävin oli Mihail Borodin, jolla oli erittäin suuri vaikutusvalta puolueessa. Tämä Neuvostoliiton tukema vasemmistolaissiipi kaappasi puolueessa vallan 28. toukokuuta 1925 julistamalla irtautuvansa Pekingin hallituksesta ja lisäämällä yhteistyötä Neuvostoliiton kanssa. Vasemmistosiiven vahvin tukialue oli Kantonissa ja konservatiivit pitivät valtaa Yunnanissa, sekä Guangxissa, jonne puolueen konservatiivijohto pakeni vallankaappauksen seurauksena.⁵¹ Seurasi lyhyt taistelu Kantonin kaupungin johtajuudesta oikeisto- ja vasemmistosiipien välillä. Yhdysvallat toivat alueelle sotalaivoja turvatakseen kaupungissa asuvien amerikkalaisten henkiä, sekä omaisuutta. Vasemmistosiipi onnistui saamaan voiton taistelussa, mutta kaupunki ajautui kaaokseen.

Lopulta esiin astuivat Whampoan sotilasakatemiaan kadetit, jotka olivat Kuomintangin sekä mahdollisesti koko Kiinan parhaiten aseistettu ja koulutettu armeijaryhmä. Yhdysvaltain sähkeiden mukaan vasemmistosiiven puolella olevat kadetit rauhoittivat ja ottivat vallan puolueessa. Kuomintangin vallassa oli nyt kolmen henkilön sotilasjunta, joihin kuului Whampoan sotilasakatemiaan päällikkö Chiang Kai-shek.⁵² Yhdysvallat ja Iso-Britannia näkivät nyt Kuomintangin olevan käytännössä katsoen eteläisen Kiinan kommunistinen hallinto. Erityisesti Britit sähkeessään Yhdysvaltain ulkoministerille toivat esiin huolensa, kuinka kommunistit Kantonissa aiheuttavat uhan erityisesti ulkomaalaisille Shanghaissa, ja kuinka Whampoan sotilasakatemia on venäläisten hallussa⁵³. Myös Yhdysvallat näkivät Chiang Kai-shekin olevan tukevasti kommunistien puolella vallankaappauksen jälkeen.

Kasvavat jännitteet Kiinan sisällä eivät jääneet ulkovalloilta huomaamatta. Lähestyvä konfliktin mahdollisuus sai Iso-Britannian lähestymään Yhdysvaltoja toiveenaan saada yhteinen länsivaltojen, sekä Japanin rintama estämään jännitteiden purkautumisen sodaksi, joka olisi Britannian Kiinan lähettilään mukaan erittäin

⁵⁰ British documents on foreign affairs 1994, Vol 29, 308

⁵¹ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 29.5.1925. FRUS 1925, Vol. I, 740

⁵² The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 27.8.1925. FRUS 1925, Vol. I, 740-745

⁵³ The British Chargé (Chilton) to the Secretary of State, 9.7.1925. FRUS 1925, Vol. I, 612-613

tuhoisaa Kiinan kehitykselle⁵⁴. Yhdysvaltain lähettilään Schurmanin näkemys eroaa suuresti Brittien näkemyksestä, sekä kuvaa hyvin sitä yleistä näkemystä mikä Yhdysvalloilla oli liittyen Kiinan sisäiseen kehitykseen ja ulkovaltojen rooliin siinä. Schurman toteaa lähteessään ulkoministerille, että sotiminen Kiinan sisällä on vääjäämätöntä, mutta samalla hän moittii Iso-Britannian motiivina pyrkiä estämään sotaa. Schurmanin näkemyksen mukaan Iso-Britanniaa motivoi taloudelliset tekijät. Yhdysvaltojen politiikan taustalla on kuitenkin darwinilainen näkemys siitä, että vahvin ja kestävin ennen pitkää voittaa ja rauhoittaa Kiinan. Tästä syystä Yhdysvaltojen ei tule puuttua tilanteeseen kuin ainoastaan tukea tätä luonnollista muotoutumista.⁵⁵ Yhdysvaltain ulkoministeriö tuki Schurmania näkemyksessään ja totesi, että Yhdysvaltain täytyy ensikädessä ainoastaan turvata amerikkalaisten edut ja turvallisuus. Nämä täytyy turvata diplomaattisin keinoin, sekä Yhdysvaltain laivaston läsnäololla Kiinan aluevesillä. Yhdysvallat kuitenkin vastustaa joukkojen sijoittamista Kiinaan, eikä sitä tulla hyväksymään, ellei amerikkalaisten henkeä ole uhattuna.⁵⁶

Yhdysvallat kuitenkin joutui tekemään linjanvetoja muiden ulkovaltojen kanssa suhteessa Kiinaan ja siihen kuka Kiinaa ulkovaltojen mukaan laillisesti johtaa. Koska Kiinan laillinen valtionjohto on vastuussa bokserikapinan korvausten maksamisesta, oli useille ulkovalloille tärkeää, että tunnustettu valtio pysyy kiinni Qinq-dynastian aikaisessa rauhansopimuksessa. Esimerkiksi Iso-Britannia näki riskinä minkään hallituksen *de jure* tunnustamiseen sen, että tämä laillisesti tunnustettu hallitus saattaisi haluta uudelleen neuvotella tai pyrkiä perumaan edellisten hallintojen tekemiä sopimuksia ja korvauksia ulkovaltojen kanssa⁵⁷. Käytännössä useiden ulkovaltojen motiivina oli siis pyrkiä pitämään Kiinan hallinto hajaantuneena ja kykenemättömänä vastustamaan näitä epätasa-arvoisia sopimuksia, mitä Kiina oli joutunut solmimaan ulkovaltojen kanssa useiden vuosikymmenten ajan.

Tämä motiivi myös oli Yhdysvaltain politiikan taustalla. Vaikka oli olemassa aito poliittinen tahto tukea Kiinaa yhdistymään siinä vaiheessa, kun Kiina siihen itse kykenee, ei yhdistynyt ja kansainvälisesti tunnustettu Kiina olisi mitä luultavimmin ollut edullinen Yhdysvalloille taloudellisesti. Yhdysvaltain irtautuminen Kiinan sisäpolitiikasta tarjosi keinon ratkaista tämä ristiriitaisuus. Ideologian tasolla voitiin

⁵⁴ The British Ambassador (Howard) to the Secretary of State, 27.3.1925. FRUS 1925, Vol. I, 601-602

⁵⁵ The Minister in China (Schurman) to the Secretary of State, 29.3.1925. FRUS 1925, Vol. I, 603-605

⁵⁶ The Secretary of State to the Minister in China (Schurman), 30.3.1925. FRUS 1925, Vol. I, 606-607

⁵⁷ The Secretary of State to the Chargé in China (Mayer), 27.5.1925. FRUS 1925, Vol. I, 633-634

tukea Kiinan kehitystä käytännössä tekemättä mitään ja tällä tavoin samalla jatkaa hiljaisuudessa epätasa-arvoisista sopimuksista hyötymistä.

Kysymys tunnustetusta valtiosta nousi esille Yhdysvaltain johdossa huhtikuussa 1926, kun Kiinaan nimitettiin uusi suurlähettiläs MacMurray⁵⁸. Suurlähettiläiden nimitykseen kuuluu valtuuskirjan esittäminen kohdemaan hallitukselle, jotta maat voivat jatkaa diplomaattisia suhteitaan. Pekingissä hallitseva Duan Qiruin hallitus ilmoitti ottavansa Yhdysvaltain valtuuskirjan vastaan ilomielin. Duanin kaikista suunnista piirretty hallinto oli erittäin tyytyväinen saadessaan kaiken mahdollisen legimitetin ulkovalloilta. Valtuuskirjan esittäminen kuitenkin implikoi sitä, että esittäjä tunnustaa vastaanottavan tahon maan lailliseksi hallinnoksi. Tästä syystä muun muassa Belgian ja Ranskan suurlähettiläät eivät olleet vielä esittäneet valtuuskirjojaan, vaan halusivat odottaa Yhdysvaltain näkemystä siitä, kuinka Duan Qiruin hallitusta kutsutaan.⁵⁹

Vaikka valtuuskirjan esittämisessä on kyseessä lähinnä muodollisuus, aiheutti se ongelman, johon osallistuivat kaikkien merkittävien ulkovaltojen diplomaattien johto. Yhdysvaltain ulkoministeriö Washingtonissa ei nähnyt ongelmaa niinkään merkittävänä vaan katsoi, että Duanin hallinto on käytännössä vallassa, joten ei ole hyötyä olla luomatta suhteita tähän hallintoon⁶⁰. Kiinassa Yhdysvaltain asiainhoitajana toimiva Mayer sähkeessään 13. maaliskuuta takaisin Washingtoniin pyrki saamaan käännettyä ulkoministerin pään ja olemaan tunnustamatta Duanin hallintoa laillisena hallintona, koska hänen mukaansa Duanin hallinto ei ollut pysyvä, vaan lähinnä ainoastaan olemassa oleva vain siitä syystä, ettei Zhang Zuolin tai Feng Yuxiang ollut vielä yksinkertaisesti kiinnostunut tarpeeksi kaatamaan hallitusta. Tästä syystä Mayer suositteli valtakirjan osoittamista Kiinan väliaikaiselle hallitukselle. Valtakirjan esittämisen yhteydessä tulisi myös olla kutsumatta Duan Qiruita Kiinan tasavallan presidentiksi.

Vajaa pari kuukautta vellone diplomaattinen ongelma purkautui touko- ja kesäkuun vaihteessa Ranskan ja Belgian suurlähettiläiden esittäessä valtakirjansa Duanin hallitukselle, kutsuen kuitenkin tätä hallitusta väliaikaiseksi. Uusi Yhdysvaltain suurlähettiläs MacMurray toimi samoin ja esitti heinäkuussa 1925 valtuuskirjansa

⁵⁸ The Secretary of State to the Minister in China (Schurman), 6.4.1925. FRUS 1925, Vol. I, 627

⁵⁹ The Minister in China (Schurman) to the Secretary of State, 10.4.1925. FRUS 1925, Vol. I, 628

⁶⁰ The Acting Secretary of State to the Chargé in China (Mayer), 9.5.1925. FRUS 1925, Vol. I, 632

Duan Qiruille kutsuen häntä väliaikaishallinnon presidentiksi.⁶¹ Näin Yhdysvallat saivat luotua viralliset suhteet Kiinan hallinnon kanssa kuitenkin hyväksymättä Duanin hallintoa *de jure* hallintona ja näin epäsuorasti estämällä Kiinaa diplomaattisesti vastustamasta epätasa-arvoisia sopimuksia.

Vaikka presidentti Duan pysyi vallassa Pekingissä, oli Zhang Zuolin, sekä Feng Yuxiang läpi koko kevään valmistautuneet uuteen taisteluun pohjoisen Kiinan herruudesta. Feng Yuxiang, joka vaikka oli tunnettu hartaana kristittynä, sai kuitenkin vahvasti tukea Neuvostoliitolta. Keväällä 1925 Venäjältä lähetettiin Mongolian kautta useita tuhansia konekivääreitä sekä kouluttajia, joista noin 500 oli venäläisiä, Fengin joukoille sisä-Mongoliaan. Japanilaisten tukema Zhang Zuolin taas vahvisti asemiaan Kiinan rannikolla, liittolaisensa Zhang Zongchangin ottaessa haltuunsa Shandongin provinssin lähellä Pekingiä. Yhdysvallat näkivät proxy-sodan olevan kehittymässä Neuvostoliiton ja Japanin välillä.⁶² Neuvostoliitolla ja Japanilla molemmilla oli merkittävät intressit Kiinan suhteen poliittisesti, että maantieteellisesti. Tästä syystä nämä maat toimivat kaikista aktiivisimmin Kiinan sisäpolitiikassa.

Samalla kun diplomaatit kiistelivät Duanin hallinnon laillisuudesta, Zhang Zuolin alkoi tehdä liikkeitä sotaan valmistautuen. Toukokuun lopussa Zhang armeijoinen siirtyi Tianjinin kaupunkiin, mikä on Pekingiä lähin merkittävä kaupunki noin 100 kilometrin etäisyydellä Pekingistä. Vaikka Zhang teki pröystäileviä eleitä ilmoittaen aikovansa tuhota Fengin, sekä marssia ottamaan Peking haltuun, Yhdysvaltalaislähteet huomaavat, että Zhangilla on Tianjinissa juna jatkuvassa valmiudessa takaisin perääntymään hänen omaan hallintokaupunkiinsa Mukdeniin. Lähteet myös kertoivat, että Zhang on epätoivoinen saamaan tukea muun muassa Briteiltä, sekä että hänen otteensa omista joukoistaan on heikko. Feng Yuxiangin tilanteen kerrottiin olevan suhteellisen samanlainen hänen taas pyrkiessään saamaan tukea Venäjältä, sekä Kantonissa hallitsevalta Kuomintangilta.⁶³

Tilanne oli ajautunut umpikujaan, missä kumpikaan osapuoli ei vaikuttanut uskaltavan ottaa ratkaisevaa liikettä siinä pelossa, että oma puoli saattaisi romahtaa totaalisesti. Tämä kuvasti hyvin yleistä Kiinan tilannetta näinä vuosina. Vahvimmatkaan sotaherrat eivät onnistuneet saamaan totaalista yliotetta muista, minkä takia useat

⁶¹ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 7.7.1925. FRUS 1925, Vol. I, 636

⁶² The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 2.5.1925. FRUS 1925, Vol. I, 609-610

⁶³ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 2.7.1925. FRUS 1925, Vol. I, 610-611

taistelut ja sodat jäävät teatteriksi ja suuriksi puheiksi, ja eivät kuitenkaan muuttaneet yleiskuvaa suuntaan taikka toiseen.

Keväällä 1925 tilanteen pohjois-Kiinassa ollessa umpikujassa Zhang Zuolin löysi itsensä uuden rintaman ääreltä, kun Jiangsussa hänen joukkojaan vastaan hyökkäsi Sun Chuanfangin johtamat Zhejiangin joukot. Sotaherrojen kauteen olennaisesti kuuluneisiin teatraalisiin juonenkäänteisiin tyypillisesti Wu Peifu oli tehnyt paluun ja liittoutunut Feng Yuxiangin kanssa, joka oli hänet viime vuonna pettänyt. Wu ja Feng olivat myös lyöttäytyneet yhteen Sun Chuanfangin kanssa saadakseen lyötyä Zhang takaisin Mantšuriaan. Vaikka pohjoisessa Zhang ei ollut joutunut vielä taisteluun, joutuisi hän siirtämään joukkojaan puolustamaan etelään. Suurlähettiläs MacMurrayn näkemyksen mukaan tämä toi Fengille edun mahdollisessa taistelussa Zhangia vastaan. Suurimpina riskeinä Fengin voitossa MacMurray näki Fengin vihamieliset puheet epätasa-arvoisista sopimuksista. Feng luultavasti aikoisi irtaantua näistä joko diplomaattisesti neuvottelemalla tai vain ilmoittamalla. MacMurray kuitenkin myös uskoi, että Wun ja Fengin uudelleenlöytämä ystävällisyys tulisi hajoamaan välittömästi Zhangin kukistuttua, eikä Kiinan sisällissodalle täten näkyisi minkäänlaista loppua.⁶⁴

Huolimatta Zhang Zuolinin aktiivisesta pyrkimyksestä saada ulkopuolista tunnustusta ja apua Yhdysvalloilta, eivät amerikkalaiset olleet halukkaita tukemaan häntä. Vaikka Yhdysvalloissa tunnustettiin kommunismin luoma uhka Kiinassa ja vaikka Zhang Zuolin pyrki jatkuvasti esittämään itsensä kommunismin ainoana vastustajana, ei häntä missään vaiheessa otettu vakavasti mahdollisena Kiinan yhdistäjänä. Zhang myös nähtiin liian vahvasti kytkeytyneenä japanilaisiin, jotta häntä voitaisiin harkita tuettavan.

Feng Yuxiangin ja Zhang Zuolinin Fengtianin klikin välien kiristyessä lokamarraskuun aikana, ja konfliktin kehittyessä, luotettavien tietojen saanti alkoi vaikeutua Yhdysvaltain lähetystön saadessa eriäviä tietoja tilanteen kehityksestä. Lokakuussa Zhang tuo jälleen esiin uhmakkuutensa vastustajiaan kohtaan pyrkien saamaan ulkomailta tukea. Zhangin edustaja ehdotti salaisesti Yhdysvaltain suurlähettiläälle MacMurraylle ulkovaltojen tullioikeuksien säilyttämistä Kiinassa, jos

⁶⁴ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 17.10.1925. FRUS 1925, Vol. I, 614-615

hän pääsee valtaan Pekingissä.⁶⁵ Yhdysvallat eivät tälläkään kertaa reagoineet tuen pyyntöön. Kuitenkin marraskuussa tulee tieto, että osapuolet olisivat päässeet sopuun. Macmurrayn mukaan tyypilliseen kiinalaiseen tyyliin kompromissi oli yllättäen löytynyt tilanteessa, jossa konflikti vaikutti olevan jo väistämätön.

Kompromissi tarjosi molemmille osapuolille kasvojensäilytyksen, mutta eritoten Zhang Zuolinille, joka oli joutunut levittämään joukkonsa laajalle alueelle ja taistelemaan usealla rintamalla.⁶⁶ Sotaherrojen kaudelle tyypilliseen tapaan useita kuukausia kehittynyt tilanne lopulta kuivui kasaan kenenkään uskaltamatta ottaa ratkaisevaa askelta peläten mahdollista liian laajalle leviämistä. Vaikka suoralta konfliktilta oli vältytty, Zhang joutui pääkaupungissaan Mukdenissa vallankaappausyrityksen kohteeksi. Suurlähettiläs MacMurray raportoi marraskuun 18. päivä japanilaisilta saamia tietoja, että kapinaa johtava Guo Songling olisi pidätyttänyt Zhang Zuolinin. Raportoitiin myös, että Zhangin luottokenraali, Hebein provinssista vastaava Li Jinglin olisi myös irtautunut Fengtianin klikistä. Nämä raportoidut tiedot kuitenkin paljastuivat pian vääriksi. Zhang Zuolinia ei saatu vangittua Mukdenissa tapahtuneesta vallankaappausyrityksestä ja Fengtianin klikin joukkojen keskinäisistä taisteluista huolimatta.

Pekingissä Feng Yuxiangin joukkojen tukemana järjestettiin kommunistien ja Kuomingtangin kannattajien mielenosoitus, jossa vaadittiin Macmurrayn mukaan tyypillisiä vaatimuksia, kuten Duan Qiruin syrjäyttämistä sekä epätasa-arvoisten sopimusten purkamista. Tilanteen vuoksi MacMurray oli suositellut amerikkalaisten joukkojen pitämistä valmiudessa, sekä laivueen siirtämistä Shanghaihin.⁶⁷ MacMurrayn kynnys käyttää sotilaita turvaamaan amerikkalaisten etuja oli huomattavasti alhaisempi kuin ulkoministeriön. Macmurray kannatti aktiivisempaa toimintaa Yhdysvalloilta Kiinan suhteen sotilaallisesti. Yhdysvaltain politiikan ristiriitaisuudessa idealismin ja taloudellisten etujen välillä Macmurray sijoittui vahvasti taloudellisten etujen puolustajaksi.

Fengtianin klikin ollessa hajaantuneena sekä Feng Yuxiangin käyttäessä tilaisuuden hyväkseen hyökäten Hebeissä olevia Fengtianin joukkoja vastaan, joutui

⁶⁵ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 5.11.1925. FRUS 1925, Vol. I, 616-617

⁶⁶ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 18.11.1925. FRUS 1925, Vol. I, 617

⁶⁷ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 28.11.1925. FRUS 1925, Vol. I, 618-619

ulkomaalaisten turvallisuus uhatuksi. Ulkomaalaisille tarkoitettu junayhteys Pekingin ja Tianjinin välillä joutui joulukuun aikaan useaan otteeseen tulituksen kohteeksi molempien osapuolien puolelta. Tämä johtui siitä, että kyseinen junayhteys oli erittäin tärkeä Pekingin hallinnan suhteen, sekä siksi että taistelevien joukkojen panssaroidut junat käyttivät samoja raiteita usein pyrkien suojautumaan kansainvälisen junayhteyden läheisyyteen. Vaikka ulkomaalaisia uhreja ei tullut, ulkovaltojen lähetystöt yhteisesti ilmoittivat olevansa valmiina käyttämään voimaa suojatakseen junien matkaa.

Ulkoministeriö Washingtonissa vastasi välittömästi takaisin MacMurraylle, että voiman käyttöä ei tulisi hyväksymään, ellei amerikkalaisten henkiä suoraan ollut uhattuna. Lähetystöjen uhkaus oli riittävä, sillä kansainvälistä junayhteyttä ei ilmoituksen jälkeen enää tulitettu.⁶⁸ Vuoden 1925 loppuun tultaessa Zhang Zuolin onnistui voittamaan Guo Songlingin johtaman kapinan Mukdenissa ja vakiinnuttamaan asemansa jälleen Mantšuriassa, vaikka Yhdysvaltain konsuli Mukdenissa kuvasi Zhangin tilannetta täysin toivottomaksi vallankaappauksen alkupäivinä. Sekaannus kuitenkin mahdollisti Feng Yuxiangin ottamaan haltuunsa Pekingin. Vaikka Kiinan presidenttiä Duan Qiruita ei täysin syrjäytetty, hänet pakotettiin luomaan virkoja Fengin liittolaisille, jotka ottivat myös kaiken vallan presidentin viralta.

Yksi Feng Yuxiangin liittolaisista, joita nimitettiin tärkeisiin virkoihin, oli Kuomintangin aktiivi Xu Shiyong, josta tehtiin Kiinan tasavallan pääministeri.⁶⁹ Tämä liitto ei kestänyt kauaa, sillä helmikuussa suurlähettiläs MacMurray raportoi Xu Shiyongin paenneen Pekingistä jättäen jälkeensä vain eropyynnön. MacMurrayn mukaan kiinalaiseen käytäntöön kuuluen eropyyntöä ei hyväksytty, vaan Xulle myönnettiin ainoastaan virkavapaata.⁷⁰ Joulukuussa 1925 solmittu hutera rauha ei ollut kestänyt kahta kuukauttakaan, kun välit Feng Yuxiangin Guominjunin, sekä Zhang Zuolinin Fengitianin klikin ja Wu Peifun liiton välit alkoivat kuumentua. MacMurray uskoi, että Xu Shiyongin pako Pekingistä liittyi Guominjunin pyrkimykseen saada kiskottua tarvittavat rahat Pekingin keskushallinnolta tulevaa konfliktia varten⁷¹. Lisätodisteita tulevasta konfliktista Yhdysvallat saivat Qingdaon

⁶⁸ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 25.12.1925. FRUS 1925, Vol. I, 626

⁶⁹ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 28.12.1925. FRUS 1925, Vol. I, 627

⁷⁰ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 18.2.1926. FRUS 1926, Vol. I, 591

⁷¹ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 18.2.1926. FRUS 1926, Vol. I, 591

konsulin raportoidessa usean sota-aluksen lähtevän Zhang Zuolinin luottokenraalin Zhang Zongchangin hallitsemasta Qingdaon satamasta kohti Takun satamaa Tianjinissa kantaen mukanaan usean tuhannen vahvuista sotajoukkoa⁷².

1.3 Yhdysvallat suojaamaan boksariprotokollaa

Suurlähettiläs MacMurrayn näkemys tulevasta sisällissodasta osoittautui pian oikeaksi taistelujen syttyessä maaliskuun alussa Tianjinin ja Hunanin provinssin ympäristössä sekä tärkeiden rautatieyhteyksien varrella niin Pekingin ja Mukdenin kuin Pekingin ja Hankoun (osa nykyistä Wuhanina) välillä. Yhdysvaltain ja MacMurrayn näkemyksiä kuvaa se, kuinka taistelevia osapuolia kutsuttiin. MacMurray raportissaan ilmoittaa sisällissodan olevan käynnissä radikaalien ja antiradikaalien välillä. Radikaalia puolta edusti Guominjun, Kantonin alueella valtaapitävä Kuomintang, sekä heidän tukijansa Neuvostoliitto. Antiradikaalilla puolella oli Fengtianin klikki, Wu Peifu, sekä Shanghai ympäristöä hallussaan pitävä Sun Chuanfang.⁷³ Tämä radikaalien ja antiradikaalien, tai maltillisten, nimitykset myöhemmin tulivat käyttöön myös kuvaamaan Kuomintangin sisäistä valtataistelua amerikkalaisten sähkeissä.

Kiihtynyt sisällissota kulminoitu Yhdysvaltain näkökulmasta eniten Tianjinin Takun linnoituksen ja sataman ympäristöön. Guominjunin Pekingistä ja Tianjinista vastuussa oleva kenraali Lu Zhonglin oli antanut miinoittaa sataman ympäristön maaliskuun alussa täten estäen kaikkea laivaliikennettä, mukaan lukien ulkovaltojen laivoja pääsemästä merkittävään satamaan. Amerikkalaista kauppaliikennettä Tianjiniin ei ollut MacMurrayn mukaan saapumassa vielä pariin viikkoon, mutta tilanne oli heidän näkökulmastaan erittäin huolestuttava. Niinkin huolestuttava, että MacMurray yhdessä muiden merkittävien ulkovaltojen kanssa oli sopinut maiden laivastojen käytöstä avaamaan sataman liikenteen voimakeinoin tarvittaessa. Ulkoministeriö Washingtonissa, joka yleensä vastusti mitään voimakeinojen käyttöä tai puuttumista Kiinan sisäiseen tilanteeseen, näki kuitenkin Tianjinin laivaliikenteen myöskin niin tärkeäksi, että he hyväksyivät MacMurrayn näkemyksen mahdollisesta laivaston

⁷² The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 2.3.1926. FRUS 1926, Vol. I, 592-593

⁷³ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 3.3.1926. FRUS 1926, Vol. I, 593

käytöstä.⁷⁴ Kiinalaiset osapuolet eivät kuitenkaan näyttäneet reagoivat vaatimuksiin miinojen poistosta tai sataman avaamisesta. Kuitenkin eräät yksityiset laivanvarustamat olivat saaneet sovittua omia sopimuksia kauppaliikenteen jatkamisesta⁷⁵.

Pattitilanteen jatkuessa maaliskuun edetessä tilanne eskaloitui japanilaisen laivaston ja kiinalaisten laukausten vaihtoon. Tämä säikäytti selvästi Tianjiniä puolustavat kiinalaiset ja heti seuraavana aamuna kenraali Lu Zhonglinin toimistosta soitettiin suurlähettiläs MacMurraylle ja pyrittiin esittämään tilanne kiinalaisten näkökulmasta mahdollisimman suotuisaksi. Lu Zhonglin ei vielä tässä vaiheessa suostunut purkamaan sataman puolustuksia. Tianjinin sataman puolustuksia alettiin kuitenkin purkamaan parin päivän kuluessa Kiinan ja Japanin välikohtauksesta, kun ulkovaltojen laivasto yhteisesti amerikkalaisten johdolla käskivät satamaa aukaistavaksi uhaten voiman käytöllä Takun linnoitusta vastaan.⁷⁶ Voimakeinoja ei kuitenkaan jouduttu käyttämään, mistä oltiin hyvin tyytyväisiä Yhdysvaltain ulkoministeriössä. Sähkeessään MacMurraylle ulkoministeri Kellogg ohjeisti, että yleisenä määräyksenä Yhdysvaltojen ei tulisi käyttää voimakeinoja suojatakseen etujaan Kiinassa, ellei yhdysvaltalaisien henkiä ole uhattuna.⁷⁷

Peruste, jolla Yhdysvallat, sekä muut ulkovaltat valmistautuivat ottamaan Tianjinin sataman ja Takun linnoituksen haltuun voimakeinoin löytyy boksariprotokollasta, jossa yhtenä rauhanehtona oli vapaa liikkuvuus Pekingin ja ulkomaailman välillä. Vaikka pöytäkirja ja rauhansopimus oli vuodelta 1901, oli Yhdysvallat muiden ulkovaltojen kanssa täysin valmiita pitämään kiinni ehdoista, joista oli sovittu vuosia sitten kaatuneen Qing-dynastian kanssa. Tämän boksariprotokollan tarkoituksena oli pohjimmiltaan suojata Peking ja Tianjin kiinalaisten sotatoimilta.⁷⁸ Kiinan hallinto ilmoituksessaan poistavansa esteet Tianjinin satamasta samalla lupasi myös pitävänsä kiinni boksariprotokollan ehdoista nyt ja tulevaisuudessa⁷⁹. Kiinan väestön keskuudessa nämä boksariprotokollan ehdot olivat aina olleet hyvin epäsuosiossa ja

⁷⁴ The Acting Secretary of State to the Minister in China (MacMurray), 10.3.1925. FRUS 1926, Vol. I, 596

⁷⁵ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 13.3.1926. FRUS 1926, Vol. I, 598

⁷⁶ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 16.3.1926. FRUS 1926, Vol. I, 501-602

⁷⁷ The Secretary of State to the Minister in China (MacMurray), 19.3.1926. FRUS 1926, Vol. I, 603-604

⁷⁸ Fairbank 1983, 266

⁷⁹ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 18.3.1926. FRUS 1926, Vol. I, 602

näitä ehtoja vastustettiin myös Kuomintangissa, joka käytti yleistä mielipidettä edukseen järjestäen usein mielenosoituksia. Tianjinin sataman puolustuksen purkaminen herätti Pekingin väestössä suuria mielenosoituksia Kiinan keskushallintoa ja ulkovaltoja vastaan. Mielenosoittajat pyrkivät rynnäköimään presidentin virka-asuntoon, jonka seurauksena useat saivat surmansa tai loukkaantuivat. MacMurrayn raportin mukaan Yhdysvaltoja ei niinkään mielenosoituksissa syytetty. Suurimpina syyllisinä pidettiin Japania sekä Isoa-Britanniaa.⁸⁰

Yhdysvaltojen päätös puolustaa sotilaallisesti Tianjinin satamaa ja boksariprotokollaa oli merkittävä ja yksi esimerkki heidän ulkopolitiikassaan olevasta ristiriitaisuudesta idealismin ja taloudellisen edun välillä. Vaikka Yhdysvaltain virallinen politiikka oli pysyä erossa Kiinan sisäpolitiikasta ja tukea Kiinaa kehittymään toimivaksi valtioksi, tästä retoriikasta voitiin poiketa taloudellisen edun niin vaatiessa. Fairbank kuvasi tätä ristiriitaa amerikkalaisessa ajattelussa sillä, että amerikkalaiset eivät nähneet itseään syyllisinä imperialismissa ja epätasa-arvoisissa sopimuksissa, sekä niiden ylläpidossa. He kuitenkin olivat samalla lailla oikeutettuja näiden tuottamiin taloudellisiin etuihin. Tätä Fairbank kutsui *me too* -politiikaksi.⁸¹ Yhdysvallat siis olivat politiikkansa suhteen samanaikaisesti oikeutettuja järjestelmän vastustamiseen, sekä siitä hyötymiseen. Idealismin ja taloudellisen edun kamppailu kuitenkin haastoi jatkuvasti Yhdysvaltain ulkopolitiikkaa Kiinan suhteen, erityisesti edustustojen ja ulkoministeriön välillä.

Tianjinin linnoitusten purku ja mielenilmaukset Pekingissä saivat yleisen tilanteen kääntymään Feng Yuxiangin Guominjunia vastaan. Guominjunin joukot joutuivat perääntymään kaikilla rintamilla ja tilanne Pekingissä oli epäselvä. Yhdysvaltalaisten tietojen mukaan kaupungin puolustuksesta vastaava Lu Zhonglin oli ottanut yhteen keskushallinnon johtajien kanssa. Kaupungin päättäjien suurimpana pelkona oli Guominjunin vetäytyminen Pekingistä jättäen kaupungin puolustamattomaksi. Pelko oli niin suuri, että keskushallinnon jäsenet ehdottivat samanlaista asemaa kuin Shanghailla oli, mikä tarkoittaisi, että Pekingistä tehtäisiin neutraali ja aseistamaton kaupunki.⁸² Tämä ehdotus ei kuitenkaan saanut kannatusta ulkovaltojen kokouksessa, eikä Washington reagoinut tähän sähköeseen millään tavalla. Peking pysyi maaliskuun

⁸⁰ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 18.3.1926. FRUS 1926, Vol. I, 603

⁸¹ Fairbank 1983, 314-315

⁸² The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 26.3.1926. FRUS 1926, Vol. I, 605-606

ajan Guominjunin hallussa, vaikka rintamalinja eteni vajaan kahdenkymmenen kilometrin päähän kaupungista⁸³.

Huhtikuussa MacMurray tiivisti yleisen tilanteen sähkeessään epäselväksi ja luotettavan tiedon olevan hyvin vähissä. Kuitenkin luotettavien lähteiden perusteella olisi käynyt ilmi, että Fengtianin klikin tavoitteena olisi saada tuhottua Guominjun tällä kertaa kokonaan. Taistelut olivat hyytyneet Pekingin edustalla useiden osapuolten pyrkiessään saamaan diplomaattisen edun itselleen. Keskiössä tässä oli Pekingiä puolustava Lu Zhonglin, jonka hallussa oli MacMurrayn mukaan Kiinan paras armeija. Wu Peifu, sekä Duan Qirui molemmat pyrkivät vahvistamaan omia asemiaan houkuttelemalla Luta liittymään heidän joukkoihinsa.

MacMurrayn näkemyksen mukaan kaikki mahdolliset liittolaisuudet olivat mahdollisia tuolla hetkellä.⁸⁴ Epäselvään tilanteeseen tuli epäselvä ratkaisu, kun Pekingissä 10. huhtikuuta 1926 tapahtui vallankaappaus. Entinen presidentti Cao Kun julisti, että presidentti Duan olisi laitettu kotiarestiin ja Lu Zhonglin olisi asettunut Wu Peifun puolelle samalla siirtäen kaupungin hänen haltuunsa. MacMurrayn saamien tietojen mukaan kuitenkin vallankaappaus ei olisi ollut täysin onnistunut vaan Duan olisi onnistunut pakenemaan lähetystöalueelle, eikä Wu Peifu nähtävästi ollut etukäteen tietoinen, että hänen nimissään on tehty vallankaappaus.⁸⁵

Taistelun lähestyessä Pekingiä sähkeistä tulee ilmi paljon käytännönläheisiä tietoja lähetystön ja amerikkalaisten elämästä. Ilmapommituksia kuvataan hyvin tarkasti pommin tarkkuudella myöskin kertoen mihin pommit laskeutuivat. Seikkaperäisesti myös kerrotaan, kuinka yksi nimeltä mainittu Yhdysvaltain kansalainen joutui lähestulkoon pommitusten uhriksi. Vallankaappauksesta kerrotaan, kuinka lähetystössä tajuttiin tilanne, kun kaupungin portit suljettiin ja puhelinyhteydet katkaistiin aikaisin vallankaappauksen aamuna. Amerikkalaiset kirjeenvaihtajat Pekingissä taasen joutuivat sensorien uhriksi valittaen useaan otteeseen, kuinka he eivät saaneet raporttejaan sensuroimattomina eteenpäin.

⁸³ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 26.3.1926. FRUS 1926, Vol. I, 607

⁸⁴ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 3.4.1926. FRUS 1926, Vol. I, 607-608

⁸⁵ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 10.4.1926. FRUS 1926, Vol. I, 609-610

Lähetystö tuli tässä asiassa avuksi pyytäen sähköissään ulkoministeriötä toimittamaan sähköissä kerrotut tiedot muun muassa pommituksista suurimmille uutistoimistoille Washingtonissa.⁸⁶ Seuraavien viikkojen aikana tilanne säilyi epäselvänä MacMurrayn kutsuessa Kiinan hallinnon olevan jäädytettynä. Hallituksen jäsenet olivat suurimmaksi osaksi kateissa tai piilossa, Wu Peifun ja Lu Zhonglinin liiton olemassa olossa ei ollut selvyyttä ja Fengtianin joukot jatkoivat hyökkäystä Pekingiin. Huhtikuun puolessa välissä Duan Qirui nousi piilostaan ainoastaan ilmoittaakseen erostaan ja paeten Pekingistä seuraavana päivänä Tianjiniin.

Uuden hallituksen johtoon asetui W. W. Yen, joka ainakin nähtävästi sai taistelevien osapuolten hyväksynnän. Huolimatta siitä, että tällä uudella hallituksella ei uskottu olevan mitään valtaa, eikä sen uskottu kestävän, MacMurray kuitenkin pyysi ulkoministeriöltä lupaa solmia *de facto* -suhteet uuden hallinnon kanssa, joka hyväksyttiin. Myöskin uudelta hallinnolta otettiin vakuudet siitä, että he jatkaisivat kansainvälisten sopimusten noudattamista, käytännössä tarkoittaen boksariprotokollaa, sekä muita niin kutsuttuja epätasa-arvoisia sopimuksia.⁸⁷

Yhteenveto

Vuoteen 1926 mennessä Kiinan toinen puolisko Shanghaista etelään oli jäänyt Yhdysvaltaisten mielenkiinnon ulkopuolelle. Washingtoniin lähetetyissä raporteissa oli pitkälti keskitytty pohjois-Kiinan poliittisen tilanteen seurantaan. Raporteissa tähän mennessä harvemmin oli kuvattu eteläisen Kiinan poliittista kehitystä. Tähän luultavasti vaikuttivat ne seikat, ettei etelässä nähty olevan ketään vakavasti otettavaa haastajaa pohjoisen sotaherroja vastaan. Iso osa etelän sotaherroista ja klikeistä vaikuttivat olevan tyytyväisiä hallitsemaan omia valtakuntiaan provinseissa. Toinen merkittävä syy oli Pekingin ja Kiinan voimattoman tasavallan hallinnon sijainti kaupungissa. Kiinan tasavalta oli laillinen osapuoli niissä sopimuksissa, joita Yhdysvallat ja muut ulkovallat olivat Qing-dynastian ajoista lähtien pakottaneet

⁸⁶ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 10.4.1926. FRUS 1926, Vol. I, 609-610

⁸⁷ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 19.4.1926. FRUS 1926, Vol. I, 613-614

Kiinan hyväksymään. Näin Pekingiä ja Kiinan tasavaltaa hallinnoivalla taholla oli mahdollisuus vaikuttaa näiden sopimusten voimassapysymiseen.

Se kuka Kiinaa hallitsi, tai tulisiko Kiina yhdistymään taikka stabilisoitumaan, ei vaikuttanut tähän mennessä olevan kovinkaan korkealla Yhdysvaltain prioriteeteissa. Yhdysvaltain politiikkaa ohjasi pitkälti näkemys siitä, että ennen pitkää joku osapuoli nousee muiden yläpuolelle yhdistäen Kiinan, eikä tähän luonnolliseen muovautumisprosessiin tulisi puuttua millään tavoin. Tianjinin taistelun yhteydessä Yhdysvallat kuitenkin osoitti valmiutensa joustaa puolueettomuudestaan. Näkemyseroja Yhdysvaltain ulkoasiainhallinnon sisällä oli sen suhteen, kuinka nopeasti ja kuinka todennäköisesti Kiina mahdollisesti yhdistyisi. Edellinen vuosikymmen oli osoittanut, että kaikesta sisäisestä sotimisesta huolimatta tällaista muiden yläpuolelle nousevaa yhdistäjää ei ollut näköpiirissä. Kiinan hallinnon jatkajaa tärkeämpää olikin ulkovaltojen kanssa tehtyjen sopimusten voimassa olon jatkuminen. Tämä selittää, miksi Pekingin alueen politiikka oli myös Washingtoniin raportoinnin keskiössä.

Vuosina 1925 ja 1926 Yhdysvaltain ulkoministeri, sekä suurlähettiläs Kiinassa vaihtuivat. Vaikka tämä ei suoranaisesti vaikuttanut voimassa olevan politiikan jatkumiseen, näkemyserot edustuston ja ulkoministeriön välillä kasvoivat. Vuoteen 1926 asti palvellut suurlähettiläs Charles Hughes oli pitkälti ollut samalla linjalla ulkoministeriön kanssa puolueettomuuspolitiikan suhteen. Uusi ulkoministeri Kellogg ja suurlähettiläs MacMurray kärjistikivät Yhdysvaltain politiikan sisällä olevia näkemyksiä vastakkaisiin suuntiinsa.

2. Kiihtyvän sisällissodan haasteet Yhdysvaltain puolueettomuudelle

2.1 Pohjoinen sotaretki haastaa vakiintuneen tilanteen

Yhdysvaltain Kiinan sisäpoliittisen tilanteen raportoinnissa oli jäänyt eteläinen Kiina suurilta osin huomioimatta. Eteläisessä Kiinassa oli kuitenkin tapahtumassa suuria muutoksia, jotka tulisivat vaikuttamaan Kiinan poliittiseen tilanteeseen eniten sitten vuoden 1911 vallankumouksen. Kuomintang, joka oli pitänyt hallussa eteläistä Kiinaa Kantonin alueella, oli kasvattanut voimiaan neuvostoliittolaisten tuella hitaasti mutta varmasti samalla kun pohjoisessa suurimmat sotaherrat olivat väsyttäneet joukkojaan keskinäisissä kamppailuissaan. Yhdysvaltalaiset näkivät Kuomintangin olevan vahvasti sosialistien hallussa, mikä pitkän aikaa olikin ollut totta. Kuomintangin politiikan tärkeimmät kulmakivet olivat nationalismi ja anti-imperialismi, käytännössä ulkovaltojen vallan kaventaminen Kiinassa.

Sun Yat-sen oli aiemmin uransa aikana pyrkinyt saamaan perustamalleen Kuomintangille tukea Briteistä ja Yhdysvalloista, mutta tuki oli jäänyt vähäiseksi eritoten, koska Yhdysvallat tai Britit eivät olleet halukkaita tukemaan erioikeuksiensa perumista Kiinassa. Tästä syystä Neuvostoliitto ja Kuomintang löysivät toisensa käytännöllisiksi liittolaisiksi. Salaisesti Neuvostoliiton tavoitteena oli saada solutettua kommunisteja Kuomintangiin ja ottamaan puolueen haltuun, tässä lähestulkoon onnistuenkin.⁸⁸ Sun Yat-senin kuoleman jälkeen nationalistien ja sosialistien välit olivat rakoilleet pitkän aikaa.

Vuoteen 1926 mennessä valta Kuomintangissa oli pääasiassa keskittynyt kahdelle henkilölle, Whampoon sotilasakatemiaa ja täten Kuomintangin armeijaa johtavalle Chiang Kai-shekille sekä Wang Jingweille. Kummankin katsottiin olevan sosialisteja, mutta Wangin uskottiin olevan vahvemmin kallellaan vasemmalle kuin Chiang. Sosialistien ja Neuvostoliiton vaikutusvalta kuitenkin oli heikentynyt Kuomintangin sisällä maaliskuussa eräässä Kiinan lähihistorian epäselvimmässä tapauksessa, jossa oli kyse joko oikeiston vallankaappauksesta, vasemmiston epäonnistuneesta

⁸⁸ Fairbank 1983, 236-239

vallankaappauksesta, tai epäonnekkaiden sattumien summasta. Maaliskuun 19. vuoden 1926 aamuyönä Kuomintangin sota-alue oli kulkenut Whampoan akatemian läheisyyteen ilman nähtävää syytä. Laivan kapteeni kertoi myöhemmin saaneen käskyn liikkua sinne, muttei tiennyt keneltä käsky oli tullut. Samana päivänä myös Wang Jingwei, jonka välit Chiangiin olivat heikot, oli soittanut Chiangille useaan otteeseen kysyen missä Chiang on kyseisenä päivänä. Tämä oli saanut Chian Kai-shekin säikähtämään mahdollista vallankaappausta niin että hän oli jo ostanut laivalipun paetakseen Japaniin.⁸⁹

Chiang Kai-shek lopulta perui pakosuunnitelmansa. Sen sijaan hän yhdisti voimansa häntä tukevien kenraalien kanssa ja asetti Kantonin alueen sotilaslain alaisuuteen samalla pidätyttäen useita kommunisteja.⁹⁰ Tämän tapauksen jälkeen oikeistolaiset kaappasivat vallan Kuomintangissa, kun taas sosialistien ja Neuvostoliiton vaikutusvalta puolueessa romahti. Viralliselta välirikolta vältyttiin toistaiseksi. Yhdysvaltalaisissa lähteissä tätä tapausta ei ole mainittu, joten on epäselvää, olivatko amerikkalaiset tietoisia Kuomintangin muuttuneesta poliittisesta suuntauksesta.

Kesällä 1926 Kuomintang aloitti pohjoisena sotaretkenä tunnetun kampanjan tarkoituksena yhdistää Kiina. Yhdysvaltalaislähteet eivät aluksi ottaneet tätä sotaretkeä kovinkaan vakavasti. Heinäkuussa 1926 raportoitiin ensimmäisen kerran Kuomintangin joukkojen liikkeistä Hunanin provinssissa kohti pohjoisemmassa sijaitsevaa Hankouta⁹¹. Yhdysvaltain Hankoun konsuli Frank P. Lockhart piti Kuomintangin hyökkäystä lähinnä vain kilvenkolisteluna, jolla ei ollu minkäänlaisia onnistumisen mahdollisuuksia Sun Chuanfangin ja Wu Peifun siirtäessä joukkojaan puolustamaan kaupunkia.⁹²

Amerikan Changshan varakonsuli John C. Vincent kuitenkin näki tilanteen eri tavalla uskoen hyökkäyksen etenevän pian Hankouhun. Changsha oli kaupunki, jonne Chiang Kai-shek saapui johtamaan sotatoimia. Tämä mahdollisesti vaikutti Vincentin eriäviin näkemyksiin taistelun tilanteesta. Taistelun seuraavien päivien edetessä Vincentin ja Lockhartin mielipiteiden erot jatkuivat Vincentin pitäessä varmana Kuomintangin etenemistä kaupunkiin, kun taas Lockhart uskoo Wu Peifun saapumisen kaupunkiin

⁸⁹ van de Ven 2007, 101-103

⁹⁰ Taylor 2009, 56

⁹¹ Hankou yhdessä Wuchangin ja Hanyuangin kanssa muodostavat nykyisen Wuhanin kaupungin.

⁹² The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 5.8.1926. FRUS 1926, Vol. I, 618

kääntävän tilanteen Wun eduksi, vaikka kaupungissa ilmoitetaan olevan pieniä levottomuuksia ja ”punaisen” propagandan levittämistä.⁹³ Taistelun lähentyessä Hankouta konsuli Lockhartin mielipide alkaa muuttua kertoen Wu Peifun tilanteen olevan epätoivoinen ja kaupungin tulleen pommitetuksi useita kertoja. Pommituksen kohteeksi joutuu myös amerikkalaisten järjestöjen alueita, muun muassa amerikkalainen sairaala ilmoittaa saaneensa 20 kertaa pommitusta osakseen. Pommitusten seurauksena Yhdysvaltain hävittäjälaivasto kutsutaan puolustamaan amerikkalaisten omaisuutta.⁹⁴

Hankoun taistelun aikana amerikkalaisille kävi ilmi, että Kuomintang ei taistele samalla tavalla kuin he olivat tottuneet näkemään pohjoisen sotaherroilta. Taistelun alkaessa Kuomintang oli miinoittanut Hankoun ja Changshan välillä kulkevan Jangtsejoen, sekä vaatinut lupaa nousta ulkomaalaisten aluksiin tarkastamaan, ettei Wun joukot yritä naamioitua ulkomaalaisiksi. Hankoun konsuli Lockhart oli ilmoittanut, että sellaiset vaatimukset jätetään luonnollisesti huomioimatta.⁹⁵ Kuomintangin joukot eivät kuitenkaan pelänneet laittaa uhkaustaan toteuttamatta. Parin päivän jälkeen ilmoituksen antamisesta britit raportoivat 8. syyskuuta heidän laivojensa joutuneen tulituksen kohteeksi kärsien muutamia henkilövahinkoja. Ranskalaiset raportoivat myös joutuneensa tulituksen kohteeksi.⁹⁶ Tulitusten seurauksena ulkovaltat toivat joukkojaan maihin Hankoussa⁹⁷. Noin viikon kuluessa ensimmäisistä tulituksista ulkovaltojen laivastoja vastaan, myös Yhdysvaltain sota-alus joutui tykistön iskun kohteeksi. Alus ei kärsinyt vahinkoja. Seuraavana päivänä tykistön iskut jatkuivat Lockhartin raportoidessa, että käytännössä jokaista laivaa riippumatta käyttötarkoitusta tulitetaan joella. Tämän seurauksena Yhdysvallat päätti vetää suurimman osan joukoistaan pois Hankousta.⁹⁸

Tämänlainen toiminta Kuomintangin puolelta sai amerikkalaiset hämilleen, koska ennen ulkovaltojen liikkumisoikeuksia ja erivapauksia oli pyritty kunnioittamaan taisteluista huolimatta. Lockhart pyrki saamaan lisäneuvoja ulkoministeriöltä, kuinka

⁹³ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 25.8.1926. FRUS 1926, Vol. I, 619-620

⁹⁴ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 4.9.1926. FRUS 1926, Vol. I, 623-624

⁹⁵ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 30.8.1926. FRUS 1926, Vol. I, 620-621

⁹⁶ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 8.9.1926. FRUS 1926, Vol. I, 625

⁹⁷ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 13.9.1926. FRUS 1926, Vol. I, 627

⁹⁸ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 18.9.1926. FRUS 1926, Vol. I, 631-633

toimia tässä tilanteessa, jota hän sähkeessään kutsuu epätavalliseksi. Selvästi tuohtuneena hän kertoo saaneensa kirjeen Kuomintangilta, jossa määrätään sotalaivat siirtymään kauemmaksi taistelun alueelta. Lockhart kirjoittaa 20. syyskuuta 1926, että amerikkalaisten arvovalta on tässä pelissä, josta syystä ei voida hyväksyä kiinalaisille oikeutta pysäyttää amerikkalaisia sotalaivoja.⁹⁹

Kiinan asiainhoitaja Mayer oli omassa sähkeessään pitkälti yhtä mieltä Lockhartin kanssa katsoen, että tilanteessa on kaksi vaihtoehtoa: joko puolustautua kiinalaisten vaatimuksilla mahdollisesti voimakeinoin tai perääntyä kokonaan Hankousta. Jälkimmäinen vaihtoehto kuitenkin oli mahdoton¹⁰⁰. Ulkoministeriön vastaus sähkeisiin oli myöskin pääasiassa samanmielinen. Ulkoministeri Kellogg oli kuitenkin haluton eskaloimaan tilannetta sotilaallisesti. Kellogg ajoi aktiivisemmin Yhdysvaltain idealistista politiikkaa suhteessa Kiinaan, jossa pyrittiin välttämään minkäänlainen osallistuminen sisäiseen tilanteeseen. Ulkoministeriö halusi painottaa Kuomintangille Yhdysvaltain olevan ystävällinen valtio ja heidän sota-alusten olevan paikalla vain puolustamassa kansalaisiaan, kuten Kiinan ja ulkovaltojen sopimuksissa on sovittu. Ulkoministeriö oli kuitenkin huolissaan siitä, että nähtävästi brittien alukset olivat suostuneet tulla tarkastetuksi, sillä tämä yhtenäisen rintaman hajoaminen olisi erittäin nöyryyttävää Yhdysvalloille.¹⁰¹

Tilanne oli uudenlainen Yhdysvalloille, sekä myös muille ulkovalloille. Vaikka epätasa-arvoisten sopimusten ja ulkomaalaisten erioikeuksien purkaminen kuului kaikkien kiinalaisten sotaherrojen retoriikkaan, ei ulkovaltojen asemaa ollut haastettu aiemmin eikä heitä vastaan noustu. Kuomintangin eteneminen kuitenkin haastoi tässä vaiheessa vanhat toimintatavat, jolloin pelkällä tilanteen moittimisella saatiin turvattua amerikkalaisten edut. Amerikkalaisten näkemykset myös vaihtelivat suuresti siinä, kuinka tähän tulisi suhtautua. Jotkut toimijat kuten suurlähettiläs MacMurray halusivat puolustaa amerikkalaisten etuja Kiinassa vahvemmin ja tarvittaessa myös voimatoimin. Ulkoministeri Kellogg oli kuitenkin haluton muuttamaan puolueettomuuspolitiikkaansa, eikä ollut suostuvainen käyttämään sotavoimia kuin itsepuolustukseen siinä pelossa, että se olisi saattanut sitoa amerikkalaiset johonkin konfliktin osapuoleen.

⁹⁹ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 20.9.1926. FRUS 1926, Vol. I., 634-635

¹⁰⁰ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 21.9.1926. FRUS 1926, Vol. I, 636-637

¹⁰¹ The Secretary of State to the Chargé in China (Mayer), 22.9.1926. FRUS 1926, Vol. I, 638-639

Diplomaattisen taiston käydessä Jangtsella, Kuomintang oli jatkuvasti edennyt kohti Hankouta ja Wuchangia. Wu Peifu oli paennut kaupungista jo viikko saapumisensa jälkeen 8. syyskuuta, jättäen jälkeensä kaaoksessa olevan kaupungin. Lockhartin mukaan Wun perääntyminen ja ongelmat johtuivat epälojaaleista joukoista.¹⁰² Hankou kaatui pian Kuomintangin joukkojen alle, josta joukot jatkoivat suoraan piirittämään läheistä Wuchangia. Vaikka valta kaupungissa oli vaihtunut, amerikkalaiset eivät halunneet tunnustaa Kuomintangin otetta kaupungista siinä pelossa, että kaupunki tulisi siirtymään takaisin Wu Peifun joukoille¹⁰³. Yhdysvallat olivat muutenkin haluttomia antamaan tunnustusta Pekingistä eriyvälle kilpailevalle hallitukselle, joten kaikkea kirjeenvaihtoa pyrittiin välttämään. Hankoun valloituksen jälkeen taistelut hiljenevät pattitilanteeseen Wuchangin piirityksen jatkuessa Jangtsen toisella puolella, sekä Jiujiangissa Wuchangin itäpuolella¹⁰⁴.

Lokakuun 1926 alussa pattitilanteen jatkuessa kuukauden, tilanne alkoi viimein muuttua. Lockhart raportoi 4. lokakuuta, että Sun Chuanfang, joka oli jäänyt vastuuseen Wuchangin ja läheisen Jiujiangin puolustuksesta Wu Peifun perääntyessä, olisi saavuttanut voittoja kaikilla rintamilla ja Kuomintangin tilanne olisi muuttumassa heikommaksi. Kuitenkin jo neljän päivän päästä Lockhart raportoi Sun Chuanfangin joukkojen olevan vetäntymässä kautta linjan, aiempien tietojen olevan olleen mahdollisesti väärää. Myöskin tilanne Wuchangissa raportoidaan olevan erittäin heikko. Raporttien mukaan paikalla olevien amerikkalaisten henget eivät kuitenkaan ole olleet vaarassa.¹⁰⁵ Ulkoministeriössä huolestuttiin Wuchangin, joka oli ollut jo kuukauden piirityksen alla, tilasta ja he ehdottivat aselevon välittämistä kaupunkiin. Aselepoa ei kuitenkaan tarvittu, sillä Wuchangin puolustajat antautuivat seuraavana päivänä Kuomintangin joukkojen soluttautuessa juonen avulla kaupunkiin, ottaen haltuunsa Hubein provinssin kaikki tärkeimmät kaupungit. Jiujiangissa taistelut kuitenkin vielä jatkuivat.¹⁰⁶

Sotilaallisesti pohjoinen sotaretki eteni vahvasti Kuomintangin eduksi vuoden 1926 edetessä. Jangtse-joen eteläpuoleinen Kiina oli suurelta osin Kuomintangin hallussa pohjoisten sotaherrojen vetäytyessä Pekingiä kohti. Hanyangista, Wuchangista ja

¹⁰² The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 8.9.1926. FRUS 1926, Vol. I, 625

¹⁰³ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 15.9.1926. FRUS 1926, Vol. I, 629

¹⁰⁴ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 30.9.1926. FRUS 1926, Vol. I, 642

¹⁰⁵ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 9.10.1926. FRUS 1926, Vol. I, 645-646

¹⁰⁶ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 12.10.1926. FRUS 1926, Vol. I, 647

Hankousta koostuvan Wuhanin haltuunotto oli merkittävä voitto. Toinen merkittävä haltuun saatu kaupunki oli Jiangxin provinssin pääkaupunki Nanchang. Kuomintangin joukot saivat Nanchangin ensimmäisen kerran haltuunsa 19. syyskuuta menettäen sen kuitenkin pian. Pysyvästi Nanchang saatiin haltuun marraskuussa 1926.¹⁰⁷ Chiang Kai-shek asettui pitämään tukikohtaansa kaupunkiin. MacMurray raportoi Washingtoniin joulukuussa 1926 selonteon sotilaallisesta tilanteesta Kiinassa. Raportin mukaan oli muodostunut kaksi suurempaa blokkia, jotka nyt taistelivat vallasta: eteläinen Kuomintang sekä pohjoisen klikit mukaan lukien Zhang Zuolin, Sun Chuanfang ja Wu Peifu. Tämä pohjoinen liittouma MacMurrayn mukaan pyrki esiintymään kansan enemmistön suojelijana punaista vaaraa vastaan.¹⁰⁸ Zhang Zuolin jatkoi raportista päätellen aktiivista antikommunistista linjaa, mahdollisesti pyrkien saamaan kansainvälistä tukea taistelulle. Vaikka Yhdysvalloissa herätti huolta sosialistien mahdollinen valtaannousu Kiinassa, Zhang Zuolinin tuen hakeminen edelleen kaikui kuuroille korville.

2.2 Syvenevä kuilu edustustojen ja ulkoministeriön välillä – Mikä hallitus tunnustaa?

Yhdysvaltain ulkoministeriön haluttomuus tunnustaa Kuomintangin hallintoa muuttui sisällissodan edetessä yhä vaikeammaksi. Kuomintangin edetessä etelästä kohti pohjoista, alkoi käydä selvästi ilmi, ettei Pekingin virallinen tunnustettu hallitus ole kykenevä edustamaan Kiinaa, eikä kyseinen hallitus tule olemaan vallassa enää pitkään. Tätä näkemystä tuki Pekingin hallituksen kykenemättömyys ylipäättään muodostaa hallitusta. Uusin W.W Yenin muodostama hallitus ei ollut onnistunut saamaan kaikkia ministereitäkään paikalle, kun Zhang Zuolin oli päättänyt muodostaa uuden hallituksen.¹⁰⁹ Kuomintang pyrki aktiivisesti esittämään itsensä oikeaksi Kiinan hallitukseksi ja ottamaan itselleen tunnustetun hallituksen ulkoisia ominaispiirteitä. Yhtenä esimerkkinä Kuomintangin hallituksen edustajan Eugene Chenin vaatiessa ulkovaltojen nimittävän häntä ulkoministeriksi. Tähän muun muassa Ranska ja Iso-Britannia myöntivät.¹¹⁰ Yhdysvaltain ulkoministeriö ei kuitenkaan tähän suostunut.

¹⁰⁷ van de Ven 2007, 107

¹⁰⁸ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 9.12.1926. FRUS 1926, Vol. I, 658-659

¹⁰⁹ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 16.6.1926 FRUS 1926, Vol. I, 666

¹¹⁰ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 26.6.1926. FRUS 1926, Vol. I, 667

Vaikka ulkoministeri Kellogg myönsi, että Pekingin hallitus ei ole kovinkaan toimintakykyinen, tulee tällaista tunnustuksen myöntämistä välttää ja kieltäytyä kutsumasta Eugene Chenia ulkoministeriksi muutoseikkaan vedoten¹¹¹.

Yhdysvaltoihin pyrittiin vaikuttamaan sekä kiinalaisten että ulkopuolisten toimesta tunnustamaan Kuomintangin hallitus etelä-Kiinassa. Iso-Britannia eritoten pyrki saamaan tukea Yhdysvalloilta hallituksen tunnustamista varten. Iso-Britannian näkemyksen mukaan Kantonin (Kuomintangin) hallitus oli onnistunut luomaan toimivan hallinnon, ja jos itsenäisyys oli heidän tahtonsa, olisi väärin olla sitä tunnustamatta¹¹². MacMurray viestissään ulkoministeriöön ei ollut vakuuttunut brittien motiiveista hallituksen tunnustamisen suhteen. MacMurrayn näkemyksen mukaan brittien päämotiivina Kuomintangin hallituksen tunnustamiseen oli rauhoittaa Hong Kongin alue ja mahdollisesti jakaa Kiinaa yhä pienempiin osiin, kuten oli tehty jo muun muassa Mongoliassa ja Mantšuriassa. MacMurrayn itsensä mukaan kuitenkin tätä hallitusta ei voitaisi tunnustaa, koska Kantonin aluetta ei voida katsoa itsenäiseksi laajemmasta Kiinasta. Kuomintangin hallitus on osapuoli Kiinan sisällissodassa, ei itsenäinen valtio ja tästä syystä alueen tunnustaminen olisi poliittista fiktiota.¹¹³ Kuomintangin hallituksen tunnustamista koko Kiinan hallitukseksi ei tässä vaiheessa otettu edes huomioon. Vaikka Pekingin hallitus oli käytännössä olematon, ei siltä haluttu ottaa pois tunnustusta. Tässä luultavimmin painavana syynä taustalla Pekingin hallinnon kanta epätasa-arvoisiin sopimuksiin.

Pekingin hallituksen kroonisen alemmuustilan vuoksi Yhdysvaltain politiikka hallituksen tunnustamisesta alkaa luoda hankausta hallituksen ja Kiinan edustuston välillä. MacMurray on jo pidemmän aikaa halunnut ajaa tiukempaa ja aktiivisempaa linjaa suhteessa kiinalaisiin, kun taas hallitus Washingtonissa pyrkii aktiivisesti pitämään kiinni sitoutumattomuudestaan Kiinan sisäpoliittisiin ongelmiin.

MacMurray avaa pitkällisesti ajatuksiaan nykyisestä Kiinan hallinnosta ja sen tunnustamisesta sähkeessään ulkoministeriölle elokuussa 1926. MacMurrayn sähkeestä tulee ilmi vahvasti hänen turhautuneisuutensa ja toivottomuutensa Kiinan kykyyn järjestää toimiva keskushallitus. MacMurray argumentoi, että vaikka Pekingin

¹¹¹ The Secretary of State to the Minister in China (MacMurray), 3.7.1926. FRUS 1926, Vol. I, 668

¹¹² The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 27.2.1926. FRUS 1926, Vol. I.,664-665.

¹¹³ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 27.2.1926. FRUS 1926, Vol. I, 665-666

hallituksen tunnustaminen on ollut aiemmin järkeenkäypää ja hyödyllistä, on sen aika päättymässä. Vuoden 1918 jälkeen jokainen hallitus on hänen näkemyksensä mukaan ollut vähemmän ja vähemmän toimintakykyinen. Yhdysvaltain lähetystöjen tärkein tehtävä on suojata amerikkalaisten etuja Kiinassa, tähän tarkoitukseen nähden Pekingin hallitus on ollut hyödyllinen ylläpitävänä voimana. Tämä ylläpitävä voima on MacMurrayn mukaan päättynyt, ja Pekingin hallitus on ajautunut aina sitä hallitsevan klikin alaisuuteen.¹¹⁴

Esimerkkeinä tästä asiantilasta MacMurray käyttää muun muassa tupakkaveroa ja Shanghain tuomioistuinta. Jangtsen alueella oli aiemmin määrätty 20 prosentin tupakkavero kansainvälisten sopimusten vastaisesti. Aiemmin Pekingin hallituksen ulkoministeriö oli valitellut tilannetta, koska eivät pysty vaikuttamaan asiaan. Nyt nykyinen hallitus oli ottanut samaisen laittoman käytännön käyttöön myös Pekingissä, saadakseen varoja hallitsevan sotaherran käyttöön. Toinen esimerkki Shanghain tuomioistuimesta, jossa oli peruttu kaikki vanhat kansainväliset sopimukset ja törkeästi rikottu ulkomaalaisten oikeuksia. Tähänkään ei Pekingin hallitus ollut pystynyt vaikuttamaan. Tarvittiin paikallisen sotaherran väliintulo, jotta ulkomaalaisten oikeudet saatiin turvattua.¹¹⁵ MacMurrayn näkemyksen mukaan Pekingin hallitus ei enää aja asiaa, jonka perusteella heille on kansainvälinen tunnustus annettu. Päinvastoin Pekingin hallituksen ainut oljenkorsi elossa pysymistä varten on saada kiinalaisten tuki toimimalla ulkomaalaisvastaisesti. Kuitenkaan Pekingin hallituksella ei enää ole minkäänlaista legimitettä kansan keskuudessa.

Hallituksesta on MacMurrayn mielestä tullut sotaherrojen lelu, jota he pallottelevat keskenään ja jota ei ole pitkään aikaan vakavissaan yritetty perustaa. Hallitusten jäsentenkin mielestä kyseessä on farssi.¹¹⁶ Tästä syystä Pekingin hallitus on elänyt aikansa. MacMurray kuvaa tilannetta vapaasti suomennettuna näin: ”Pekingin keskushallitus on haaksirikkoutuneen Kiinan tasavallan pelastusvene, johon olemme turvautuneet, mutta joka ei enää kellu, eikä pidä meitä enää pinnalla. Joudumme

¹¹⁴ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 14.8.1926. FRUS 1926, Vol. I, 671-673

¹¹⁵ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 14.8.1926. FRUS 1926, Vol. I, 672-674

¹¹⁶ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 14.8.1926. FRUS 1926, Vol. I, 675

uimaan pitääksemme sen pinnalla, mutta siitä huolimatta se upottaa pian meidätkin”.¹¹⁷

Sähkeessään MacMurray esitti kuitenkin myös ratkaisun tilanteeseen sekä tulevaisuuden kuvia. Hänen ymmärryksensä mukaan keskushallituksen aika Kiinassa oli ohi. Keskushallituksella ei enää ollut sellaista valtaa ja kunnioitusta kiinalaisen väestön keskuudessa, mikä sillä historiallisesti on ollut¹¹⁸. Tästä syystä Kiinan desentralisaatio on väistämätöntä. Kiina tulee MacMurrayn uskomuksen mukaan muuttumaan löyhäksi valtioliitoksi, jota ei pidä yhdessä muu kuin yhteenkuuluvuuden tunne. Provinseista tulee käytännössä katsoen laajalti autonomisia.¹¹⁹ Tästä syystä myös Yhdysvaltain politiikkaa tulisi muuttaa hajautuneemmaksi. MacMurrayn argumentin mukaan Pekingin hallituksen tunnustaminen aiheuttaa suuttumusta provinseissa ja pitkässä juoksussa vaikeuttaa Yhdysvaltain edustuston tärkeintä tehtävää eli amerikkalaisten etujen suojelua Kiinassa¹²⁰. Tästä syystä MacMurray ehdottaa, että Pekingin hallitukselta pitäisi vetää tunnustus kokonaan pois. Täten Yhdysvallat eivät tunnustaisi yhtään hallitusta Kiinassa, mutta voisivat silti jatkaa yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa. Keskushallinto on hänen mielestään riippakivi, josta tulisi päästä eroon mahdollisimman pian.

Sähkeessään MacMurray myös paljastaa toisen syyn sille, miksi tunnustus pitäisi vetää Pekingin hallitukselta pikimmiten. Pohjoisessa Feng Yuxiangin Guominjun on saavuttanut edistystä taisteluissa Pekingiä hallussa pitävää Zhang Zuolinia vastaan. Tämä aiheutti riskin, että Guominjun mahdollisesti saisi Pekingin ja täten myös virallisesti tunnustetun keskushallituksen haltuunsa. Feng Yuxiangilla oli läheiset suhteet Neuvostoliittoon, joka tuki hänen armeijaansa voimakkaasti. Tästä syystä MacMurrayn mukaan oli olemassa huomattava riski, että jos Feng Yuxiang ottaisi hallituksen haltuunsa, tulisi se lopettamaan kaikki sopimukset ulkomaalaisten kanssa¹²¹. Sähkeistä päätellen MacMurray oli vienyt ajatustaan omatoimisesti Kiinassa jo pitkälle, keskustellen muiden amerikkalaisten, sekä ulkomaalaisten kanssa asiasta. Hän oli siis hyvin vakuuttunut siitä, että Kiinan keskusvallan tulevaisuus tulee

¹¹⁷ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 14.8.1926. FRUS 1926, Vol. I, 675

¹¹⁸ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 14.8.1926. FRUS 1926, Vol. I, 675

¹¹⁹ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 14.8.1926. FRUS 1926, Vol. I, 676

¹²⁰ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 14.8.1926. FRUS 1926, Vol. I, 676-677

¹²¹ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 14.8.1926. FRUS 1926, Vol. I, 680-681

olemaan hyvin synkkä ja, että ainoa vaihtoehto oli lopettaa yhteistyö tämän poliittisen fiktion kanssa, joksi hän keskushallintoa kutsui. MacMurray oli jopa valmistellut lausunnon valmiiksi, jolla Yhdysvallat olisivat vetäneet tunnustuksensa pois Pekingin keskushallinnolta. Tämän lausunnon luonnoksen hän myös liitti sähköeseensä ulkoministeriölle.

On epäselvää, kuinka vahvasti MacMurray uskoi näkemyksensä menevän läpi ulkoministeriössä, varsinkin koska aiemmin MacMurrayn ja ministeri Kelloggin linjaukset Kiinan tilanteen suhteen olivat olleet hyvinkin eroavat. Kelloggin ja hallituksen linja hyvin vahvasti painotti irti pysymistä Kiinan sisäisestä tilanteesta, kun lähettiläs MacMurray pyrki toimimaan aktiivisemmin. MacMurray oli kuitenkin avannut ajatuksiaan hyvin pitkälti, samalla esittäen konkreettisia ehdotuksia kuinka viedä hänen ajatuksiaan eteenpäin. Voidaan siis olettaa, että MacMurray uskoi vahvasti näkemyksensä oikeellisuuteen.

Kellogg kuitenkin vastauksessaan torjui MacMurrayn ehdotuksen tunnustuksen poisvetämiseltä. Kellogg kertoi olevansa samaa mieltä Pekingin hallituksen heikkoudesta ja kykenemättömyydestä hallita. Hän kuitenkin jatkoi, ettei Yhdysvallat voi olla ensimmäinen maa, joka vetäisi tunnustuksen pois Pekingistä, vaikka se olisikin mahdollisesti järkevä teko. Tällainen teko ainoastaan saisi osakseen kiinalaisten vihan, eikä sitä myöskään ymmärrettäisi Yhdysvalloissa.¹²² *Status quo* saisi luvan jatkua Yhdysvaltain ja Kiinan suhteissa. MacMurray ei lähteiden perusteella reagoinut sen enempää Kelloggin vastaukseen. Huomionarvoista on, että vaikka Kuomintang eteni huomattavaa vauhtia eteläisessä Kiinassa ja vaikka he halusivat esiintyä kilpailevana koko Kiinan edustajana, ei heidän tunnustamistaan Pekingin hallituksen sijaan koko Kiinan hallintona edes nostettu esiin vaihtoehtona. Nähtävästi sekä Washingtonissa että edustustoissa Kiinassa ei pidetty mahdollisuutena sitä, että Kuomintang pystyisi voittamaan pohjoisen sotaherrat, saati korvaamaan Pekingin keskushallintoa omalla hallinnollaan.

Vaikka Yhdysvaltain hallinnossa ei harkittu Kuomintangin hallituksen tunnustamista, muissa maissa tällaista keskustelua käytiin. Myöskin paineet Yhdysvaltain suuntaan ottaa asiaan kantaa alkoivat kasvaa vuoden 1926 edetessä. Iso-Britannia harkitsi vakavasti Kuomintangin hallinnon tunnustamista, josta syystä Italian suurlähettiläs

¹²² The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 14.8.1926. FRUS 1926, Vol. I, 681

tiedusteli amerikkalaisten kantaa asiaan¹²³. Muissa maissa tunnustettiin Yhdysvaltain kannan tärkeys asian suhteen. Myöskin kiinalaiset toimijat pyrkivät siirtämään Yhdysvaltain kantaa omalle puolelleen, eritoten Kuomintang, sekä pohjoisessa Pekingiä hallitseva Zhang Zuolin. Kuomintangin edustaja Eugene Chen piti aktiivisesti yhteyttä Yhdysvaltain edustajiin. Chen pyrki hieman pehmentämään vaatimustaan Kuomintangin hallituksen tunnustamisesta, mutta samalla ilmoittaen, että Kuomintangin nopean etenemisen johdosta tunnustaminen tulee vastaan ennemmin tai myöhemmin¹²⁴. Hän myös pyrki taivuttamaan Yhdysvallat kutsumaan häntä ulkoasianministeriksi, jonka olisi voitu katsovan olevan askel tunnustamista kohti¹²⁵.

Zhang Zuolin pyrki saamaan Yhdysvaltoja puolelleen myönnittelevämmällä kannalla. Zhang ilmoitti aikeestaan luoda uusi hallitus Pekingiin listalla uudistuksia. Zhang myös pyrki vakuuttamaan Yhdysvallat siitä, ettei hänellä ole aikomusta muokata tai rikkoa kansainvälisiä sopimuksia ulkovaltojen kanssa, kuten nationalistit aikoisivat.¹²⁶ Zhang Zuolinin tarkoitus oli esittää itsensä kaikista edullisimpana vaihtoehtona ulkovalloille, vakauden kannattajana, verrattuna hänen ulkomaalaisvastaisille vihollisilleen Kuomintangiin ja Kuominjuniin. Yhdysvallat eivät tarttuneet Zhang Zuolinin syöttiin. MacMurray tyytyi vastaamaan Yhdysvaltain olevan innokas luomaan suhteet Kiinan edustajaan, joka kykenee hallitsemaan ja pitämään kiinni sopimuksista. Yhdysvalloilla ei myöskään ollut ennakkoehtoja sille kuka Kiinaa johtaa.¹²⁷

Kaikesta painostuksesta huolimatta, tuli se sitten ulkovalloilta, kiinalaisilta toimijoilta, tai edustustolta Kiinasta, ulkoministeri Kellogg ei taipunut muuttamaan Yhdysvaltain politiikkaa Kiinan suhteen vuoden 1926 päättyessä. Vaikka Kellogg tunnusti tilanteen Kiinassa olevan muuttumassa kovaa vauhtia, hän ei halunnut tuoda Yhdysvaltoja tilanteen sekaan, täten jatkaen politiikkaa mitä oli sovellettu koko hänen kautenaan.

¹²³ Memorandum by the Chief of the Division of Far Eastern Affairs (Johnson), 11.11.1926. FRUS 1926, Vol. I, 684

¹²⁴ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 17.11.1926. FRUS 1926, Vol. I, 684

¹²⁵ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 18.12.1926. FRUS 1926, Vol. I, 686

¹²⁶ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 18.12.1926. FRUS 1926, Vol. I, 685-686

¹²⁷ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 18.12.1926. FRUS 1926, Vol. I, 685-686

Kellogg ei halunnut riskeerata Yhdysvaltain asemaa Kiinassa tukemalla tai olemalla tukematta Zhang Zuolinin Pekingin hallitusta, tai Kuomintangin hallitusta Kantonissa.

2.3 Shanghain ja Nanjingin valtaukset repivät ulkoasianhallintoa

Kuomintangin saadessaan haltuunsa lähes koko eteläisen Kiinan, oli reitti avoinna Shanghaihin. Shanghai oli 1920-luvulla Kiinan taloudellinen keskus, joka oli jaettu ulkomaalaisten konsessioiden ja kiinalaisten välillä osiin. Ulkomaisten konsessiot olivat lähestulkoon muusta Kiinasta erillisiä valtioita.¹²⁸ Zhang Zuolinin liittolainen Sun Chuanfang piti kaupunkia omana hallintokeskuksena. Shanghain tilanne oli tästä syystä huomattavan merkittävä amerikkalaisille. Kuomintangin mahdollinen eteneminen kaupunkiin herätti siinä määrin huolta, että mahdollisiin hätätilanteisiin alettiin valmistautua. Shanghain tilapäinen pääkonsuli Clarence Gauss oli valmistautunut yhdessä paikalla olevan Yhdysvaltain laivaston kanssa laskemaan joukkoja maihin Shanghaissa tilanteen niin vaatiessa. Oli olemassa huomattava pelko siitä, että Kuomintangin agitaattorit pyrkisivät keskittämään voimansa Shanghaissa ulkomaalaisvastaisiksi toimiksi. Tämä ulkomaalaisvastaisuus tulisi siten epäilemättä leviämään, jos ulkomaalaisten konsessioita ei suojella silläkin uhalla, että ulkovaltojen sotajoukot joutuisivat konfliktiin Kuomintangin joukkojen kanssa.¹²⁹

Sähkeessään ulkoministeriölle MacMurray jälleen ehdotti aktiivista toimimista Yhdysvalloilta. Ulkoministeri Kellogg ei ollut innokas tällaiseen toimintaan. Vastauksessaan Kellogg painotti minkäänlaisen mahdollisen maahanlaskujoukon olevan maissa vain amerikkalaisten hengen ja omaisuuden suojelua varten. Yhdysvaltain joukkoja ei saisi käyttää konsessioiden alueellisen koskemattomuuden suojelemiseksi.¹³⁰ Edustuston ja Washingtonin näkemysten jälleen erotessa, pyrki MacMurray painostamaan Kelloggia kannalleen mainitsemalla konsession puolustamisella olevan laajaa tukea muiden ulkovaltojen taholta, ja vihjaamalla että Yhdysvallat olisivat yksin kannassaan pidättäytyä tukemasta konsessiota. Sähkeissä voi havaita ärtymystä toista osapuolta kohtaan Macmurrayn ilmoittaessa hallinnon saavan kritiikkiä osakseen ja suositellessa ulkoministeriön itse ilmoittavan muille

¹²⁸ Spence 1990, 298

¹²⁹ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 19.12.1926. FRUS 1926, Vol. I, 662-663

¹³⁰ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 19.12.1926. FRUS 1926, Vol. I, 663

ulkovalloille päätöksestään olla tukematta konsession puolustusta. Kellogg hieman tylysti sähköissään neuvoo MacMurrayta itse ilmoittamaan kiinnostuneille osapuolille hallituksen päätöksistä.¹³¹

Päätös yhdysvaltalaisjoukkojen maihinnoususta Shanghaihin jäi kuitenkin elämään. Pääasiassa yhteinen kanta ulkoministeriöllä, kuin myös pääkonsuli Gaussilla sekä lähettiläs MacMurraylla oli, että joukkoja olisi laskettava maihin suojelemaan Yhdysvaltain kansalaisia. Yhteinen oli myös näkemys siitä, että Kuomintangin saapuminen kaupunkiin tulisi olemaan hyvin tuhoisaa. Hiertämään jäänyt kysymys kuitenkin oli siitä, milloin nämä joukot tulisi laskea maihin ja mikä heidän tehtävänsä tulisi olemaan. Näistä kolmesta MacMurray oli selvästi aktiivisimman politiikan kannattaja. MacMurray sähköissään 11. tammikuuta 1927 avasi ajatuksiaan asian suhteen. Hänen mielestään olisi ensiarvoisen tärkeää tuoda joukkoja Shanghaihin suojaamaan amerikkalaisia sekä ulkovaltojen konsessioita. Jos näin ei tehtäisi, olisi edessä täysimittainen tuho ja tuhansien amerikkalaisten henki olisi vaarassa. MacMurrayn mukaan, vaikka amerikkalaisten joukkojen maihinnousu aiheuttaisi mainehaittaa kiinalaisten keskuudessa, ei tämä haitta olisi sen pahempi kuin mitä tapahtuisi siinä tapauksessa, että joukkoja ei tuotaisi ajoissa maihin. MacMurray päättää sähköensä sanoen, että Yhdysvalloilla on moraalinen velvollisuus muiden ulkovaltojen kanssa suojata Shanghaita ja tämä tulisi tehdä pikimmiten.¹³²

MacMurrayhin verrattuna Shanghain pääkonsuli Gauss ei kuitenkaan ollut yhtä vakuuttunut moraalisen velvollisuuden kiireellisyydestä. Gauss muistutti riskeistä mitä mahdollisesti joukkojen maihinnousuun sisältyy. Ennenaikainen joukkojen liikehdintä toimisi Gaussin mukaan erinomaisena välineenä agitaattoreiden propagandalle¹³³. Gauss myös halusi lisätä, että jos Chiang Kai-shek tulisi armeijansa kanssa Shanghaihin ja hänen pyrkimyksensä olisi ottaa haltuun kansainväliset konsessiot, ei mikään maihinnousujoukko olisi riittävä puolustamaan aluetta¹³⁴. Tästä syystä maihinnousu olisi aivan turhaa provokaatiota, varsinkin jos se tehtäisiin liian aikaisin. Gauss ja Kellogg eivät olleet halukkaita provosoimaan, eivätkä ennen

¹³¹ The Secretary of State to the Minister in China (MacMurray), 23.12.1926. FRUS 1926, Vol. I, 663

¹³² The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 15.1.1927. FRUS 1927, Vol. II, 47-48

¹³³ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 13.1.1927. FRUS 1927, Vol. II, 46

¹³⁴ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 16.1.1927. FRUS 1927, Vol. II, 50

kaikkea halukkaita olemaan ensimmäisiä ulkovaltoja, jotka olisivat konkreettisesti tuoneet joukkoja Shanghaihin.

MacMurrayn sähkeistä käy ilmi hänen epäluulonsa Kuomintangin joukkoja kohtaan. Vaikka MacMurray oli kaikista aktiivisimman politiikan kannattaja Kuomintangin aiheuttamaa vaaraa kohtaan, ei kuitenkaan voida todeta, että amerikkalaisten keskuudessa olisi ollut tässä vaiheessa ketään myötämielisesti Kuomintangia kohtaan suhtautuvia. Sähkeistä on luettavissa Kuomintangin etenemisen olleen uhka amerikkalaisten etuja kohtaan, eikä ollut näkyvissä, että tällainen suhtautuminen olisi muuttumassa hallinnossa. Tällaista ajattelua toki myös tukivat kokemukset tapahtumista Hankoussa Kuomintangin hyökkäyksen aikaan.

Yhdysvaltain kanta Shanghain mahdolliseen puolustamiseen aseellisesti kiinalaisia joukkoja vastaan oli tärkeää myös itse kiinalaisille sekä ulkovalloille, eritoten Iso-Britannialle. Kiinan, eli Pekingin hallituksen, Yhdysvaltain lähettiläs Alfred Sao-ke Sze keskustelu Shanghain tilanteesta amerikkalaisten kanssa useaan otteeseen. Kiinan lähettiläs pyrki rauhoitteluun amerikkalaisia Shanghain tilanteen suhteen. Hän kertoi viestineensä Kuomintangin hallituksen Eugene Chenin kanssa ulkomaalaisten kohtelusta heidän valtaamillaan alueilla. Lähettiläs kielsi minkään levottomuuksien mahdollisuuden.¹³⁵ Lähettiläs myös pyrki varmistelemaan sen, ettei ulkovaltat toisi lisää joukkoja Shanghaihin tai Kiinaan ylipäätään. Ulkovaltojen osallistumista sotajoukkojen avulla Kiinan sisällissotaan halusivat välttää molemmat osapuolet, sekä Kuomintang että pohjoisen sotaherrat.

Vaikka Zhang Zuolin pyrki saamaan tunnustusta ja tukea taloudellisesti sekä poliittisesti, ei hänkään ollut halukas saamaan ulkomaalaisia konkreettisesti taistelemaan. Tähän varmasti osaltaan vaikutti vahva kansan keskuudessa vellonut ulkomaalaisvastainen mentaliteetti ja pelko siitä, että laajasti vihattu epätasa-arvoisista sopimuksista olisi vaikeampaa päästä eroon, jos ulkovalloilla olisi joukkoja maassa. Näistä sopimuksista kiinalaiset pyrkivät aktiivisesti eroon. Myös lähettilään tapaamisen toisena aiheena oli tuen pyytäminen amerikkalaisilta sopimuksista luopumista varten¹³⁶.

¹³⁵ Memorandum by the Chief of the Division of Far Eastern Affairs (Johnson), 24.1.1927. FRUS 1927, Vol. II, 52

¹³⁶ Memorandum by the Chief of the Division of Far Eastern Affairs (Johnson), 24.1.1927. FRUS 1927, Vol. II, 54

Molemmat osapuolet pyrkivät esittämään itsensä nationalisteina ja Kiinan voiman palauttajina. Kiinan lähettiläs Sze tiedusteli syitä sille, miksi britit olivat lisänneet sotilaallista läsnäoloaan Shanghaissa. Lähettiläs myös halusi varmistaa ymmärtäneensä oikein, että Yhdysvallat eivät olisi tällaista tekemässä. Yhdysvaltojen kanta kysymyksiin oli pidättäytyvä. Yhdysvaltain Aasian laivastosta vain pieni osa oli Kiinan aluevesillä. Sen tarkoituksena ei ollut aiheuttaa sotaa Kiinassa, ainoastaan puolustaa amerikkalaisia. Lähettiläs Sze totesi lyhyesti esimerkiksi saksalaisten pysyneen turvassa ilman sotalaivojen läsnäoloa, joka osoittaa sen, että olisi muitakin keinoja välttyä joutumasta väkivallan kohteeksi.¹³⁷

Iso-Britannia pyrki vaikuttamaan yhdysvaltalaisia päinvastaiseen suuntaan kiinalaisten toiveista. Iso-Britannian lähettiläs esitti ulkoministeriölle kirjeen brittien hallitukselta, sekä toiveen Yhdysvaltojen tuesta Shanghaissa ja muualla Kiinassa. Brittien näkemyksen mukaan Kuomintangin Kantonin hallitus oli bolsevikkien hallinnassa ja heidän armeijansa tuki aktiivisesti väkivaltaisia joukkioita. Niin vahva oli bolsevikkien ote Kuomintangista, etteivät he brittien mukaan tulisi suostumaan neuvotteluissa mihinkään muuhun kuin ulkovaltojen ehdottomaan antautumiseen. Nämä joukot aiheuttivat heidän näkemyksensä mukaan huomattavan uhan Iso-Britannian kansalaisille, mukaan lukien naisille ja lapsille. Tästä syystä ei ole muuta mahdollisuutta kuin puolustaa aseellisesti ulkomaisen konsession koskemattomuutta, koska väestön evakuointi on mahdottomuus. Tätä varten Iso-Britannia on jo siirtänyt lisäjoukkoja Kiinaan muun muassa Intiasta. Iso-Britannia halusi varmistusta Yhdysvalloilta, että he liittyisivät brittien joukkoihin puolustamaan ulkomaisia konsessioita. Japanilta britit olivat jo pyytäneet tukea, mutta joutuneet pettymään, koska Japani ei suostunut lupaamaan tukea.¹³⁸ Myöhemmästä sähkeestä päätellen ulkovalloista ainoastaan Iso-Britannia toi joukkojaan Shanghaihin¹³⁹.

Kellogg ei lämmennyt ajatukselle aktiivisesta sotilaallisesta toiminnasta Shanghaissa. Hän vetosi muun muassa Eugene Chenin kanssa käytyihin keskusteluihin, joiden takia Yhdysvaltain kansalaisia oli jäänyt asumaan Kuomintangin hallitsemille alueille. Kellogg jatkoi linjaansa toteamalla, että amerikkalaisia tullaan puolustamaan.¹⁴⁰

¹³⁷ Memorandum by the Chief of the Division of Far Eastern Affairs (Johnson), 24.1.1927. FRUS 1927, Vol. II, 53-54

¹³⁸ The British Embassy to the Department of State. FRUS 1927, Vol. II, 56-58

¹³⁹ The Secretary of State to the Minister in China (MacMurray), 28.1.1927. FRUS 1927, Vol. II, 61

¹⁴⁰ Memorandum by the Secretary of State, 27.1.1927. FRUS 1927, Vol. II, 58-59

Tämän tarkemmin Kellogg ei avannut mitä tämä puolustaminen konkreettisesti tarkoittaisi. Selvää kuitenkin oli se, ettei hän halunnut tuoda amerikkalaisia sotajoukkoja aktiiviseen toimintaan Shanghaissa ja täten pyrki pitäytymään erossa sisällissodasta. Kellogg ei kuitenkaan halunnut olla aivan toimeton, vaan pyrki toimimaan aktiivisena rauhanvälittäjänä Shanghain tilanteessa. Hän lähetti kirjeen merkittävimmille pohjoisille sotaherroille sekä Kuomintangin Eugene Chenille. Kirjeessään hän painotti tilanteen vakavuutta Yhdysvalloille ja Shanghain merkittävyyttä kansainvälisenä kaupunkina kiinalaisille ja ulkomaalaisille. Näistä syistä hän toivoi kiinalaisten jättäytyvän väkivallasta ulkomaisten konsessioiden ympärillä, kuten aiemminkin on menestyksekkäästi tehty.¹⁴¹ Kellogg jättää mainitsematta tapahtumat Hankoussa, jossa ulkomaalaiset ja kiinalaiset joutuivat vastikään vastakkain. Kirjeen päätteeksi Kellogg ilmoitti Yhdysvaltain hallinnon olevan valmis neuvottelemaan kaikkien osapuolten kanssa¹⁴².

MacMurray oli tyrmistynyt Kelloggin valmistelemasta kirjeestä ja suorastaan aneli häntä harkitsemaan uudelleen. Kirjeessä oli hänen mukaansa useita virheitä, eikä sillä tulisi olemaan toivottua vaikutusta. MacMurrayn mukaan ei voida luottaa kiinalaisten antamiin lupauksiin, joita kirjeellä toivottiin - päinvastoin tällainen pyyntö vain lisäisi kiinalaisten aggressiivisuutta. Hänen mielestään pitäisi vaatia kolmea asiaa. Ulkomaisen konsession ulossulkemista konfliktista, konsession puolustamista asevoimin, sekä kieltää kiinalaisten joukkojen sijoittaminen konsession lähelle. MacMurray ei kuitenkaan pitänyt näitä vaatimuksiaan hetkeen sopivina.¹⁴³ MacMurray ei luottanut siihen, että neuvotteluilla voitaisiin saada minkäänlaista haluttua tulosta.

MacMurray jatkoi aktiivisesti Kelloggin linjan haastamista, mutta ilman vaikutusta. Kellogg ei ottanut MacMurrayn vastustusta huomioon, vaan kommentoi pitkäköhköllä sähköellä hänen nostamia ongelmia. Kelloggin mukaan MacMurrayn olisi tärkeää ymmärtää, että amerikkalaiset eivät ole valmiita sotilaalliseen toimintaan Kiinassa, eikä täten ole mahdollista, että asiaan alettaisiin puuttua voimakeinoin. Sotilaallinen voimankäyttö voitaisiin perustella vasta siinä tapauksessa, kun kaikki diplomatian keinot oli käyty loppuun ja uhka amerikkalaisten turvallisuutta ja omaisuutta kohtaan

¹⁴¹ The Secretary of State to the Minister in China (MacMurray), 28.1.1927. FRUS 1927, Vol. II, 60

¹⁴² The Secretary of State to the Minister in China (MacMurray), 28.1.1927. FRUS 1927, Vol. II, 60

¹⁴³ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 31.1.1927. FRUS 1927, Vol. II, 64-65

oli huomattava.¹⁴⁴ MacMurrayn yritykset eivät kuitenkaan menneet täysin hukkaan, vaan hän onnistui tekemään yhden muutoksen kirjeeseen. Kirje tultaisiin osoittamaan vain Chiang Kai-shekille sekä Zhang Zuolinille. Muut pohjoisen sotaherrat olivat ainakin nimellisesti Zhang Zuolinin alaisuudessa, täten viestin osoittaminen myös heille voitaisiin katsoa loukkauksena Zhangin arvovaltaa vastaan.¹⁴⁵

Ulkoministeri Kelloggin ja lähettiläs MacMurrayn näkemykset jatkuvat olevan erillään ja vaikka kyseessä on sisäinen viestintä, sähköissä oleva kielenkäyttö on hyvin voimakasta diplomaattiseksi postiksi. MacMurrayn ajatuksia Kiinan tilanteesta on jo aiemmin tutkimuksen aikana avattu ja nämä näkemykset näkyvät myös selkeästi hänen lähettämissään sähköissään. MacMurray ei luota neuvottelujen voimaan kiinalaisten kanssa, vaan näitä neuvotteluja pitäisi vahvistaa sotilaallisella voimalla. Kelloggin sähköistä avautuu merkittävä hänen omaa ajatteluaan ohjaava näkökulma eli poliittinen tilanne Yhdysvalloissa. Kellogg oli poliitikko. Tästä syystä hän ottaa vahvasti huomioon kansalaisten yleisen mielipiteen Kiinasta, jota voitaisiin kutsua myötämieliseksi. Hän ei voinut halutessaankaan toimia samalla tavalla pragmaattisesti kuin MacMurray olisi, hänen täytyi ottaa huomioon jokaisen päätöksen vastaanotto äänestäjien keskuudessa. Tämä mahdollisesti oli osasyynä Kelloggin haluttomuudelle olla aggressiivinen tai sota ajava Kiinan politiikassa.

Kirjeen vaikutusten suhteen MacMurray oli osittain oikeassa. Se ei saanut positiivista vastaanottoa kummaltakaan vastaanottajalta. Chiang Kai-shek ei antanut kirjeen sisältöön kommenttia, mutta Eugen Chen oli raivoissaan siitä, kuinka armeijan komentajalle osoitetaan poliittisia kirjeitä, sen sijaan että seurattaisiin oikeaa diplomaattista käytäntöä. Itse kirjeen sisällöstä hänellä ei myöskään ollut mitään positiivista sanottavaa. Chenin mukaan oli hämmästyttävää, että Yhdysvallat voisivat ehdottaakaan Kiinan tasavallan alueen neutralisointia.¹⁴⁶ Myös pohjoisten sotaherrojen leirissä vastustettiin jyrkästi ulkovaltojen sekaantumista Kiinaan, samalla myös kieltäen, että kukaan olisi pääsemässä valtaamaan Shanghaiä¹⁴⁷. Kelloggin tavoitteena oli ollut kirjeellään pyrkiä pitää Yhdysvallat erossa. Kuitenkin molemmat osapuolet joko tahallisesti tai tahattomasti ymmärsivät Kelloggin pyrkimykset väärin.

¹⁴⁴ The Secretary of State to the Minister in China (MacMurray), 31.1.1927. FRUS 1927, Vol. II, 65-66

¹⁴⁵ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 1.2.1927. FRUS 1927, Vol. II, 67-68

¹⁴⁶ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 7.2.1927. FRUS 1927, Vol. II, 70-71

¹⁴⁷ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 19.2.1927. FRUS 1927, Vol. II, 75

Alkukevään 1927 aikana Kuomintang eteni nopeaa tahtia Shanghaita kohden kaupunkia hallitsevan Sun Chuanfangin puheista huolimatta. Sun koki raskaita tappioita ja yhdysvaltalais tietojen mukaan hän käytännössä oli kokonaan poissa pelistä. Samassa sähkeessä helmikuun lopulta myös mainitaan yhdellä nopealla lauseella lakkotilanteen helpottuneen Shanghaissa.¹⁴⁸ Kiinan kommunistinen puolue, joka vielä tällä hetkellä toimi Kuomintangin sisällä, oli järjestänyt merkittäviä lakkoja Shanghaissa helmikuussa 1927. Nämä lakkotoimet laajenivat myös väkivaltaisuuksiin.¹⁴⁹ Näiden lakkotoimien suunnittelijana toimi Zhou Enlai. Myöhemmin kommunistien valtaan noustessa pääministeriksi nouseva Zhou Enlai oli Shanghain kommunistiliikkeen johtaja¹⁵⁰. Kuitenkaan nämä laajat lakkotoimet ja kommunistien järjestämät väkivaltaisuuDET eivät nousseet tätä laajemmin esille. Vaikka amerikkalaiset olivat tietoisia, että Kuomintang oli näiden lakkojen takana, niitä ei kuitenkaan nähty merkittävänä Shanghain tilanteen kannalta. Lakot olivat uskomuksista huolimatta merkittävässä roolissa auttamassa Kuomintangia ottamaan Shanghai haltuun.

Kuomintangin etenemisen seurauksena Yhdysvaltain kansalaisia pyrittiin evakuoimaan useista sisämaan kaupungeista, kuten Changshasta ja Chongqingistä. Myös useissa muissa kaupungeissa pyrittiin keskittämään Yhdysvaltain kansalaisia helpommin evakuoitaville alueille.¹⁵¹ Maaliskuussa Kuomintangin joukot valtasivat useita merkittäviä kaupunkeja Shanghain ympäristöstä. Shanghain taistelun voidaan katsoa alkaneen 21. maaliskuuta, jolloin Kuomintangin joukot etenivät Shanghain porteille saapuessaan Minhangiin, joka on yksi Shanghain esikaupunkialueista. Yhdysvaltalais tietojen mukaan joukot eivät kohdanneet vakavaa vastarintaa edetessään.¹⁵²

Kuomintangin eteneminen jatkui seuraavat kaksi päivää laajalti ilman vastarintaa. Pieniä yksiköitä ajautui pääkonsuli Gaussin mukaan taisteluihin, mutta suurempaa sotimista ei nähty. Suurempana ongelmana nyt nähtiin mellakoitsijoiden

¹⁴⁸ The Consul General at Shanghai (Gauss) to the Secretary of State, 23.2.1927. FRUS 1927, Vol. II.,76-77

¹⁴⁹ van de Ven 2007, 116-117

¹⁵⁰ Taylor 2009, 65

¹⁵¹ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 25.3.1927. FRUS 1927, Vol. II, 265

¹⁵² The Consul General at Shanghai (Gauss) to the Secretary of State, 21.3.1927FRUS 1927, Vol. II, 89

väkivaltaisuudet, jota Gaussin mukaan voitiin kutsua terrorin ajaksi.¹⁵³ Myös nämä lakkoilut ja väkivaltaisuudet olivat kommunistisen puolueen järjestämiä¹⁵⁴. Kaupunki virallisesti siirtyi Kuomintangin haltuun 23. maaliskuuta Kuomintangin kenraali Bai Chongxin saapuessa kaupunkiin. Gaussin mukaan Bai oli ilmoittanut suojelevansa ulkomaalaisten omaisuutta ja turvallisuutta kaupungissa ja rauhoittavansa mellakat. Gauss ei kuitenkaan ollut luottavainen Bain lupaukseen tilanteen rauhoittamisesta. Hänen mukaansa oli olemassa todisteita siitä, että mellakoitsijat aikoisivat jatkaa toimintaansa.¹⁵⁵ Gauss oli aavistuksensa kanssa oikeassa, koska mellakoitsijoita ohjanneilla kommunisteilla oli suunnitelmissa laajentaa mellakointia myös ulkomaisten konsessoiden alueelle. Näistä suunnitelmista kuitenkin luovuttiin luultavasti Neuvostoliiton neuvosta.¹⁵⁶

Samoihin aikoihin Shanghain valtauksen kanssa Kuomintang valtasi myös Nanjingin. Nanjingin valtaus oli huomattavasti verisempi kuin Shanghain haltuunotto oli ollut. Myös ulkomaalaisten pelot Kuomintangin tukemien mellakoitsijoiden väkivaltaisuudesta kävivät toteen. Maaliskuun 24. ja 25. päivinä vuonna 1927 lähetystöjen viestintä ulkoministeriön suuntaan oli erittäin aktiivista ja tietoja väkivaltaisuuksista tuli vähitellen. Ensimmäisten tietojen mukaan kuitenkin kurittomat joukot olivat hyökänneet muun muassa Yhdysvaltain, Iso-Britannian, sekä Japanin konsulaattiin, sekä yleisesti ulkomaalaisten kimppuun. Yhdysvaltalaisjoukot olivat onnistuneet evakuoimaan amerikkalaisia kovan tulituksen alla. Tiedossa myös oli Chiang Kai-shekin lupaus tulla rauhoittamaan tilanne seuraavana päivänä. Huhuja liikkui siitä, että Brittien ja Japanin konsulit olisivat saaneet surmansa. Kuitenkin loukkaantuneita ja kuolleita ulkomaalaisia, mukaan lukien amerikkalaisia oli reilusti.¹⁵⁷ Välikohtauksen johdosta lopulta varmistui yhden amerikkalaisen menettäneen henkensä, ja viittä henkilöä lukuun ottamatta kaikki amerikkalaiset olivat evakuoitu Shanghaihin, missä tilanne oli rauhallisempi¹⁵⁸. Myöhemmin Nanjingin konsuli John Davis kirjoitti Washingtoniin pitkän selonteon päivien tapahtumista.

¹⁵³ The Consul General at Shanghai (Gauss) to the Secretary of State, 22.3.1927. FRUS 1927, Vol. II, 89-90

¹⁵⁴ van de Ven 2007, 117

¹⁵⁵ The Consul General at Shanghai (Gauss) to the Secretary of State, 23.3.1927. FRUS 1927, Vol. II, 90-91

¹⁵⁶ van de Ven 2007, 117

¹⁵⁷ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 25.3.1927. FRUS 1927, Vol. II, 146-149

¹⁵⁸ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 27.3.1927. FRUS 1927, Vol. II, 150

Raportissaan Davis sälytti vastuun tapahtumista Chiang Kai-shekin harteille, joka ei hänen mukaansa tehnyt mitään ulkomaalaisten suojelun eteen.¹⁵⁹

Nanjingin tapahtumat herättivät suurta raivoa ja syyllisen etsiminen tapahtumille alkoi. Katseet kääntyivät eritoten Chiang Kai-shekin suuntaan, joka oli johtanut hyökkäystä Nanjingissa, kuitenkin itse saapumatta kaupunkiin. Iso-Britannia oli aktiivisin ulkomaalaisen yhteisön jäsen syyttämässä Chiang Kai-shekiä Nanjingin tapahtumista. Japanilaiset eivät olleet yhtä innokkaita syyttämään häntä. Pian tapahtumien jälkeen suurlähettiläs MacMurray tapasi Iso-Britannian ja Japanin kollegansa keskustellakseen siitä mitä oli tapahtunut ja mitä tälle asialle pitäisi tehdä. Heidän tietojensa mukaan Kuomintang oli jakautunut asian suhteen. Eugene Chen oli ollut kertoman mukaan hämmentynyt tapahtuman raporteista, eikä ollut uskoa Kuomintangin joukkojen olleen syyllisiä tähän. Kuitenkin Japanin teettämän selvityksen mukaan Kuomintangin joukot olivat ehdottomasti olleet syyllisiä tapahtumiin. Japanilaisten tietojen mukaan Kuomintangin kommunistisiipi oli vastuussa näistä väkivaltaisuuksista. Kaikki olivat kuitenkin yhtä mieltä siitä, että Chiang Kai-shekiä tulee painostaa rankaisemaan tapahtumaan syyllisiä.¹⁶⁰

Yhdysvaltain sisällä näkemykset jälleen erosivat Kiinan paikalla olevien lähettiläiden ja Washingtonin välillä. Kellogg pyrki toppuuttelemaan aktiivisia toimia Kuomintangia vastaan tapahtumien johdosta. Hänen näkemyksensä mukaan on olemassa riski siitä, että väkivaltaisuuudet evakuoimattomia amerikkalaisia kohtaan saattaa eskaloitua. Tästä syystä minkäänlaisia uhkavaatimuksia ei tulisi lähettää.¹⁶¹ MacMurray edusti jälleen aggressiivisempaa näkökantaa asiaan. Hän epätoivoisesti aneli sähkeessään Kelloggia ymmärtämään tilanteen vakavuuden Kiinassa¹⁶². MacMurray ei uskonut minkäänlaisen pyynnön kiinalaisten suuntaan toimivan. Toki hänen näkemyksensä oli toteutuneet viime aikoina useampaan otteeseen. MacMurray oli ollut oikeassa siinä, että Kelloggin pyyntö pitää Shanghai toisi päivittäisiä lausuntoja kiinalaisilta osapuolilta. Hän oli myös ollut oikeassa peloissaan, että Kuomintangin eteneminen toisi väkivaltaisuuksia amerikkalaisia kohtaan. Hänen

¹⁵⁹ The Consul at Nanking (Davis) to the Secretary of State, 28.3.1927. FRUS 1927, Vol. II, 151-163

¹⁶⁰ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 29.3.1927. FRUS 1927, Vol. II, 164-168

¹⁶¹ The Secretary of State to the Minister in China (MacMurray), 31.3.1927. FRUS 1927, Vol. II, 170-171

¹⁶² The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 1.4.1927. FRUS 1927, Vol. II, 174

kyyninen näkemyksensä oli siis viime aikoina ollut täsmällisempi kuin Kelloggin toiveet tilanteen säilyttämisestä rauhallisena.

MacMurray ei kuitenkaan ottanut poliittista tulokulmaa huomioon omissa näkemyksissään. Kellogg muistutti häntä jälleen poliittisesta ulottuvuudesta. Hän lähetti lyhyehkön lehdistökatsauksen amerikkalaisen lehdistön näkökannoista Nanjingin tapahtumiin sekä siitä seuranneisiin reaktioihin ulkovaltojen osalta. Yhtenäinen kanta laajalti oli se, että Yhdysvaltain ei tulisi toimia yhdessä joukossa muiden ulkovaltojen kanssa, vaan tulisi heillä olla oma linjansa. Yksi lehdistä sanoi melko suorasti, että Yhdysvaltain ei tulisi joutua vedetyksi puolustamaan Iso-Britannian valtaa Kiinassa.¹⁶³ Lehdistökattauksesta saa selvän kuvan amerikkalaisten näkökannoista Kiinaa kohtaan. Mielenpide Kiinasta oli hyvin positiivinen. Se nähtiin yhtenä kolonialismin uhreista, jota Yhdysvaltojen tulisi puolustaa. Vaikka ajatuksen tasolla tällainen anti-imperialistinen näkökanta oli hyvin suosittua Yhdysvalloissa, ei se kuitenkaan käytännön tasolle levinnyt politiikassa Kiinan suhteen. Lehdistökatsauksessa mainituissa lehdissä myös nostettiin esiin toive auttaa Kiinaa pääsemään eroon epätasa-arvoisista sopimuksista. Tämä myöskin oli virallisen Yhdysvaltain toive. Kuitenkaan käytännössä tämän asian eteen ei haluttu tehdä politiikan tasolla mitään. Virallinen kanta oli, että niistä voidaan neuvotella, kun Kiinassa on vakaa hallitus, joka esimerkiksi MacMurrayn ajatusten mukaan oli täysin mahdoton ajatus pitkälle tulevaisuuteen.

Kellogg käytti lehdistön mielipidettä oikeutuksena varovaiseen politiikkaan. Kansa ei olisi hyväksynyt väkivallan lietsomista Kiinassa, vaikka se olisikin pyritty oikeuttamaan amerikkalaisten suojeluna. MacMurray yritti jälleen kerran vahvasti taivuttaa ulkoministeriötä. MacMurrayn vahvasanainen sähke syytti hallitusta itsepetoksesta Kiinan suhteen. Hän varoitti Iso-Britannian ja Japanin ajautuvan erilleen Yhdysvalloista, jos he eivät pysyisi yhteisessä rintamassa. Tämän seurauksena nämä maat liittoutuisivat jälleen keskenään ja Yhdysvallat ajettaisiin käytännössä pois Kiinasta. MacMurray antoi ymmärtää, että Yhdysvallat joutuisi täysin kansainväliseksi hylkiöksi politiikkansa vuoksi.¹⁶⁴ Kellogg kielsi täysin MacMurrayn väitteet. Hänen mukaansa Yhdysvaltojen tulisi olla tasapainottava voima. Se aika oli

¹⁶³ The Secretary of State to the Minister in China (MacMurray), 14.4.1927. FRUS 1927, Vol. II, 194-195

¹⁶⁴ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 23.4.1927. FRUS 1927, Vol. II, 209-210

päättynyt, jolloin ulkovallat olisivat voineet ottaa vapaasti alueita Kiinasta omien etujensa ajamista varten.¹⁶⁵ Kelloggin linja lopulta voitti, ja Nanjingin tapahtumista ei tultu vahvasti vaatimaan korvauksia. Osasyynä tälle oli se, että Kuomintangin sisällä oli käynnissä valtataistelua, eikä haluttu tukea Chiang Kai-Shekin vastaista liittoumaa. Nanjingin tapahtumista lopulta päästiin sopuun maaliskuussa 1928, jolloin MacMurray ja Kuomintangin edustaja neuvottelivat sopimuksen liittyen ulkomaalaisten suojeluun alueella¹⁶⁶

Shanghain ja Nanjingin valtaukset ja niitä edeltäneet sekä seuranneet tapahtumat loivat suurimmat haasteet Yhdysvaltain politiikalle Kiinan suhteen koko sotaherrojen kauden ja pohjoisen sotaretken aikana. Yhdysvaltain kansalaisten henki oli konkreettisimmin tulilinjalla sitten boksarikapinan. MacMurray varoittikin useaan otteeseen boksarikapinan uudelleen käynnistymisestä. Kelloggin ja Yhdysvaltain politiikan linja joutui toistuvasti tulen alle sekä ulkomailta, että Yhdysvaltain Kiinan lähetystöistä, MacMurraylta etunenässä. Kellogg osoitti erittäin vahvaa mielenlujutta olla viemättä Yhdysvaltoja aggressiivisesti sotilaallisesti toimimaan Kiinan maaperällä yhtään sen enempää kuin evakuoinnit sitä vaativat.

Myös presidentti Calvin Coolidge itse otti kantaa Kelloggia mukailleen. Coolidgen lehdistölle antaman lausunnon mukaan, se mitä tapahtui Nanjingissa, oli valitettavaa, mutta Kiinan ja Yhdysvaltain suhteet jatkuvat ystävällisinä ja tukevinä.¹⁶⁷ MacMurrayn ja Kelloggin poliittiset erimielisyydet näkyivät nyt vahvemmin kuin koskaan aiemmin. MacMurrayn ajatusten voidaan katsoa olevan tietyllä tavalla jäänteitä imperialismin ajoilta. Hänen näkemyksensä mukaan Yhdysvaltain olisi pitänyt voimalla esittää Kiinalle näkemyksensä tai suoranaiset määräykset. Kellogg myös vastasi vihjaten tällaiseen ajatustapaan kommentillaan ajasta, joka on jo jäänyt taakse. Kelloggia toki myös ohjasi vahvasti kansan mielipide, joka oli anti-imperialistinen Yhdysvalloissa, mutta sähkeistään päätellen hän vahvasti uskoi maltillisuuden saavuttavan parhaan lopputuloksen.

¹⁶⁵ The Secretary of State to the Minister in China (MacMurray), 25.4.1927. FRUS 1927, Vol. II, 210-211

¹⁶⁶ Fairbank 1983, 701

¹⁶⁷ The Secretary of State to the Minister in China (MacMurray), 27.4.1927. FRUS 1927, Vol. II, 118-119

2.4 Kuomintangin vasemmiston tuho ja hyväksyttävän maltillisuuden nousu

Vuoden 1927 alussa Kuomintang saavutti useita voittoja ja eteni kohti pohjoista myös muualla kuin Shanghaissa ja Nanjingissa. Kuomintangin sisällä oli myös menossa raju valtataistelu. Sähkeistä päätellen Yhdysvalloissa ei oltu tietoisia tämän valtakamppailun olemassaolosta ennen huhtikuuta 1927. Siinä vaiheessa kamppailu oli käytännössä jo kuitenkin päättynyt. Sitä ennen Yhdysvallat pitivät Kuomintangia, jos nyt ei täysin yhtenäisenä, niin kuitenkin hyvin vahvasti radikaalien ja Neuvostoliiton tukemien kommunistien hallussa olevana.

Kuomintangin sisällä oli pitkään kytenyt konflikti vasemmisto- ja oikeistosiiven välillä. Välien voitaisiin katsoa alkaneen ajautua kohti välttämätöntä valtataistelua välittömästi Sun Yat-senin kuoleman jälkeen. Valtakamppailu oli jo aiemmin leimahtanut pariin otteeseen. Näiden aikaisempien leimahdusten seurauksena Chiang Kai-shek oli saanut vakiinnutettua otteensa armeijan johtajana vasemmiston kärsiessä tappioita toisensa jälkeen. Kuitenkin vielä ulkopuolelle näyttäytyi siltä, että Chiang Kai-shek olisi yhtä lailla Neuvostoliiton neuvonantajien hallussa kuin muukin Kuomintang. MacMurrayn raportissa helmikuussa 1927 mainitaan pohjoisten sotaherrojen sisäisen konfliktin lisäksi myös kasvava kuilu Kuomintangin armeijan ja poliittisen johdon välillä, Chiangin pyrkiessä rajoittamaan kommunistien otetta puolueesta¹⁶⁸. Tosiasiallisesti oikeistoon kallistuva armeija ja vasemmistosiiven ohjaama poliittinen osasto oli jo fyysisesti jakautunut kahtia. Kuomintangin poliittinen johto oli siirtänyt päämajansa vastikään valloitettuun Wuhaniin, kun Chiang Kai-shek taas oli siirtänyt armeijan komentokeskuksen Nanchangin kaupunkiin¹⁶⁹.

Kaikesta poliittisesta väännöstä huolimatta Kuomintangin kommunistit sekä oikeisto toimivat vielä yhdessä. Kommunistien organisoimat lakot ja mellakat suurissa kaupungeissa uhkasivat pohjoisten sotaherrojen selustaa samalla kun Kuomintangin armeija taisteli heitä vastaan rintamalla. Mahdollisesti kommunistien järjestämien mellakoiden toisena tarkoituksena oli myös saada kaupungit haltuun ennen kuin

¹⁶⁸ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 21.2.1927. FRUS 1927, Vol. II, 1-2

¹⁶⁹ Taylor 2009, 63

armeija tulisi paikalle. Tällöin kaupungit voitaisiin siirtää Wuhanin vasemmistosiiven alaisuuteen¹⁷⁰.

Wuhanin siipi yritti erittäin aktiivisesti päästä eroon Chiang Kai-shekista, jonka he näkivät yhä kasvavana uhkana. Kommunistisen puolueen Neuvonantaja Mihail Borodin erityisesti pyrki hyökkäämään Chiangin kimppuun aina kuin mahdollista henkilökohtaisilla kommenteilla ja pyrkimällä saamaan Chiangin kenraaleita kaappaamaan vallan häneltä¹⁷¹. Maaliskuussa 1927 Kuomintangin keskuskomitea, joka oli vahvasti vasemmiston hallinnassa, järjesti puoluekokouksen Hankoussa. Tässä kokouksessa Chiang Kai-shekilta riisuttiin merkittävästi valtaa puoluehallinnossa, samalla kun hänen vastustajiaan nimitettiin tärkeisiin virkoihin. Erityisesti Wang Jingwei, joka oli hävinnyt aiemman valtataistelun Chiangille, nostettiin käytännössä puolueen johtoon.¹⁷² Vaikka puoluejohto pyrki syrjäyttämään Chiangin, säilyi hän silti armeijan kiistattomana johtajana. Tästä syystä vaikutuksiltaan kommunistien toimet jäivät vähäisiksi. Chiang kykeni jatkamaan pohjoista sotaretkeään ongelmitta.

Pohjoisen sotaretken eteneminen aina Shanghaihin asti oli työntänyt edestään jo lähes kaikki pohjoisen merkittävimmät sotaherrat. Sun Chuanfang, Wu Peifu ja Zhang Zongchang, olivat kaikki menettäneet kaikki tai melkein kaikki joukkonsa. Sadat tuhannet sotilaat olivat loikanneet Kuomintangin puolelle¹⁷³ Jäljelle jäivät MacMurrayn raportin mukaan enää Zhang Zuolin sekä Chiang Kai-shek. Kiina oli käytännössä jaettu Jangtse-joen kohdalta kahtia. Mahdollista kuitenkin oli MacMurrayn mukaan, että Zhang Zuolin saattaisi luovuttaa ja perääntyä kokonaan Mantšuriaan.¹⁷⁴ MacMurray ei kuitenkaan uskonut vielä tässä vaiheessa, että Kuomintangin hallitusta tulisi tunnustaa. Kellogg oli ehdottanut MacMurraylle lähettää edustaja Wuhaniin, missä Kuomintang poliittisesti piti päämajaa. MacMurray vastauksessaan mainitsi maltillisten irtautumisen Wuhanin radikaaleista. Tästä syystä myös olisi vältettävä näyttäytymästä tukevan Kuomintangin hallitusta Wuhanissa muita hallituksia vastaan.¹⁷⁵ Yhdysvallat olivat tietoisia jonkin asteisesta valtataistelusta Kuomintangin sisällä, mutta ei ole luultavaa sähkeistä päätellen, että

¹⁷⁰ Wilbur 1983, 86

¹⁷¹ Taylor 2009, 63-64

¹⁷² Wilbur 1983, 86-87

¹⁷³ Lary 2006, 78

¹⁷⁴ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 10.5.1927. FRUS 1927, Vol. II, 7-8

¹⁷⁵ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 22.3.1927. FRUS 1927, Vol. II, 4

heillä olisi ollut tiedossa valtataistelun laajuus tai eteneminen. MacMurray myös jälleen toisti näkemyksensä siitä, kuinka Kiinassa ei ole yhtään aitoa toimijaa, joka kykenisi edustamaan Kiinaa. Eri hallituksia MacMurray kuvailee pyrkyrien melskeeksi.¹⁷⁶ Hän päättää sähkeensä esittämällä pyynnön lopettaa koko suurlähettilään tehtävä. Tehtävä tulisi korvata pääkomissaarin tittelillä, eli käytännössä lopettaa virallinen maiden välinen diplomatia Kiinassa ja siirtyä epävirallisempaan edustamiseen organisaatioiden välillä. Tämä pyyntö jälleen tyrmättiin¹⁷⁷.

Maaliskuun lopulla Kuomintangin sisäiset raot alkoivat olla peruuttamattomasti auki. Chiang Kai-Shekin edetessä Nanjingiin, antoi Wuhanin hallitus pidätyskäsken hänestä¹⁷⁸. Tämä käsky jätettiin huomiotta, joka osoitti Kuomintangin poliittisen johdon kykenemättömyyden vaikuttaa sotilaalliseen osastoon. Viimeinen toivo vasemmistosiivelle oli laajaa suosiota puolueessa nauttivan Wang Jingwein saapuminen Shanghaihin huhtikuussa Neuvostoliitosta. Chiang pyrki paikkaamaan välejä tapaamalla hänet kaupungissa. Chiang Kai-shek halusi jakaa vallan Wang Jingwein kanssa Chiangin pitäessä sotilaallisen johdon ja Wangin ollessa poliittinen johtaja. Chiang myös pyrki taivuttelemaan Wangin tukemaan häntä kommunisti- ja neuvostovaikutteiden poistamisessa puolueesta.¹⁷⁹ Wang kuitenkin oli päättänyt liittoutua kommunistien kanssa. Wang yhdessä kommunistijohtaja Chen Duxiun kanssa julkaisivat lausunnon Kiinan kommunistisen puolueen ja Kuomintangin yhteistyön jatkumisesta, jonka jälkeen Wang siirtyi Wuhaniin¹⁸⁰.

Liennytyksen epäonnistumisen seurauksena käynnistyi tapahtumat, jotka tulisivat suoraan johtamaan Kiinan vuosikymmeniä kestäneeseen sisällissotaan Chiang Kai-shekin Kuomintangin ja Kiinan kommunistisen puolueen välillä. Huhtikuun 1927 alussa Kuomintangin oikeisto- ja vasemmistosiivet ottivat yhteen useissa Kuomintangin hallitsemissa kaupungeissa¹⁸¹. Vasta haltuun otettu Shanghai tulisi näyttelämään pääosaa tulevissa tapahtumissa. Huhtikuun 6. 1927 Zhang Zuolin määräsi Pekingissä Neuvostoliiton lähetystön ratsattavaksi. Ratsauksen yhteydessä löytyi merkittävä määrä todisteita Neuvostoliiton tuesta Kiinan kommunisteille, jonka lisäksi myös useita kiinalaisia kommunisteja oli majoittuneena lähetystössä. Paikalta

¹⁷⁶The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 22.3.1927. FRUS 1927, Vol. II, 5

¹⁷⁷ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 22.3.1927. FRUS 1927, Vol. II, 5

¹⁷⁸ Taylor 2009, 65

¹⁷⁹ Taylor 2009, 65

¹⁸⁰ van de Ven 2007, 118

¹⁸¹ van de Ven 2007, 118

kiinniotetut kiinalaiset teloitettiin saman kuun aikana¹⁸². Yhdysvallat ei raporteista päätellen tuominneet iskua lähetystöön, vaikka se rikkoikin diplomatian perussääntöjä. Lähetystöstä saatujen todisteiden mukaan Neuvostoliittoa voitiin pitää syyppäänä ulkomaalaisvastaiselle ilmapiirille Kuomintangin sisällä. Zhang Zuolin myöhemmin selitti MacMurraylle iskua lähetystöön osana hänen taisteluaan bolsevismia vastaan, hän myös vakuutti jälleen suojelevansa ulkomaalaisia Kiinassa¹⁸³.

Samanaikaisesti Shanghaissa valmistauduttiin puhdistamaan Kuomintang kommunistien vaikutteista. Vaikka nämä kaksi iskua kommunisteja ja Neuvostoliittoa kohtaan tapahtuivat samanaikaisesti Chiang Kai-shekin ja Zhang Zuolinin toimesta, ei ole tullut ilmi seikkoja, jotka todistaisivat näiden tapahtuneen toisistaan tietoisesti. Aika on mahdollisesti ollut yhteensattumaa. Huhtikuun 12. päivä 1927 keskiyön jälkeen Kuomintangin joukot Shanghaissa hyökkäsivät useisiin kommunistien tunnettuihin tukikohtiin kaupungissa tukenaan paikallinen järjestäytynyt rikollisliiga. Satoja kommunisteiksi epäiltyjä tapettiin Shanghaissa, ja merkittäviä määriä vangittiin. Vangittujen joukossa oli myös Shanghain kommunistien johtaja Zhou Enlai.¹⁸⁴ Seuraavana päivänä järjestetty mielenosoitus toimia vastaan tukahdutettiin myös verisesti¹⁸⁵.

Huhtikuun 12. päivän verilöyly katkaisi Kuomintangin ja kommunistisen puolueen yhteisrintaman ja pakotti kommunistien luomaan oman puoluejärjestelmän alusta alkaen. Puolueen puhdistamisen kommunisteista voidaan suoraan katsoa johtaneen aina vuoteen 1949 kestäneeseen sisällissotaan ja Kuomintangin pakoon Taiwanin saarelle. Tästä syystä huhtikuun tapahtumat olivat modernin Kiinan historian merkittävimpiä tapahtumia. On huomionarvoista, kuinka vähälle huomiolle nämä kyseiset tapahtumat jäivät amerikkalaisten sähkeissä. Shanghain tapahtumia ei mainita ollenkaan, mistä voitaisiin päätellä, etteivät he ajatelleet tapahtumien olevan millään tavalla merkittäviä. On myös mahdollista, etteivät amerikkalaiset tienneet tapahtuneesta. Kantonissa samoihin aikoihin tapahtuneesta vallankaappauksesta on raportoitu MacMurrayn kuukausikatsauksessa Washingtoniin¹⁸⁶. Tässä valossa Shanghaista puuttuva raportointi puhuisi sen puolesta, ettei tapahtuneesta ole tiedetty,

¹⁸² Taylor 2009, 66

¹⁸³ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 10.5.1927. FRUS 1927, Vol. II, 9–10

¹⁸⁴ Taylor 2009, 67

¹⁸⁵ Van de Ven 2007, 119

¹⁸⁶ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 10.5.1927. FRUS 1927, Vol. II, 9

vaikka Kantonin tapahtumat olivat suoraa seurausta Shanghaissa alkaneesta vallankaappauksesta.

Vaikka vallankaappauksessa yllätetyn Wuhanin hallituksen Eugene Chen vielä huhtikuun lopulla sanoi Chiang Kai-shekin olevan mennyttä Kuomintangista, oli selvää, että Wuhanin hallituksen aika oli käymässä vähiin¹⁸⁷. Neuvostoliiton ja kommunistien kanssa yhteen lyöttäytynyt poliittinen osasto oli nyt ilman liittolaisia kasvavan vihamielisyyden ympäröimänä. Neuvostoliitto veti lähetystönsä pois Pekingistä pian tapahtuneen ratsian jälkeen kaventaen merkittävästi heidän mahdollisuuksiaan toimia yhdessä Kiinan kommunistien kanssa. Tämän seurauksena raportoitiin ulkomaalaisvastaisten asenteiden vähentyneen Wuhanissa.¹⁸⁸ MacMurraylla oli raportissaan erittäin positiivinen kanta ”radikaalien” tappiosta Kuomintangin sisällä. Hän muun muassa sanoo Venäjän tuhoavan vaikutuksen olevan poissa maltillisten noustessa valtaan¹⁸⁹. Kuomintangin sisäisen valtataistelun antaessa merkkejään ulkopuolisille, amerikkalaisten sähköissä alkoi ilmestyä yhä useammin sana maltilliset. Aiemmin koko kuomintangia kutsuttiin erityisesti MacMurrayn toimesta radikaaleina, nyt radikaaleja olivat vain vasemmistosiipi. Sanankäyttö kuvastaa muuttuvaa näkökantaa suhteessa Kuomintangiin. Oli Yhdysvaltain etujen mukaista, etteivät kommunistiset voimat saisi jalansijaa Kiinassa. Sanalla maltilliset ei siis tässä tapauksessa tarkoitettu poliittisesti maltillisia, vaan ainoastaan Yhdysvaltain kannalta positiivista voimaa radikaaleja vastaan.

2.5 Sotaherrojen kauden päättymisen ratkaisee hallituksen tunnustamisongelman

Kuomintang oli edennyt merkittävästi vallaten Kiinan suurimpia kaupunkeja etelässä alkuvuodesta 1927. Kokonaiskuva amerikkalaisten näkökulmasta oli kuitenkin edelleen täysin avoin. Raportissaan Washingtoniin kesäkuussa 1927 MacMurray katsoo Kiinassa olevan tällä hetkellä ainakin yhdeksän eri ryhmittymää. Näistä suurimmat olivat pohjois-Kiinassa olevat Zhang Zuolinin Fengtianin klikki, Zhang Zongchanin klikki sekä Sun Chuangfangin joukot. Etelässä Kuomintang oli

¹⁸⁷ The Consul General at Hankow (Lockhart) to the Secretary of State, undated. FRUS 1927, Vol. II, 112

¹⁸⁸ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 10.5.1927. FRUS 1927, Vol. II, 11

¹⁸⁹ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 10.5.1927. FRUS 1927, Vol. II, 11

jakaantunut Chiang Kai-shekin joukkoihin, sekä Wuhanin radikaaleihin. Lisäksi oli useita pienempiä joukkoja ympäri Kiinaa.¹⁹⁰ MacMurray raportoi tilanteen olevan hyvin sekava, mistä voidaan syyttää Neuvostoliittolaisia vaikutteita Kiinassa. Hän kuitenkin lisäsi, että kommunistinen aate oli osoittanut toimimattomuutensa kiinalaisessa yhteiskunnassa, josta syystä nämä vaikutteet olivat katoamassa.¹⁹¹

Sotilaallisesti tilanne oli vakaasti kääntymässä Kuomintangin eduksi. Eteneminen kuitenkin hidastui tulevina kuukausia rintamalinjojen pysyessä pitkälti vakiintuneina. Tämä osaltaan johtui Chiangin halusta pitää suurimmat Kuomintangin hallinnoimat kaupungit omassa hallussaan osana valtakamppailua Wuhanin heikentyntä blokkia vastaan¹⁹². Zhang Zuolin oli nähtävästi tietoinen asemansa heikkoudesta, minkä takia hän pyrki vakiinnuttamaan valtaansa Pekingissä nimittämällä itsensä generalissimuksen asemaan ja asettamalla sotilashallinnon Kiinaan¹⁹³. Tällä keinoin Pekingissä oli luovuttu siviilihallinnon esittämisestä.

Myöskin vanhat sotaherrojen kautta kuvaavat liittolaisuuksien sekavuudet alkoivat jälleen nostaa päätään hetkellisen Kuomintangin hyökkäyksestä johtuvan hämmennyksen jälkeen. MacMurray raportoi Yan Xishanin, Shanxin provinssia hallitsevan sotaherran, käyneen neuvotteluja Zhang Zuolinin kanssa mahdollisesta antikommunistisesta liittoumasta yhdessä Chiang Kai-shekin kanssa. Tämän liittouman pääkohde olisi ollut Feng Yuxiang, jonka katsottiin olevan yhä läheisissä väleissä kommunistien kanssa. Kuitenkin myös Feng Yuxiangin raportoitiin tavanneen Chiang Kai-shekin kanssa ja heidän päässeen yhteisymmärrykseen siitä, että kommunistien vaikutusvalta tulisi poistaa Kiinasta.¹⁹⁴ Tämän tapaamisen seurauksena Feng Yuxiang puhdisti omat joukkonsa kommunisteista. Näihin Fengin joukoissa oleviin kommunisteihin kuului myös Deng Xiaoping, joka onnistui pakenemaan teloitukselta. Myös Yan Xishan määräsi kommunisteja teloitettaviksi.¹⁹⁵ Vaikutti siis siltä, että sotilaalliset blokit mahdollisesti muodostuisivat kommunistien, sekä antikommunistien välille. Tämä antikommunistinen puhe kuitenkin oli lähinnä ulkomuodon vuoksi käytyä. Kukaan osapuolista ei ollut valmis julistautumaan

¹⁹⁰ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 22.6.1927. FRUS 1927, Vol. II, 12

¹⁹¹ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 22.6.1927. FRUS 1927, Vol. II, 12

¹⁹² van de Ven 2007, 125

¹⁹³ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 18.7.1927. FRUS 1927, Vol. II, 17

¹⁹⁴ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 18.7.1927. FRUS 1927, Vol. II, 16

¹⁹⁵ Taylor 2009, 71

kenenkään puolelle, eikä näiden keskustelujen voitu katsoa etenevän mihinkään suuntaan.

Sisäisesti myös Kuomintangissa valtakamppailu ei ollut päättynyt, vaikka sotilaallisesti vasemmistosiipi oli lähestulkoon kokonaan tuhottu. Wuhanista raportoitiin konservatiivisiiven ottavan vahvempaa asemaa hallinnossa ja venäläisten olevan poistumassa Kiinasta kokonaan¹⁹⁶. Wuhanin hallinnon johtaja Wang Jingwei myös puhdisti hallintoaan kommunisteista, teloittoa joitakin kiinni jääneitä kiinalaisia kommunisteja¹⁹⁷. Yhdysvaltain lähteet eivät kuitenkaan mainitse teloituksia. Wang Jingwein asema Kuomintangissa oli yhä vahva, vaikka hänen liittolaisensa olivat hävinneet sotilaallisen kamppailun Chiang Kai-shekin oikeistosiipeä vastaan. Chiang pyrki yhdistämään Wuhanin hallinnon yhdessä hänen oman Nanjingin hallintonsa kanssa pyytämällä Wangia yhteiseen hallitukseen. Wang ei ollut tähän suostuvainen, ellei Chiang Kai-shek eroaisi kaikista tehtävistään.¹⁹⁸ Näin Chiang teki. Chiang Kai-shek erosi tehtävistään 11. elokuuta 1927, poistuen Nanjingista pian tämän jälkeen¹⁹⁹. Eroamistaan Chiang perusteli asettamalla puolueen edun kaiken muun edelle ja toivoen, että hänen eronsa yhdistäisi puolueen, jonka jälkeen puolue myös yhdistäisi Kiinan ja tuhoaisi kommunismin lopullisesti Kiinasta²⁰⁰

Yhdysvaltain Kiinan asiainhoitajan Ferdinand Mayerin, joka sijaisti MacMurrayta raporttien lähettämässä, mukaan johti Nanjingin hallinnon hajaantumiseen, koska tätä hallintoa ei alun alkaenkaan yhdistänyt minkäänlainen aito yhtenäisyys. Mayer näki myös mahdollisena sen, että kommunistien vaikutusvalta mahdollisesti tämän seurauksena jälleen lisääntyisi. Tämän lisäksi myös oli oletettavissa siviilihallinnon epäonnistuminen ja armeijan vallankaappaus Wuhanin hallinnonkin sisällä.²⁰¹ On kuitenkin huomattava, että tehtävästä eroaminen ei luultavasti tapahtunut aidosta toiveesta erota, vaan kyseessä oli poliittinen teko. Tällainen tehtävästä eroaminen oli hyvin tavanomainen keino pyrkiä pääsemään irti epäsuotuisasta tilanteesta tarkoituksena myöhemmin palata valtaan, mieluiten heidän anelemansa, jotka aiemmin olivat tämän eroamisen aiheuttaneet. Tätä keinoa monet sotaherrat käyttivät

¹⁹⁶ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 17.8.1927. FRUS 1927, Vol. II, 21

¹⁹⁷ Taylor 2009, 71

¹⁹⁸ Taylor 2009, 72

¹⁹⁹ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 17.8.1927. FRUS 1927, Vol. II, 22

²⁰⁰ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 17.8.1927. FRUS 1927, Vol. II, 23

²⁰¹ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 17.8.1927. FRUS 1927, Vol. II, 22

toistuvasti. Chiang Kai-shek tulisi urallaan eroamaan tehtävistään myös useampaan otteeseen tarkoituksenaan tällä vahvistaa asemaiaan.

Chiang Kai-shek sai eroamisellaan aikaan sellaisen vaikutuksen mitä oli halunnutkin. Molemmat hallinnot Nanjingissa ja Wuhanissa oli repivien valtakamppailujen riivaamia. Wuhanin pääkonsuli Lockhartin mukaan enemmistö Wuhanin hallinnon johtavista henkilöistä olivat siirtyneet Nanjingiin. Nanjingissa myös järjestettiin Kuomintangin yhteisiä kokouksia, joihin saapui lähestulkoon kaikki merkittävät puolueen johtajat lukuun ottamatta näkyvimpiä vasemmistosiiven johtajia.²⁰² Wuhanin hallinto ja Wang Jingwei eivät kyenneet yhdistämään puoluetta, vaikka he olivatkin päässeet väliaikaisesti eroon suurimmasta vastustajastaan, päinvastoin heidän asemansa syöksykierre oli tämän valtatyhjiön seurauksena vain pahentunut. Lockhart raportoi edellisen vuoden aiheuttaneen useita ongelmia Kuomintangin hallitsemalle alueelle, sen ihmisille ja taloudelle. Raportin mukaan poliittinen apatia on ottanut vallan ihmisten menetettyä luottonsa eri hallintoihin, talouden ja logistiikan olevan romahtamispisteessä ja armeijan ottaessa vallan siviilihallinnolta. Lockhartin mukaan kaikkeen tähän suurimpana syypanä oli Borodin ja hänen kommunistikätyrinsä.²⁰³

Tämä kansaa koskeva apatia piti kourissaan myös Yhdysvaltain edustustoja Kiinassa. Kiinan sisällissodan tilanne vaikutti yhtä epätoivoiselta ratkaisun suhteen kuin se oli ollut jo usean vuoden ajan. Näytti siltä, että vaikka Kuomintang oli onnistunut valtaamaan eteläisen Kiinan, olivat hekin hajonneet taisteleviksi osapuoliksi. Mayer marraskuun 1927 raportissaan otti esille paikallisessa englanninkielisessä lehdistössä olleen artikkelin, jonka mukaan Kiina oli nyt jaettu kymmeneen osaan. Pekingin, Nanjingin ja Wuhanin hallitusten lisäksi pieniä alueita hallitsivat muun muassa Sichuanin ”itsenäiset feodaaliset” sotaherrat, sekä luoteisessa Kiinassa ”muhamettilaiset” sotaherrat. Tämän lisäksi kommunistien paluun uhka oli olemassa Neuvostoliiton toimesta.²⁰⁴ Neuvostoliiton tukemat kommunistit yrittivätkin vielä uutta vallankaappausta Kantonissa loppuvuodesta 1927, mutta yritys epäonnistui²⁰⁵ Raportteja tuli ympäri Kiinan sotaherrojen jatkaessa sotia keskenään, sen sijaan, että

²⁰² The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 20.10.1927. FRUS 1927, Vol. II, 28

²⁰³ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 20.10.1927. FRUS 1927, Vol. II, 29

²⁰⁴ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 21.11.1927. FRUS 1927, Vol. II, 30

²⁰⁵ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 26.1.1928 FRUS 1927, Vol. II, 39-40

taistelut keskittyisivät Kuomintangia vastaan. Muun muassa Shanxin sotaherran Yan Xishanin raportoitiin hyökänneen Zhang Zuolinin johtamien joukkojen kimppuun pohjoisessa Kiinassa²⁰⁶. Kyseessä oli merkittävä muutos pohjoisten sotaherrojen voimatasapainoon. Yan Xishan oli saanut maineensa pitäytymällä erossa muiden sotaherrojen kamppailuista keskittyen hallinnoimaan omaa provinssiaan.

Myös raportoitiin japanilaisten kiihtyneestä aktiivisuudesta Mantšurian alueella. Mantšuria, joka oli Zhang Zuolinin pääaluetta, vaikutti olevan ajautumassa yhä vahvemmin japanilaisten haltuun. Yhdysvaltain Mukdenin pääkonsuli Myers havaitsi japanilaisten ottaneen valvontaansa kaikki merkittävimmät viestintä- ja liikenneyhteydet, jonka lisäksi japanilaiset perustivat siirtokuntia alueelle. Myers myös huomasi japanilaisen propagandan tuovan esille sitä, ettei Mantšuria olisi osa Kiinaa.²⁰⁷ Vaikka nämä olivat huomionarvoisia seikkoja, eivät Yhdysvallat nähneet tässä vaiheessa, että Japanin aikeissa olisi liittää Mantšuriaa itseensä.

Chiang Kai-Shekin eroaminen oli toiminut hänen toivomallaan tavalla ja Kuomintang oli ajautunut usean rintaman sisällissodan partaalle loppuvuodesta 1927. Wuhanin hallitus oli ollut kykenemätön keräämään varoja sotaan varten ja oli vararikon partaalla²⁰⁸. Wang Jingwei joutui viimein pyytämään Chiangin palaamaan tehtäviinsä armeijan johdossa. Pian tämän jälkeen Wang poistui jälleen maasta.²⁰⁹ Wangin maanpakoa ennen Chiang ja Wang kuitenkin tapasivat Shanghaissa, jolloin Chiangin asema Kuomintangin generalissimuksena vahvistettiin. Wang Jingwei piti jonkinlaisen aseman puolueessa huolimatta siitä, että hänet oli käytännössä karkotettu. Vielä vuoden 1928 Kuomintangin puoluekokouksessa hänet esimerkiksi nimitettiin oikeusministeriksi²¹⁰. Tätä ei kuitenkaan yleisesti nähty edistysaskeleena puolueen yhdistymiselle. Chiang Kai-shekillä oli vastustusta eritoten Kantonissa mihin vasemmistosiiven kenraalit olivat siirtyneet. Raporttien mukaan Chiang käytti vaihtelevia keinoja saadakseen Kuomintangin haltuunsa, muun muassa lahjomalla kenraaleita.²¹¹

²⁰⁶ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 21.11.1927. FRUS 1927, Vol. II, 33

²⁰⁷ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 22.12.1928. FRUS 1927, Vol. II, 37-38

²⁰⁸ van de Ven 2007, 127

²⁰⁹ Taylor 2009, 78

²¹⁰ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 21.3.1928. FRUS 1928, Vol. II, 128

²¹¹ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 20.2.1928. FRUS 1928, Vol. II, 121-122

Chiangin noustua takaisin valtaan hänen pohjoinen sotaretkensä pääsi jälleen käyntiin pitkällisen asemasodan jälkeen. Pohjoisen sotaretken hylkäämisestä oli nähtävästi kiertänyt huhuja Kiinassa jo jonkin aikaa, mutta nämä huhut oli tyrmätty yhden Kuomintangin ministerin toimesta julkisesti²¹². Alkuvuodesta 1928 Asiainhoitaja Mayer lähetti Washingtoniin epävirallisen katsauksensa nykyisestä tilanteesta. Suurlähettiläs MacMurray oli poistunut Pekingistä matkustaakseen Iso-Britannian suurlähettilään kanssa eteläiseen Kiinaan tutustuakseen olosuhteisiin Kuomintangin alueella²¹³. Tästä syystä Mayer asiainhoitajana otti väliaikaisen vastuun raporttien lähettämisestä. Tärkeimpinä asioina Mayer katsoi olevan Chiang Kai-shekin ja yhä voimissaan olevan Feng Yuxiangin lähentyminen poliittisesti. Nanjingin hallitukseen oli nostettu tunnettuja Feng Yuxiangia lähellä olevia henkilöitä, jonka Mayer katsoi olevan merkki Fengin mahdollisesti nousevan aseman Kuomintangin riveissä. Mayer kuitenkin halusi lisätä raporttiinsa sen, että logiikalla ei ole usein mitään tekemistä Kiinan poliittisen tilanteen kanssa.²¹⁴ Tästä syystä ei hänen mukaansa pitäisi tehdä liian pitkälle vietyjä johtopäätöksiä. Mayer myös raportissaan mainitsee Zhang Zuolinin sisäpiirissä olevan käynnissä muutoksia, joiden seurauksena Zhang Zongchang olisi menettämässä asemansa²¹⁵.

Useissa raporteissa, joissa pyrittiin selvittämään tilannetta Washingtoniin, oli runsaasti epäselvyyksiä, huhuja, sekä jatkuvasti muuttuvia tietoja. Tämä teki ajankohtaisen raportoinnin hyvin vaikeaksi. Sotaherrojen kauden perinteiseen tapaan julkisesti annettiin tietoja, jotka saatettiin yksityisesti todeta vääriksi. Myös neuvotteluja käytiin jokaisen eri osapuolen välillä, eivätkä poliittiset tai sotilaalliset rintamalinjat olleet selkeitä. Tämän Mayer myöskin totesi sähköissään Washingtoniin. Mayerin mukaan kiinalainen poliittinen ajattelu on hyvin notkeaa. Tästä syystä on tavallista, että maassa käydään neuvotteluja sekä yksityisesti, julkisesti, että myös taisteluiden muodossa samanaikaisesti.²¹⁶

Yhtenä selkeänä esimerkkinä edustustojen vaikeuksista pystyä ennustamaan Kiinan sisällissodan etenemistä oli alkuvuoden 1928 kuukausiraportit Washingtoniin. Huhtikuussa 1928 MacMurrayn koostamassa raportissa pohjoisen sotaretken

²¹² The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 21.3.1928. FRUS 1928, Vol. II, 126

²¹³ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 21.3.1928. FRUS 1928, Vol. II, 129

²¹⁴ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 1.3.1928. FRUS 1928, Vol. II, 123-124

²¹⁵ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 1.3.1928. FRUS 1928, Vol. II, 125

²¹⁶ The Chargé in China (Mayer) to the Secretary of State, 21.3.1928. FRUS 1928, Vol. II, 126

jatkumista pidettiin epäuskottavana. MacMurrayn näkemyksen mukaan Kuomintangin joukot eivät olleet taistelutahdoltaan sen paremmassa kunnossa kuin pohjoisten sotaherrojen joukot. Tämän lisäksi Kuomintangin sisäinen valtakamppailu estäisi laajan operaation järjestämisen.²¹⁷ Kuitenkin jo saman kuun alussa Kuomintang aloitti etenemisen pohjoiseen laajalla rintamalla kohti Shandongin provinssia, jota tuki myös Feng Yuxiangin hyökkäys omalla rintamallaan²¹⁸. Hyökkäys Shandongiin johti Kuomintangin selkkauksiin japanilaisten kanssa, joilla oli huomattavia intressejä provinssissa. Shandongin provinssin pääkaupungissa Jinanissa raportoitiin taisteluista kiinalaisten ja japanilaisten sotilaiden välillä²¹⁹. Japani iski voimalla kiinalaisten kimppuun aiheuttaen arvioiden mukaan tuhansien kiinalaisten sotilaiden ja siviilien kuoleman. Välikohtauksen seurauksena Chiang joutui vetämään joukkonsa Jinanin kaupungista ja pyytämään anteeksi japanilaisilta tapahtumia.²²⁰

Rintamalinjan edetessä kohti Pekingiä, nousi ajankohtaiseksi jälleen kysymys hallituksen tunnustamisesta. Kysymys nostettiin vuonna 1928 esille ensimmäisen huhtikuussa liittyen oikeudenkäyntiin vakuutusasioissa. Tällöin Yhdysvaltain virallinen linjaus oli, että Yhdysvallat eivät ole tunnustaneet yhtään hallitusta sitten vuoden 1926.²²¹ Linjana käytännössä oli yhä pyrkiä olemaan tunnustamatta mitään hallitusta. Pohjoisten sotaherrojen kuitenkin jatkuvasti kärsiessä tappioita ja perääntyessä kohti Pekingiä, alkoi jälleen paine kasvaa Yhdysvaltojen suuntaan saada linjausta tunnustamiskysymykseen.

Pohjoisen sotaretkien päättyminen alkoi olla näköpiirissä toukokuussa 1928, vain kuukausi uuden hyökkäyksen alkamisen jälkeen. Zhang Zuolinin joukot alkoivat valmistautua vetäytymään Pekingistä kohti Mantšuriaa²²². Japani otti myös aktiivisempaa roolia nyt neuvotteluissa, koska heillä oli vahva jalansija Mantšuriassa sekä ote Zhangista itsestään. Japani lähetti käytännössä katsottuna uhkavaatimuksen sekä kiinalaisille että muille ulkovalloille Yhdysvallat mukaan lukien, jossa Japani vaati Chiangia olemaan jatkamatta hyökkäystä Mantšuriaan. Japani myös vaatii, että

²¹⁷ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 17.4.1928. FRUS 1928, Vol. II, 132-133

²¹⁸ Fairbank 1983, 702

²¹⁹ The Consul General at Shanghai (Cunningham) to the Secretary of State, 5.5.1928. FRUS 1928, Vol. II, 137-138

²²⁰ Taylor 2009, 80

²²¹ The Secretary of State to the Minister in China (MacMurray), 14.4.1928. FRUS 1928, Vol. II, 179-180

²²² Fairbank 1983, 707

Zhangin tulee perääntyä Pekingistä taisteluitta, jos hän mielii päästä Mantšuriaan.²²³ Japanin vaatimus kiinalaisille osapuolille huolestutti Yhdysvaltoja ja vahvisti epäilyksiä siitä, että Japanin tarkoituksena olisi ottaa Mantšuria haltuunsa, sekä myöhemmin mahdollisesti myös Mongolia²²⁴.

Reitti Pekingiin oli nyt avoin. Tästä seurasi kilpajuoksu siitä, kuka ennättäisi ensimmäisenä Kiinan viralliseen pääkaupunkiin täten saaden suuren arvovaltavoiton ja periaatteellisen oikeuden hallituksen muodostamiseen. Chiang Kai-shek tapasi pohjoisen liittolaisensa Feng Yuxiangin ja Yan Xishanin sopiakseen Pekingin saapumisesta. Yan Xishanin sovittiin saapuvan kaupunkiin ensimmäisenä.²²⁵ Hänet mahdollisesti valittiin kompromissiehdokkaana, koska hänen katsottiin olevan kolmikosta heikoin. Näin myöskin tapahtui ja Yan Xishan saapui Pekingiin kesäkuussa 1928 MacMurrayn kutsuessa tilannetta Sun Yat-senin unelmien täyttymiseksi²²⁶.

Chiang Kai-shek, Feng Yuxiang ja Yan Xishan tapasivat Pekingissä saman kuun aikana järjestäen suuren seremonian kokoontuen Sun Yat-senin hauta-arkun ympärille merkiten pohjoisen sotaretken voitokasta päättymistä²²⁷. Chiangin uskottiin olleen niin tunteellinen tapahtumassa, että hänet jouduttiin kantamaan pois Sun Yat-senin haudan luota²²⁸. MacMurray raportissaan kuitenkin epäili tämän liittouman kestävyyttä. Hän myös halusi lisätä raporttiinsa lyhyen osuuden Sun Yat-senin testamentista, jota hän kutsui Kuomintangin Koraaniksi. Tässä testamentissa Sun nosti esille epätasa-arvoisten sopimusten purkamista mahdollisimman pian.²²⁹ Tämä sopimusten purku oli hyvin luultavasti MacMurrayn suurin huolenaihe mahdollisessa Kuomintangin valtaannousussa ja hallituksen tunnustamisessa.

Toinen Kiinan sisäpoliittisesti merkittävin uutinen oli Zhang Zuolinin vetäytyminen Mantšuriaan ja hänen salamurhansa matkalla pois Pekingistä. Zhang poistui Pekingistä

²²³ The Ambassador in Japan (MacVeagh) to the Secretary of State, 17.5.1918. FRUS 1918, Vol. II, 224-225

²²⁴ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 15.6.1928. FRUS 1928, Vol. II, 150-151

²²⁵ Fairbank 1983, 710

²²⁶ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 16.7.1928. FRUS 1928, Vol. II, 153-154

²²⁷ Taylor 2009, 84

²²⁸ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 17.4.1928. FRUS 1928, Vol. II, 161

²²⁹ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 17.4.1928. FRUS 1928, Vol. II, 157-158

junasaattueessa 3. kesäkuuta. Pian Mantšurian puolelle päästyään pommi räjäytti sillan, jota Zhangia kuljettava juna oli alittamassa tuhoten hänen matkustusvaununsa kokonaan. Zhang Zuolin menehtyi pian tapahtuman jälkeen, mutta asiaa salattiin kesäkuun loppupuolelle asti. Häntä seurasi virassa hänen poikansa Zhang Xueliang.²³⁰ Zhang Zuolinin salamurhan järjestivät japanilaiset upseerit osana heidän omia valtakamppailuitaan²³¹. Tästä amerikkalaiset eivät vaikuttaneet olevan tietoisia. Sähkeissä ei mainita japanilaisten osallisuutta tapahtumiin millään tavalla. MacMurrayn elokuun raportin mukaan japanilaiset ja kiinalaiset pyrkivät hautaamaan murhatutkimuksen²³². Murhatun Zhangin poika Zhang Xueliang ei kuitenkaan luottanut japanilaisiin, vaan pyrki tekemään sopimuksen Chiang Kai-shekin kanssa siirtymisestä Kuomintangin puolelle²³³.

Useiden vuosien tuloksettomien taisteluiden jälkeen Kuomintang kykeni lopulta hyvin nopeasti yhdistämään ison osan maata. Vaikka heidän valtansa oli pääasiassa vain nimellistä hyvin laajalla alueella Kiinaa, ei heillä enää ollut kilpailijaa, joka olisi kyennyt haastamaan heidän julistautumistaan koko Kiinan edustajaksi. Kuomintang hallitsi kaikkia Kiinan merkittävimpiä kaupunkeja, eritoten Pekingiä, jonka nimi muutettiin valtauksen jälkeen Beipingiksi. Yhdysvaltain linja olla tunnustamatta Kuomintangia Kiinan hallitukseksi alkoi käydä haastavammaksi. Kellogg tiedusteli sähkeessään kesäkuussa 1928 MacMurrayn näkemyksiä mahdolliseen hallinnon tunnustamiseen. Kelloggin näkemyksen mukaan alkaa olla väistämätöntä tunnustaa hallitus edes käytännöllisellä tasolla.²³⁴ Myös muut maat, kuten Japani ja Iso-Britannia tiedustelivat jälleen tilannetta tunnustamisen suhteen. MacMurray ei lämmennyt ajatukselle Kuomintangin hallinnon tunnustamisesta. Hänen mukaansa Kiinassa ollaan yhä kaukana vastuullisen ja toimivan hallinnon saavuttamisesta. Tämän lisäksi Kuomintangin hallinnon kanssa toimitaan jo nyt ilman virallista tunnustamista, asiaa ei tulisi muuttaa. Sähkeen hän päättää sanomalla, että rauha on vielä kaukana Kiinasta, vaikka toisin toivoisi.²³⁵

²³⁰ The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 17.4.1928. FRUS 1928, Vol. II, 155-156

²³¹ Fairbank 1983, 710

²³² The Minister in China (MacMurray) to the Secretary of State, 17.4.1928. FRUS 1928, Vol. II, 162

²³³ Taylor 2009, 83

²³⁴ Memorandum by the Assistant Secretary of State (Johnson), 16.6.1928. FRUS 1928, Vol. II, 182-183

²³⁵ Memorandum by the Secretary of State, 18.6.1928. FRUS 1928, Vol. II, 184-185

MacMurrayn pessimismistä huolimatta Kuomintangin hallituksen tunnustaminen alkoi olla vääjäämätöntä. Tunnustaminen tapahtui huomaamatta ja kaikessa hiljaisuudessa. Huhtikuussa esiin tuotu kysymys Kiinan hallinnon tunnustamisesta vakuutusoikeudenkäyntiin liittyen nostettiin jälleen esille kesäkuun lopussa. Tällöin MacMurray ilmoitti Yhdysvaltain olleen jo pitkän aikaan *de facto* diplomaattisessa suhteessa Kuomintangin hallinnon kanssa.²³⁶ Hallitus oli siis tunnustettu käytännössä, muttei virallisesti. Merkittävin askel tunnustamista kohti otettiin heinäkuussa 1928, jolloin Kuomintangin edustaja solmi Yhdysvaltain kanssa sopimuksen tullimaksuista²³⁷. Tämä tullisopimus nosti esiin kysymyksen, oliko Kuomintangin hallitus tällä tavoin virallisesti tunnustettu Kiinan edustajaksi. Tämän myös MacMurray halusi vahvistaa Kelloggilta. Kellogg myönsi, että sopimus oli teknisesti virallinen tunnustus, mutta asiaa ei kuitenkaan tulisi sen erityisemmin ottaa esille²³⁸.

Hallituksen virallinen tunnustaminen vaati presidentin hyväksynnän. Tästä syystä Kellogg lähetti sähkeen presidentti Coolidgelle tiedustellen hänen kantaansa Kiinan hallituksen virallista tunnustamista varten. Kelloggin mukaan tunnustaminen oli teknisesti jo tehty. Myös lehdistö tuntui olevan ajatuksessa, että Yhdysvallat olisi tunnustanut Kuomintangin hallinnon. Tästä syystä asiasta tulisi saada varmistus, jottei kysymyksessä jäisi mitään epäselvää.²³⁹ Presidentti Calvin Coolidge vastasi sähkeeseen erittäin lyhyesti kahdella lauseella vahvistaen sopimuksen olevan Kuomintangin hallinnon virallinen tunnustaminen.²⁴⁰ Yhdysvaltain näkökulmasta Kiinan sisällissota oli tullut tietynlaiseen päätökseen Kuomintangin hallinnon tunnustamisen myötä. Tämä päätös, jonka voitaisiin katsoa olevan yksi merkittävimpiä Yhdysvaltain politiikan linjauksia Kiinan suhteen näinä vuosina, kuitenkin tapahtui erittäin matalalla profiililla ja käytännössä huomaamatta. Hallitus jatkoi pidättäytyvää linjaansa Kiinan sisäpolitiikkaan liittyen viimeiseen asti.

²³⁶ Memorandum by the Assistant Secretary of State (Johnson), 27.6.1928. FRUS 1928, Vol. II, 189

²³⁷ Spence 1990, 381

²³⁸ The Secretary of State to the Minister in China (MacMurray), 10.8.1928. FRUS 1928, Vol. II, 192-193

²³⁹ The Secretary of State to President Coolidge, 10.8.1928. FRUS 1928, Vol. II, 193

²⁴⁰ President Coolidge to the Secretary of State, 11.8.1928. FRUS 1928, Vol. II, 193

Yhteenveto

Kuomintangin nopea nousu vuodesta 1926 eteenpäin sai yllätettyä amerikkalaiset useaan otteeseen ja vaikeutti erityisesti MacMurrayn raportointia maasta. Monista sähkeistä saa kuvan kuinka sekava tilanne maassa oli ja kuinka amerikkalaiset huomasivat useasti olevan vain reagoijan asemassa ja joutuvan jatkuvaan konfliktiin kiinalaisten kanssa.

Ennen pohjoisen sotaretken alkua Yhdysvaltain mielenkiinto oli painottunut suuresti pohjoiseen ja Pekingiä ympäröiviin sotaherroihin, suurimmassa roolissa Zhang Zuolin. Eteläinen Kiina jäi laajalti huomioimatta. Sun Yat-senin kuoleman aiheuttama valtataistelu Kuomintangin sisällä ja sitä seurannut sota kohti Pekingiä sai katset kääntymään laajalti etelään pohjoisen jäädessä vuorostaan enemmän paitsioon. Tähän vaikutti myös muut tekijät, eritoten Kuomintangin etenemisen aiheuttama uhka Yhdysvaltain kansalaisia ja heidän etujaan kohtaan. Kun aiemmin Yhdysvallat olivat pystyneet olemaan sivustaseuraajan asemassa, tämä asema oli myös Yhdysvaltain toivoma asema, joutuivat he nyt suoraan konfliktin keskelle. Merkittävien kaupunkien Wuhanin, Nanjingin ja Shanghain siirtyminen Kuomintangin haltuun aiheutti välittömän uhan amerikkalaisille ulkomaalaisvastaisten voimien vallitessa.

Radikaalien voimien ja kommunismin uhka nousi myös etenevissä määrin esille raporteissa samassa tahdissa Kuomintangin etenemisen kanssa. Kuomintangin pelko oli myös osoituksena siitä, miten amerikkalaiset joutuivat toimimaan vajavaisten tietojen varassa. Sähkeistä kävi selvästi ilmi se, että amerikkalaiset eivät olleet tietoisia laajasta sisäisestä valtakamppailusta Kuomintangin sisällä ennen kuin tämä taistelu leimahti ilmiselväksi kommunistien puhdistuksen seurauksena.

Vaikka Kuomintangin kuvaus nopeasti muuttui radikaalista maltilliseksi, erityisesti MacMurrayn henkilökohtainen luotto heihin ei muuttunut. MacMurrayn yleinen pessimistinen asenne Kiinan poliittiseen tilanteeseen pysyi muuttumattomana riippumatta pohjoisen sotaretken etenemisestä aina Pekingin valtauksen asti. Pohjoisen sotaretken ajan raportointia leimaa samanlainen vastakkainasettelu MacMurrayn ja Kelloggin näkemysten välillä kuin mikä oli alkanut jo MacMurrayn ja Kelloggin astuttua asemiinsa. Kellogg onnistui pitämään Yhdysvaltain poliittisen linjan järkähtämättömänä Kiinan suhteen, vaikka hän joutui kiivaan vastustuksen kohteeksi erityisesti MacMurrayn suunnalta.

Loppulause

1920-luvulla maailma oli suurten muutosten partaalla. Ensimmäisen maailmansodan seurauksena vanhojen imperialististen valtojen asema oli heikentynyt. Toisaalta maat kuten Yhdysvallat ja Japani olivat nousemassa olevia valtioita. Kiina oli pitkälti jäänyt sivustakärsijän rooliin. Vaikka ennen Versailles'n rauhaa Kiina odotti saavansa ulkomaiden konsessiot takaisin, olivat nämä odotukset olleet turhia. Ulkovaltojen valta Kiinassa jatkui merkittävänä Kiinan ajautuessa hajaannuksen ja sotaherrojen aikaan. Yhdysvalloilla ei ollut Kiinassa minkäänlaisia kolonialistisia konsessioita. Julkisesti Yhdysvallat myös vastustivat imperialismia. Kuitenkin he olivat hyötyjinä epätasa-arvoisissa sopimuksissa. Tästä syystä Yhdysvallat olivat tietynlaisessa väliasemassa Kiinan suhteen. Tämän aseman vuoksi Yhdysvaltain politiikka Kiinan suhteen määriteltiin aktiiviseksi erossa pysyjäksi. Kuten ulkoministeri Hughes ja myöhemmin Kellogg linjasivat, Kiinan tulee itse vääjäämättä yhdistyä, eikä tähän prosessiin saa vaikuttaa.

Vanha imperialistinen politiikka ja kansojen itsemääräämisoikeus kuvaa hyvin Yhdysvaltain edustustojen ja ulkoministeriön välistä kamppailua politiikkaan liittyen, eritoten MacMurrayn ja ulkoministeri Kelloggin kesken. Suurlähettiläs John V. A. MacMurrayn sähköistä ilmi tullut ajatusmaailma heijasti vahvasti vanhaa imperialistista ajatusta vahvojen ulkovaltojen aktiivisesta roolista muiden maiden asioihin liittyen. MacMurray, jolla oli vuosikymmenten kokemus Kiinasta, myös toi esille ajatuksissaan vahvasti rotuopillisia ajatuksia, jonka mukaan ulkomaalaisvastainen liikehdintä on kiinalaisten alemmuuskompleksista johtuvaa. Hän ei myöskään uskonut Kiinassa olevan mahdollisuutta luoda yhtenäistä hallintoa, vaan väistämättä Kiina tulisi hajautumaan useisiin eri pikkuvaltioihin, joita mahdollisesti yhdisti jokin löyhä yhteenkuuluvuus. Tästä syystä Yhdysvaltojen, osana muita ulkovaltoja, olisi tullut ottaa aktiivinen rooli ajamaan omia etujaan Kiinan suhteen.

Ulkoministeri Frank B. Kellogg ajoi yhdessä Yhdysvaltain hallinnon kanssa uutta linjaa. Kellogg ei nähnyt tilannetta Kiinassa samalla tavoin epätoivoisena, päinvastoin

hänen linjaansa voitiin katsoa huomattavan optimistisena. Kelloggin ja hänen edeltäjänsä näkemys oli, että Yhdysvaltain ei tule puuttua tilanteeseen. Kelloggia toisaalta myös poliitikkona ohjasi kansan näkemys, joka oli hyvin positiivinen Kiinaan liittyen. Yhdysvaltain kansa ei ollut valmis toimimaan Kiinaa vastaan sotilaallisesti tai muutenkaan.

Nämä kaksi maailmankuvaa törmäsivät toistuvasti, välillä jopa aggressiivisella tavalla. Ennen pohjoista sotaretkeä Yhdysvallat pystyivät olemaan sujuvammin sivustaseuraajan roolissa. Valtaa pitävät sotaherrat tarvitsivat ulkomaalaisten tukea ja eritoten rahaa. Tästä syystä he suojasivat, muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta, ulkomaalaisten etuja maassa yleisestä ilmapiiristä huolimatta. Tällöin Yhdysvaltojen oli helpompi pitää kiinni asetetusta politiikasta pysyä irti Kiinan sisäpoliittisesta tilanteesta. Tältä ajalta oleva raportointi kuvaa myös hyvin tätä sivustaseuraajan roolia olematta ottamatta kantaa yleisesti tilanteen etenemiseen.

Kuomintangin nouseminen haastoi Yhdysvaltain politiikkaa rajummin kuin aiemmat tapahtumat. Kuomintang, eli kansallinen puolue, oli Sun Yat-senin perustama liike, joka painotti Kiinan kansallisuusaatetta ja itsenäisyyttä ulkovaltojen vaikutusvallalta ja epätasa-arvoisista sopimuksista. Nämä radikaaleiksi kutsutut, eivät aluksi aiheuttaneet sen suurempia reaktioita, kunnes Kuomintang alkoi kasvattaa valtaansa nopealla tahdilla. Tämä Kuomintangin nousu myös aiheutti aiemmin näkymätöntä kitkaa Yhdysvaltain edustustojen ja ulkoministeriön välillä. Paine käyttää sotilaallista voimaa Yhdysvaltain etuja puolustaan kasvoi rajusti, eritoten MacMurrayn toimesta. MacMurrayn huolenaiheena oli erityisesti epätasa-arvoisten sopimusten kohtalo. Näitä sopimuksia olisi tullut puolustaa sotilaallisesti, koska sotilaallisin voimin ne oli myös hankittu. MacMurray esitti näissä ajatuksissaan vahvasti vanhaa imperialistista ajatusmaailmaa. Tämän painostuksen alla Yhdysvaltain hallitus ei suostunut taipumaan. Kelloggin näkemyksen mukaan tällainen maailma oli jo päättynyt, eikä siihen enää voitaisi palata.

Imperialistisen politiikan ajan päättymistä kuvastaa erityisesti se, kuinka Yhdysvallat eivät olleet valmiita siirtämään suuria armeijan osastoja puolustamaan amerikkalaisten etuja, vaikka ne olisivat olleet suoraan uhattuina Kuomintangin edessä. Toki amerikkalaisia turvattiin pienillä sotilaallisilla osastoilla, mutta keskittyminen

neuvotteluihin väkivallan uhan sijaan osoitti imperialistisen ylivoimaisen sotilaallisen voimankäytön politiikan olevan päätymässä Kiinassa.

Yhdysvaltoja pyrittiin tuomaan aktiivisempaan rooliin Kiinassa useita kertoja, erityisesti MacMurrayn toimesta, mutta myös muiden ulkovaltojen sekä itse kiinalaisten toimesta. Kiinan hallituksen tunnustaminen oli tärkeä kysymys jokaiselle Pekingiä hallinneelle sotaherralle, sillä tunnustettu hallinto toisi tärkeää arvovaltaa sekä verotuloja suhteessa muihin sotaherroihin. Siviilihallinnon muuttuessa etenevässä määrin irvikuvaksi myös Yhdysvallat etäännytti hallituksen tunnustamisesta vuodesta 1926 eteenpäin. Hallituksen tunnustaminen kehittyi kysymykseksi, johon jokainen halusi vastausta kilpailevien hallitusten taistellessa keskenään. Myös tämä kysymys aiheutti kitkaan Yhdysvaltain hallinnon sisällä MacMurrayn pyrkiessä vetämään kaikki tunnustukset pois Kiinalta osana hänen pessimististä näkemystään Kiinan epätoivoisesta tilanteesta yhdistymisen suhteen. MacMurray pysyi kannassaan Kiinan yhdistymisen mahdottomuudesta siinäkin vaiheessa, kun Kuomintang oli ottanut haltuun Pekingin sekä muut Kiinan merkittävimmät kaupungit ja syrjäyttäneet kaikki kilpailevat hallinnot.

Vaikka MacMurray lopulta oli oikeassa näkemyksessään siitä, ettei Kuomintang kykenisi yhdistämään Kiinaa, säilytti puolue valta-asemansa Kiinassa yli kaksikymmentä vuotta tullessaan lopulta syrjäytetyksi samojen kommunistien toimesta, mitkä Chiang Kai-shek yritti tuhota jo vuonna 1927. Vuonna 1928 perustettu Kuomintangin johtama Kiinan tasavalta ja sitä edeltänyt kaaoksen ja sotaherrojen kausi osoittautui lopulta vain välietapiksi ennen uutta sisällissotaa ja Kiinan lopullista yhdistymistä Kiinan kommunistisen puolueen alaisuudessa vuonna 1949, jolloin Chiang Kai-shek ja Kuomintang joutuivat pakenemaan Taiwanin saarelle. Tästä syystä historian tutkimuksessa kyseinen aikakausi on jäänyt vähäiselle huomiolle.

Tällä aikakaudella kehittynyt Yhdysvaltain politiikka kuitenkin näytteli merkittävää roolia maiden välisten suhteiden kehityksessä. Olisiko Yhdysvallat voineet ottaa isompaa roolia Kiinan sisäpolitiikassa, tai ajanut omien etujensa mukaan epätasa-arvoisten sopimusten ylläpitoa, kuten MacMurray olisi toivonut? Esimerkiksi Zhang Zuolin monesti pyrki saamaan ulkovaltat puolelleen erityisesti taloudellisessa mielessä. On huomioitava, että tällaiselle politiikalle ei enää löytynyt hyväksyntää. Kuomintangin menestyksen osasyynä oli ulkomaalaisvastaisuus johtuen erityisesti

epätasa-arvoisista sopimuksista. Tämä osoittaa Kiinan kansan keskuudessa vallinneen syvän vastustuksen ulkomaalaisten aiheuttamaan nöyryytystä kohtaan. Myöskään Yhdysvalloissa ei kansa olisi hyväksynyt tällaista toimintaa, kuten ulkoministeri Kellogg itsekin totesi.

Aihealueen tutkimuksesta tällainen näkökulma on jäänyt vahvasti varjoon tutkimuksen keskittyessä Kiinan kommunistisen liikkeen historiaan. Esimerkiksi John King Fairbankin teoksessa *United States and China*, sivuutetaan Yhdysvaltain diplomaattiset suhteet Kiinaan kyseiseltä aikakaudelta suureksi osaksi. Yleisesti ottaen aiempi tutkimus ei vaikuta antavan painoarvoa Yhdysvaltain ja Kiinan sekä Kuomintangin välisten suhteiden kehittymiseen 1920-luvulla. Eritoten koska Yhdysvallat ja Chiang Kai-shekin johtama Kiina myöhemmin tulisivat solmimaan liittolaisuuden, olisi tärkeää tutkimuksissa huomioida suhteen alkuvaiheissa muodostunut molemmiin puolinen epäluulo toimijoiden välillä, jonka voidaan nähdä jatkuneen aina myöhempisiin vuosiin asti. Chiangin ei nähty sähkeistä päätellen olevan kykenevä pitämään maata hallussaan, tai yhdistämään puoluetta. On mahdollista, että tällainen alkunäkemyks on jatkunut Yhdysvaltain ulkopolitiikassa myös myöhemmin, josta syystä aihealueen tutkimus olisi tärkeää.

Sähkeissä mainitaan kommunismi ja radikalismien uhka monesti. Kuitenkaan näiden liikkeiden syihin ei perehdytä syvemmin, eikä siihen vaikuta olevan kiinnostustakaan. Kommunismin kannatus Kiinassa sivuutetaan sanomalla sen olevan neuvostoliittolaisten ja ulkomaalaisvastaisten masinoimaa. On kuitenkin huomattava, että näinä vuosina kehittyi Kiinan kommunistinen puolue siinä olomuodossaan, joka tulisi voittamaan sisällissodan lopulta. Tämä kehityskulku on sähkeiden perusteella jäänyt aikalaisilta täysin huomaamatta.

Kahtiajakautunut Yhdysvaltain suhde Kiinaan tulee Yhdysvaltain diplomaattisähkeistä selkeästi esille. Kahtiajakautuminen ilmenee sekä ihmisten välillä että poliittisesti. Toisaalta oli poliittinen ja kansan tahto tukea kansojen itsemääräämisoikeutta, toisaalta myös haluttiin pitää omat erioikeudet voimassa. Tästä syystä Yhdysvallat pidättäytyi viimeiseen asti tekemästä konkreettisia toimia Kiinan suhteiden suhteen. Tästä merkittävimpana esimerkkinä kaikessa hiljaisuudessa tehty Kuomintangin hallituksen tunnustaminen, kun muita vaihtoehtoja ei enää ollut. Tämä

pidättäytymisen politiikka kesti vaikka kahtiajakautuminen edustustojen ja ulkoministeriön välillä muuttui rajuksikin.

Yleisesti ottaen Kiinan sotaherrojen kauden historian tutkimus on jäänyt vähälle huomiolle, josta syystä erilaisia tutkimuskohteita jatkotutkimukselle on runsaasti. Yhdysvaltain ja Kiinan välisten suhteiden tutkimusta voisi jatkaa ulottumaan myös kauppasuhteisiin, joka tässä tutkimuksessa jäi vähäisemmälle huomiolle. Lähdeaineiston pohjalta olisi hyvä mahdollisuus keskittyä maiden välisiin kauppaneuvotteluihin. Tutkimus tästä aiheesta tarjoaisi näkökulmaa Yhdysvaltain taloudellisiin etuihin Kiinassa, jotka olivat merkittävässä roolissa Kiinan politiikassa. Jatkotutkimusta voisi myös tehdä henkilöhistoriallisesta näkökulmasta keskittyen enemmän erityisesti suurlähettiläs MacMurrayhin ja ulkoministeri Kelloggiin. Molemmat olivat mielenkiintoisia henkilöhahmoja ja vaikuttivat vahvasti Yhdysvaltain Kiinan politiikkaan. Tästä syystä olisi perusteltua syventyä heidän henkilöhistoriaansa ja motiiveihin.

LÄHTEET JA TUTKIMUSKIRJALLISUUS

PAINETUT LÄHTEET

British documents on foreign affairs: reports and papers from the Foreign Office confidential print: Part 2, From the First to the Second World War. Series E, Asia, 1914-1939: Volume 28, China June 1923-December 1924. University Publications of America, Lanham, 1994

British documents on foreign affairs: reports and papers from the Foreign Office confidential print: Part 2, From the First to the Second World War. Series E, Asia, 1914-1939: Volume 29, China, January 1925-October 1925. University Publications of America, Lanham, 1994

Foreign Relations of the United States. 1924. Volume I. United States Government Printing Office, Washington D.C. 1939

Foreign Relations of the United States. 1925. Volume I. United States Government Printing Office, Washington D.C. 1940

Foreign Relations of the United States. 1926. Volume I. United States Government Printing Office, Washington D.C. 1941

Foreign Relations of the United States. 1927. Volume II. United States Government Printing Office, Washington D.C. 1942

Foreign Relations of the United States. 1928. Volume II. United States Government Printing Office, Washington D.C. 1943

TUTKIMUSKIRJALLISUUS

Elleman, Bruce A. 2001: *Modern Chinese Warfare, 1795-1989*. Routledge, London.

Fairbank, John King & Twitchett, Denis 1983: *The Cambridge History of China, Volume 12, Republican China, 1912-1949, Part 1*. Cambridge University Press, New York

- Fairbank, John King & Feuerwerker, Albert 1986: *The Cambridge History of China, Volume 12, Republican China, 1912-1949, Part 2*. Cambridge University Press, Cambridge
- Fairbank, John King 1983: *The United States and China*. Harvard University Press, Cambridge
- Gao, James Z. 2009: *Historical Dictionary of Modern China (1800-1949)*. Scarecrow Press. Plumouth
- Gillin, Donald G. 1967: *Warlord: Yen Hsi-Shan in Shansi Province, 1911-1949*. Princeton university press, Princeton.
- Lary, Diana 2007: *China's republic*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Phillips, Richard T. 1996: *China since 1911*. Macmillan, Basingstoke.
- Spence, Jonathan D. 1990: *The search for modern China*. Norton, New York.
- Suvanto, Pekka 1977: *Yleisen historian lähteet ja niiden käyttö*. Oy Gaudeamus Ab, Helsinki
- Taylor, Jay 2009: *The Generalissimo: Chiang Kai-shek and the Struggle for Modern China*. the Belknap press of Harvard university press, Cambridge
- van de Ven, Hans 2003: *War and nationalism in China 1925–1945*. RoutledgeCurzon, London.
- Waldron, Arthur 1991: "The Warlord: Twentieth Century Chinese Understandings of Violence, Militarism, and Imperialism". *The American Historical Review*, 96, 4, s. 1073.
- Waldron, Arthur 1992: *How the Peace Was Lost: The 1935 Memorandum Developments Affecting American Policy in the Far East*. Hoover Institution Press, Stanford
- Wilbur, C. Martin 2009: *The Nationalist Revolution in China, 1923–1928*. Cambridge University Press, Cambridge
- Worthing, Peter 2016: *General He Yingqin: The Rise and all of Nationalist China*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Zarrow, Peter 2005: *China in war and revolution, 1895—1949*. 1. Routledge, Abingdon

KARTAT

Warlords, 1925. U.S. Army

https://s3.amazonaws.com/usma-media/inline-images/academics/academic_departments/history/Chinese%20civil%20war/ChineseCivilWar01.pdf (luettu 3.11.2020)

Liitteet

Liite I,

Sotaherrojen kautta kuvaa Kiinan jakautuminen eri taisteleviin osapuoliin, joita kutsuttiin klikeiksi. Klikit eivät niinkään olleet poliittisesti tai aatteellisesti yhtenäisiä organisaatioita, eivätkä he pyrkineet esiintymään suvereenina valtiollisina toimijoina. Klikit olivat löyhiä sotaherrojen liittoumia. Klikkejä johti vahvin sotaherra, jonka alaisuudessa toimivat pienempiä alueita hallitsevat, suhteellisen itsenäiset sotaherrat. Petokset ja puolenvaihdokset eri syistä olivat yleisiä ja osaltaan vaikuttivat siihen, ettei yksikään klikki onnistunut nousemaan kiistattomasti suurimmaksi liittoumaksi. Jos yksittäinen klikki uhkasi kasvaa liian voimakkaaksi, oli yleistä, että muut klikit liittoutuvat keskenään kaatamaan yksittäisen klikin vallan.²⁴¹ Klikit tunnustivat Pekingissä olevan Kiinan tasavallan hallinnon korkeimpana vallanpitäjänä. Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut, että Klikit olisivat olleet Pekingin alaisuudessa. Pääasiallinen kilpailu klikkien välillä oli siitä, mikä klikki hallitsee Pekingiä ja kuka täten on Kiinan legitiimi johtaja.

Klikkien hallitsemat alueet vaihtelivat suuresti, eikä hallittu pinta-ala monestikaan korreloinut sen kanssa miten voimakas kyseinen klikki oli. Tämä johtui yleensä siitä, että klikeilla ei koskaan ollut suoraa valtaa tietyillä alueilla, vaan valta perustui alueen pienemmän sotaherran lojaaliuteen, joka ei yleensä ollut millään tavalla luotettavaa. Myöskin laajat alueet Kiinaa olivat täysin hallitsemattomia.²⁴² Tästä syystä tarkkojen karttojen teko kyseiseltä ajalta on haastavaa.

²⁴¹ Elleman 2001, 163

²⁴² Fairbank 1983, 302

Anhuin Klikki

Anhuin klikki oli 1920-luvun edetessä jo parhaat vuotensa nähnyt klikki, joka oli kasvanut Duan Qiruin ympärille ja pääasiassa myös henkilöityikin häneen.²⁴³ Hallitsi Pekingin hallitusta sotaherrojen kauden alkuaikoina, mutta joutui väistymään Zhilin ja Fengtianin klikin tieltä. Vuonna 1924 Anhuin klikillä oli käytännössä hallussaan enää Zhejiangin provinssi, sekä Shanghaiin kaupunki. Klikki sai nimensä Duani Qiruin syntymäprovinssin Anhuin mukaan.

Duan Qirui

Nousi merkittäväksi kenraaliksi Yuan Shikain valtakaudella. Yuanin kaatumisen jälkeen sai haltuunsa merkittävän osan Kiinan armeijaa ja kenraalistoaa, jonka avulla pystyi rakentamaan oman valta-aseman Anhuin klikkinä. Hallitsi Kiinan hallitusta 1910-luvun loppupuolella.²⁴⁴ Johti Kiinan hallitusta 1919 Versaillesin rauhansopimuksen solmimisen aikaan, sekä neuvotteli suuren lainan Japanin kanssa, joiden ehdot synnyttivät Kiinassa Maaliskuun neljännen päivän liikkeen, jota voidaan katsoa kommunismin syntymishetkeksi Kiinassa.

Lu Yongxiang

Anhuin klikin sotaherra, joka hallitsi Zhejiangin provinssia ja eritoten Shanghaiä 1924. Anhuin klikin toiseksi merkittävin sotaherra Duanin alapuolella.

Zhilin Klikki

Zhilin klikki, kuten Anhuin klikki koostui kenraaleista, jota olivat palvelleet Yuan Shikaita vuoden 1911 vallankumouksen jälkeen ja onnistuneet luomaan omat valtapesänsä Kiinan sisällä. Zhilin klikki kehittyi pääasiassa vastustamaan Duan Qiruin johtoasemaa Kiinassa. Klikin johtohenkilöitä olivat Cao Kun sekä Wu Peifu.

²⁴³ Fairbank 1983, 294

²⁴⁴ Fairbank 1983, 1273

Cao Kun

Nousi monien muiden sotaherrojen tavoin armeijan johtoon Yuan Shikain hallinnon aikana. Nousi Zhilin klikin johtajaksi edeltäjänsä Feng Guozhangin kuoltua 1919. Sai kammettua vallan Duan Qiruilta ensimmäisen Zhilin-Anhuin välisen sodan seurauksena. Nousi Kiinan presidentiksi julkisesti lahjomalla parlamentin jäsenet äänestämään häntä vuonna 1923.

Wu Peifu

Zhilin klikin merkittävin kenraali. Sai nuorena klassisen opetuksen tavoitteenaan päästä virkamieheksi Qing-dynastian hallintoon. Tästä syystä hänet tunnettiin ”oppineena kenraalina”. Tunnettiin sotilaallisesta taidostaan ja oli merkittävä syy sille, miksi Zhilin klikki nousi hetkellisesti Kiinan johtavaksi klikiksi.²⁴⁵

Sun Chuanfang

Nanjingin sotaherra Sun Chuanfang hallitsi Kiinan taloudellisesti arvokasta aluetta Shanghain ja Nanjingin ympäristössä. Nousi merkittävimpien sotaherrojen joukkoon vuoden 1924 taistelujen seurauksena²⁴⁶. Suurimmillaan hänen valtansa ulottui Shanghain lisäksi muun muassa Anhuin, Zhejiangin ja Jiangsun provinssiin. Pohjoisen sotaretken aikaan irtautui heikenneestä Zhilin klikistä ja liittoutui Fengtianin klikin ja Zhang Zongchangin kanssa²⁴⁷.

Fengtian Klikki

Fengtianin klikin tukikohtana toimi koillis-Kiinassa sijaitseva Mantšurian alue. Klikin johtajana toimi Zhang Zuolin ja voitaisiin sanoa klikin olleen sisäisesti vahvin kolmen pääklikin joukosta. Luonnonvaroiltaan rikas, mutta väestöltään köyhä, Fengtianin

²⁴⁵ Fairbank 1983, 286-287

²⁴⁶ Van de Ven 2003, 78

²⁴⁷ Wilbur 2009, 85

klikki kehitti läheiset suhteet Japanin kanssa, joka tuki vahvasti klikkiä taloudellisesti ja sotilaallisesti²⁴⁸. Myöhemmin Japani myös miehitti Fengtienin hallitsemat alueet Kuomintangin pohjoisen sotaretken aikana.

Zhang Zuolin

Fengianin klikin kiistaton johtaja, johon koko klikki myöskin henkilöityi. Luku- ja kirjoitustaidoton entinen maantierosvo²⁴⁹. Vallankumouksen aikana tuki Qing-dynastiaa, mutta vaihtoi puolta ja käytti alueellista valtaansa tehokkaasti saadakseen lopulta kaikki Koillis-Kiinan provinssit alaisuuteensa²⁵⁰. Merkittävä poikkeus muihin sotaherroihin siinä, ettei kuulunut Yuan Shikain sisäpiiriin.

Zhang Xueliang

Zuolinin poika ja perijä. ”Nuori kenraali” peri Fengtianin klikin johdon japanilaisten salamurhattua hänen isänsä. Menetti alueet kuitenkin pian Japanille, heidän miehitettyään Mantšurian.²⁵¹

Zhang Zongchang

Ei sukua muille klikin Zhangeille. Kiinalaisen sotaherran stereotyyppien ruumiillistuma. Entinen maantierosvo, joka nousi hallitsemaan Shandongin provinssia väkivalloin riistäen provinssin rikkauksia häikäilemättä. Lempinimeltään ”koiranruoka kenraali”, tunnettiin muun muassa suuresta haaremistaan.²⁵²

²⁴⁸ Lary 2006, 52

²⁴⁹ Gao 2009, 115

²⁵⁰ Fairbank 1983, 295

²⁵¹ Lary. 2006, 97

²⁵² Lary 2006, 60

Kuomintang

Vallankumouksen isänä tunnetun Sun Yat-senin perustama puolue, joka ajan myötä sai haltuunsa alueita eteläisestä Kiinasta ja nousi haastamaan Pekingin hallitusta Kiinan tasavallan todelliseksi johtajaksi. Alkuvaiheissa Neuvostoliiton tukema. Sun Yat-senin kuoleman jälkeen puolue alkoi erkaantua vasemmisto- sekä oikeistosiipeen.

Chiang Kai-shek

Whampoon sotilasakatemian johtaja ja täten Kuomintangin korkein sotilaallinen päällikkö. Sun Yat-senin kuoleman seurauksena siirtyi puolueen oikeistosiiven johtajaksi. Pohjoisen sotaretken päästrategi, jonka aikana myös nousi koko Kuomintangin johtajaksi tuhoamalla puolueen vasemmistosiiven. Toinen kiinalaisista sotaherroista, Feng Yuxiangin lisäksi, joka oli kääntynyt kristityksi vuonna 1927

Wang Jingwei

Karismaattinen Sun Yat-senin lähin apuri ja oletettu seuraaja Sunin kuoleman jälkeen²⁵³. Nousi puolueen vasemmistosiiven johtoon, mutta hävisi lopulta valtakamppailun Chiang Kai-shekille. Myöhemmin toisen maailmansodan aikaan johti Japanin perustamaa Kiinan nukkehallitusta.

Muut

Feng Yuxiang

Kristittyinä kenraalina tunnettu Guominjun -nimisen ryhmittymän sotaherra. Alkujaan lukutaidoton maanviljelijä, kääntyi myös tunnetusti kristityksi nuorena²⁵⁴ Guominjun ryhmittymänä ei missään vaiheessa kuulunut vakituisesti suurempien klikkien alaisuuteen. Feng oli jossain vaiheessa liittoutunut lähes jokaisen ryhmittymän kanssa. Nämä liittoumat päättyivät pääsääntöisesti Fengin pettäessä liittolaisensa.²⁵⁵ Läheiset

²⁵³ Lary 2006, 76

²⁵⁴ Fairbank 1983, 285

²⁵⁵ Lary 2006, 60

suhteet Neuvostoliittoon, joka oli Guominjunin merkittävin tukija. Hallitsi pääasiallisesti aluetta Sisämongolian, sekä Shaanxin provinssin alueita.

Yan Xishan

Shanxin klikin johtaja. Lempinimeltään ”mallisotaherra”, koska pitäytyi yleensä erossa suurempien klikkien kamppailuilta ja keskittyi modernisoimaan kehityksessä jälkeenjäänyttä Shanxin provinssia. Nousi Shanxissa valtaan osallistuttuaan vallankumoukseen Qing-dynastiaa vastaan 1911.²⁵⁶ Suurimpana saavutuksena Yan Xishanille oli hänen pitkäikäisyytensä vallankahvassa aina vuoteen 1949 asti, sekä hänen kykynsä toimia tasapainottavana tekijänä suurempien klikkien puristuksessa.

²⁵⁶ Gillin 1967, 9–24

